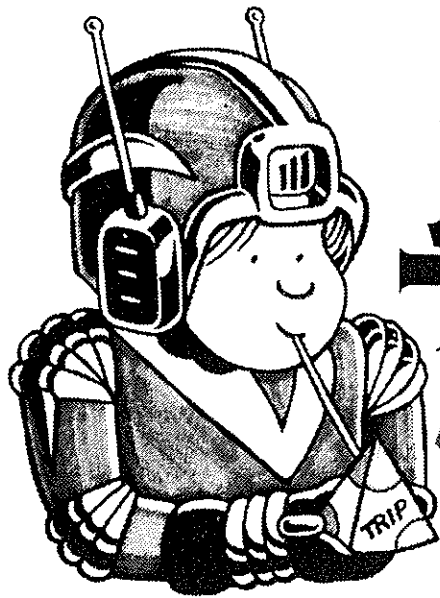

KYLKIRAUTA

KADETTIKUNTA RY:N JÄRJESTÖLEHTI

N:o 1/1987

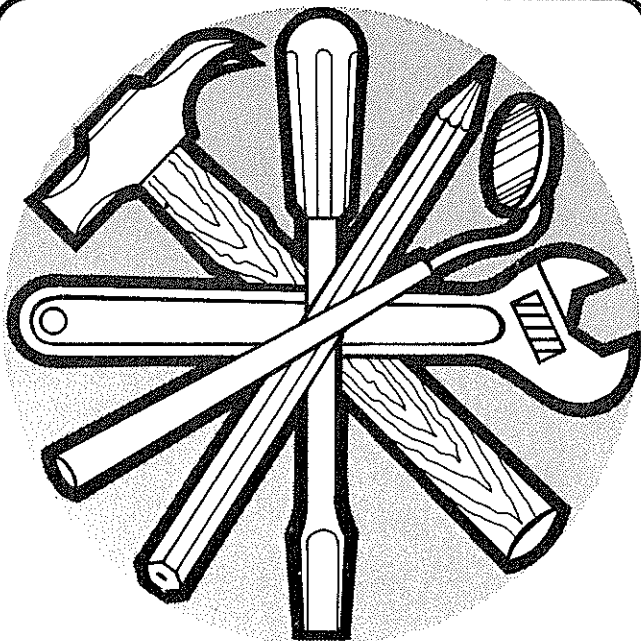

Juo janoosi TRIP

Marli

**Ilmarinen hoitaa
TEL- ja YEL-
työeläketurvaa**

Eläkevakuutusosakeyhtiö
ILMARINEN

Vedetön VITALIS

-ettei pakkaneen pure!

Vitalis on ihanteellinen suojavaide
kylmää ja palettumista vastaan.

Valmistaja Valkoinen Risti

**Tuoreimmat mehut
saat Pure-Pak tölkissä!**

Elopak Aleksanterinkatu 48 B
00100 HELSINKI puh. 90-175 255

KEMIITTI -käyttöpaikalla valmistuva nestemäinen räjähdysaine

Kemiitti on suurehkoihin louhintakohteisiin soveltuva, valmistukseltaan ja käytöltään turvallinen louhintäräjähdyksine. Lopullisesti se muodostuu räjähdysaineksi vasta poranreiässä. Jatkuvatoiminen sekoittaa/pumpata -menetelmä mahdollistaa räjähdysaineseoksen muunneltavuuden räjäytyskohteen vaatimalla tavalla.

KEMIRA oy
VIHTAVUOREN TEHTAAT

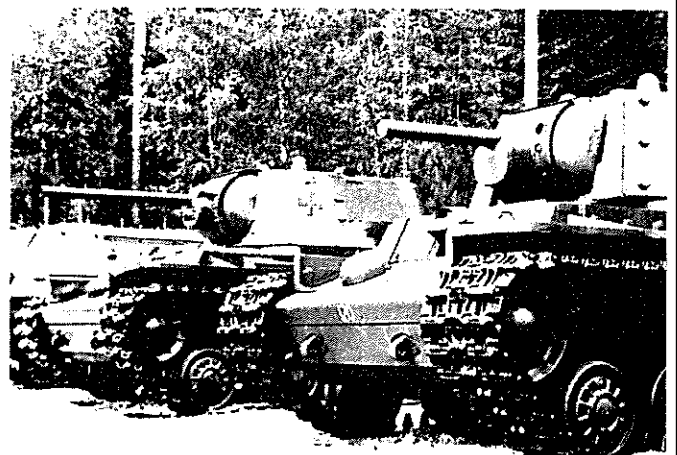
SOTAINVALIDI- ADRESSIT

saatte kätevästi
puhelimitse
669 008

Sotainvalidien Veljesliitto

KUKKASRAHASTO
Kasarmikatu 34 A
00130 Helsinki

Maaseudulla mukavimmin
Rahalaitoksista

PAROLAN PANSSARIMUSEO

AINUTLAATUINEN NÄHTÄVYYS SUOMESSA!

Avoinna: 1.5.–31.8. klo 9–18.00
1.9.–30.9. vain la ja su 9–16.00
muulloin tilattaessa.

Puh. 917-710403

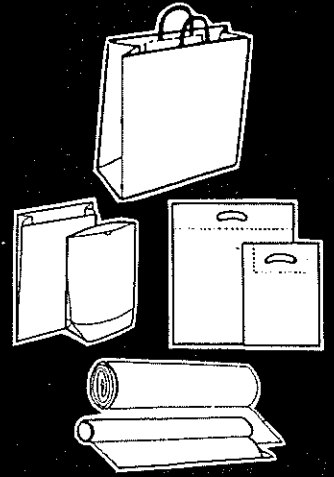
Opastus Valtatie 3:lta
tie n:o 305:lle

**SUOMEN
RAKENNUS
TEOLLISUUSLIITTO**

**MYYMÄLÄPAKKAUKSIA
MITTOJENNE MUKAAN**

- Lahja- ja joulupaperit
- Muovikassit
- Paperikassit
- Lahjapussit
- Koristenaugat

LaatuPaperi Oy

Uudenmaankatu 33, 00120 Helsinki 12
Puh. 604 052, 604 037

**Kuulalaakerit Rullalaakerit
Neulalaakerit**

- Alan laajin tuoteohjelma
 - Länsisaksalaista laatua
 - Nopeat toimitukset varastostamme
- Palveluksessamme myös
- tekninen palvelumme
 - asennuspalvelumme
 - 30 jälleenmyyjää ympäri maata

Lisää kysyttävää?
Soittakaa FAG LAAKERI OY, 90-514 011
FAG – alansa vartiin, perustettu vuonna 1983

Kuljetuspulmia?

**Soitto meille, niin
Kiidon Kake panee
asiat rullaamaan**

SUOMEN KAUKOKIITO OY
puh. 90-578 911

KAUKOKIITO

VVAPO OY

INSTRUMENTOINTI OY

**INSTRUMENTOINTIASENNUSTEN
ERIKOISLIIKE**

Sarankulmankatu 20
33900 TAMPERE
Puh. (931) 653 400

- LAIVAKORJAUKSET
- PIENVENEHUOLLOT
JA -KORJAUKSET
- MUUT PALVELUT

1 tonnista aina 1000 tonniin

- 3 ERI VETOTELAKKALAITTEISTOLLA

KESON TELAKKA Ky

21660 Nauvo
p. 926-51408 tai
auto 94040-31110

KIRKKOKATU 2, 48100 KOTKA
Puh. 952-150 20

TIKNOX KY

PL 18 55801 IMATRA
puh. 954-32811

Valmistamme lujitemuovituotteita

MB

OY METSÄ-BOTNIA AB

Kaskisten Tehdas
64260 Kaskinen • Puhelin: 962-19111
Telex: 731130 metbo sf • Telefax 962-19214

Äänekosken Tehdas
44100 Äänekoski • Puhelin 945-20211
Telex: 28331 metbo sf • Telefax 945-20140

HENKILÖVAKUUTUSTEN ASiantuntija

- Henki- ja sairausvakuutukset
- TEL ja YEL eläkevakuutukset

20101 TURKU – PL 133 – PUHELIN (921) 690 011

AUTO-
TARVIKKEIDEN
EDULLINEN
OSTOPIIKKA

T:mi Ossi Holopainen

Isoympyräkatu 6,
49400 Hamina
952-40505

Turvallisuus on osa elämän laatua.

Kun mietit vakuuttavia ratkaisuja oman elämäsi turvaksi, hae avuksesi Sammon Vakuutusopas. Se esittelee pääpiirteittäin perheen perusturvaan kuuluvat tärkeimmät vakuutukset.

Yhteyshenkilösi Sammossa kertoo tarkemmin kuinka Sina ja läheisesi saatte kattavan turvan mahdollisimman edullisesti.

MAINOSPAINATUKSET AITOOSTA

T-paitoihin, collegeihin, urheiluasuihin, pyyhkeisiin ym. tekstiileihin tekstiilivärein 6-väriautomaattikoneella

- ★ T-paidat
- ★ Urheiluasut
- ★ Pyyhkeet

SF-36720 AITOO
PUH. 936-87282 TELEFAX 936-87272

elä hetki herkutellen...

Restaurant Kala-Trappi

Tule Naantaliin viihtymään
ja nauttimaan hyvästä ruuasta!

AVOINNA JOKA PÄIVÄ KLO 11-24
TAI SOPIMUKSEN MUKAAN

NUNNANKATU 3 NAANTALI PUH. 921-752 477

TAPAAMISIIN

Kun kohdataan

mieto olut I

KYLKIRAUTA

N:o 1/1987

SISÄLTÖ

Onko Sotasankareita	5	Porilaisten marssi inspiroi myös Albert	
1808–1809 sodan sankarit	6	Edelfeltiä	28
Vapaussodan sankaritarinoita	8	Energia ja turvallisuus	32
Perimmäisten asioiden ristipaineessa	12	Kirjat	36
Petsamolainen lotta	14	Kurssikuulumisia	38
Mannerheim-ristin ritarit	16	Kadettikunta	43
Saburo Sakain ilmasotaa	20	Itse asiasta	46
Käymistäni sotakouluista on ollut		In memoriam	48
valtavasti hyötyä kirjailijanurallani, toteaa			
Pentti H Tikkanen	22	Kansakuva: ”Me ollaan sankareita kaikki kun	
Meklari ottaa kantaa ajankohtaiseen		oikein silmin katsotaan”	
teatteriasiaan	27	SA-kuva/Timo Virta	

KOUVOLAN SANOMAT

SINSINÖÖRITOIMISTO
SORMUNEN & UUTTU Ky
ITÄLAHDENKATU 23 B, 00210 HKI 21 ☎ 90-6922433

LAPUAN SANOMAT

62100 Lapua
Puh. 964-387 352

H – STEEL OY LTD

PL 15 62301 Härmä
Puh. 964-848 620

ORIVEDEN SANOMAT

PL 33, 35301 Orivesi, puh. 935-7333

TIEDOS OY

Sibeliuksenkatu 5. A. 13100 Hämeenlinna
Puh. 917-28062

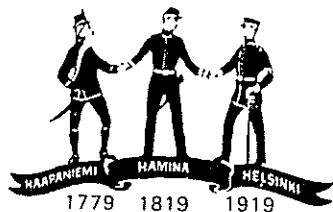
Runeberginkatu 5. B. 00100 Helsinki
Puh. 90-6942266

SUOMENSELÄN SANOMAT

Suomenselän I lehti
Virtaintie 40
34800 Virrat
Puh. 934-55320

Karjalan Kassa ky

Radio-, TV-, kassa-, konttori- ja ompelukoneliike
Lappeenranta Valtakatu 26 puh. 17 260, autopäiv. 94040-53 437.
Huolto Kauppakatu 29-31 puh. 16 361

Vyötti miekan vyötärölle
Kupeellensa kylkiraudan

KYLKIRAUTA

Kadettikunta ry:n järjestölehti n:o 153

N:o 1/1987

Päätoimittaja: Evi Martti Sinerma
Tammahaantie 2 E 43
02720 Espoo 72
puh. 90-590787

Toimitussihteeri VTM Erkki
Paukkunen,
puh. 90-625801

Toimituksen osoite:
Punavuorenk. 14 B 32, 00150 Hki 15

Päätoimittajan neuvotteluryhmä:

Jaakko Isotalo
Hannu Karpo
Matti Kohva
Eero Sauri
Seppo Sarlund
Hannu Sinerma
Tauno Äijälä

Toimitusneuvosto

Niilo Palmén pj.
Timo Apajakari
Matti Kausto
Jyri Paulaharju
Martti Sinerma

Ilmoitushankinta

Ilmoitus - Bök
Liusketie 3 A
00710 Helsinki
puh. (90) 373 634

Taloudenhoito

Marjukka Lehtinen, Kadetti-
kunnan toimisto

Osoitteen muutokset: Kadettikunta ry/

rouva Marjukka Lehtinen, Punavuorenk. 14 B 32, 00150 Hki 15, puh. Hki 665 739

Tilaushinta30 mk/v

Irtonumerot 8 mk

ISSN 0454-7357

LOIMAAN KIRJAPAINO - OFFSET 1987

Onko sotasankareita?

Kuka on sankari? Ja erityisesti: kuka on sotasankari? Mitä me odotamme tai vaadimme henkilöltä, jota sitten voidaan kutsua sankariksi. Ehken kaikkein korkein nimitys tällä nimikkeistöllä on kansallissankari. Hän voi olla sotasankari, mutta hän voi edustaa myös taiteen, kulttuurin tai urheilun sarkaa. Valtakunnan itsenäisyyden puolesta taistelijat, vaikkapa aseettominkin keinoin, yleensä ovat kansallissankareita.

Millainen on sotasankari? Ensinnäkin häneltä vaaditaan urhoollisuutta. Hänen on tehtävä jotain suurta. Pieni partioretki tuskin nostaa ketään sotasankariksi. Useampi ja merkittävä partioretki voi sen jo tehdä. Sotasankarin on teollaan lisäksi saatava jotain aikaan. Hänen tekemisillään tai antamallaan tiedoilla on oltava merkitystä laajemmalle toiminnalle.

Lienee ilman muuta selvää, että pelkällä yltyöpäisyydellä tai uhkarohkeudella ei nousta kuin pienen joukon sankariksi, sitä voisi kutsua jopa antisankaruudeksi. Sotasankari ei luonnollisestikaan vaadi teoistaan palkkiota eikä hän liioin pyri teoillaan julkiisuuden henkilöksi.

Suomen historia tuntee lukuisia henkilöitä nimeltä, jotka ovat kansamme käymissä sodissa tuottaneet suomalaisille kunniaa. Aina Juho Maununpojasta ja hakkapeliitoista lähtien meillä on arvostettu sotilaallisia urotöitä. Tosin viime mainittujen urotöitä taisivat olla pikemminkin Topeliuksen sepitelmiä kuin todellisia. Mutta nekin on muistettava silloisia ajankuvia ja taustoja peilaten.

Samoin voidaan kysyä, ovatko hallitsijat, johtajat ja päälliköt sotasankareita, vai millä ansioilla heitä on palkittu. Ilman taitavaa, päättävistä ja yhteishenkeä omaavaa joukkoa tai armeijaa he tuskin olisivat voittojaan tai ansioitaan saavuttaneet. Samoin voidaan tarkastella lähes kaikkia muitakin sodissa ansiotuneita johtajia.

Meillä on viimeisten vajaan parinsadan vuoden ajoilta sotasankareita, joiden nimet ovat kirkkaina kansalaisten mielissä, ainakin vanhemman polven, mutta mitkä sitten ovat heidän ansionsa. Niitä varmasti on ja niitä voidaan mitata monellakin eri tavalla. Mutta eiköhän sittenkin se todellinen sotasankari ole koko Suomen kansa, joka on kestänyt monia myrskyjä. Yhteisesti se on toiminut ja ponnisteluillaan pelastanut maamme useita kertoja.

Martti Sinerma

Suomen sodan 1808–1809 todelliset sankarit

MARTTI SINERMA

Vänrikki Stoolin tarinat ja Runeberg ovat tuoneet suomalaiseen kulttuurielämään runebergiläisen ajattelutavan, joka merkitsee pahimmillaan eräänlaista hurraaisänmaallisuutta ja parhaimmillaan positiivista henkeä nostattavaa kansallisänmaallista tunnetta.

Vänrikki Stoolin tarinoiden takaa on löydettävissä kuitenkin henkilöitä ja sankaritekoja, jotka vastaavat runojen henkeä ja niiden kertomia kohtaloita. 50 vuotta Suomen sodan jälkeen koottiin joitain soturikohtaloita, joita voi myös sankaritöiksi kutsua. Tässä niistä muutamia.

Kun Suomen sodan 1808–1809 50-vuotismuistojuhlan lähestyessä meillä vihdoinkin herättiin huomaamaan, että harvojen elossa olevien veteraanien elonpäiviä pitäisi jollain tavalla huojentaa – sitenhän tilanne ei tänäkään päivänä ole mitenkään outo! – keksittiin eri puolilta maatamme monta Munteria, Hurtti-Ukkoa, Stoltia ja Kuormarengiä. Lehdet selostivat joskus jopa erittäin laajastikin heidän sotilasuraansa. Useimmiten sen loppu ei ollut kovinkaan kunniakas – yhteiskunnan kannalta.

Neljännessadan taistelun miehet

Tornionjokilaaksossa eleli vaivalloisia vanhuutensa päiviä sotamies Eld, oikealta nimeltään Aaron Mukkavaara. Suomen sodassa Eld näki ja koki Siikajoen, Vaasan, Lapuan, Kuortaneen, Alavuden ja Oravaisten veripäivät, taisteli sitten sodan jatkuessa Ruotsin puolella Ratanissa, Sävarissa ja Noromalingin kirkolla.

Mutta nämä yhdeksän Suomen sodan taistelua vasta aloittivat sankarimme sotilasuran. Olivathan silloin menossa vuodet, jolloin Napoleon, ”Korsikan peto” hallitsi Eurooppaa. Sotamies Eld taisteli Saksassa seitsemässä taistelussa Ruotsin riveissä Napoleonin joukkoja vas-

taan, haavoittui siellä kaksi kertaa, mutta jatkoi sotimistaan Norjassa, jossa oli mukana viidessä yhteenotossa. Näistä viimeisessä häneltä lyötiin käsi poikki.

Vihdoin Eld palasi kotimaahan Turkuun ja oli omasta mielestään ”niin ehyttä miestä”, että saattoi värväytyä Suomen Kaartiin. Värvärit olivat eheydestä samaa mieltä, ja niin hän joutui mukaan kukistamaan Puolan kapinaa ollen siellä mukana viidessä taistelussa, joista viimeinen oli Varsovan valtaus vuonna 1830.

Sotamies Eldin löytänyt lehdistö ylisti häntä ”totisesti sisukkaaksi ja sitkeähenkiseksi suomalaiseksi tervaskannoksi, värentämättömäksi hakkapeliitaksi, joka ainoastaan toisen kätensä menettäneenä läpäisi kahdenkymmenenkuuden tappelun tuoksinaan vaeltaen asemiesnä Siikajoelta Warsovaan!”

Limingan kirkolta keksittiin veteraani, jonka sotilasura oli lähes yhtä pitkä ja komea kuin sotamies Eldinkin. Antti Aaronpoika Ollilan ansiot eivät juuri hävinneet edelliselle. Ja jos ukko joskus yltyi hiukan lisäilemään kertomuksiinsa ”mausteita” taistelukokemuksiensa rydyttämisiksi, ei kukaan silti voinut väittää hänen aivan perättömiä laskettelevan, sillä monet arvet ja kolot hänen vartalossaan todistivat ukon käynneistä ”herne-

Sven Dufva

riihellä”, kuten siihen aikaan sanottiin. Ollila oli mukana samoissa sodissa kuin Eld Puolaa lukuunottamatta, ja hänen taistelujensa lukumäärä jäi vain yhtä vähemmälle.

Yksi Sven Dufva

Kemin komppanian sotamies Enqvist oli yli kolme kynnärää (yli 180 cm) pitkä, joka silloisen keskipituuden mukaan oli melkoinen jättiläinen. Hänen kerrotaan vielä vanhuutensa päivilläänkin kulkeneen suoraryhtisenä ja reippaana. Hänestä kerrotaan pieni lehtiutuinen seuraavasti:

”V. 1808 sodassa pelasti hän kerran päällysmiehensä vihollisten keskeltä ja sai siitä miekkatähtikunnan metaljin. Ratanissa Ruotsin puolella piiritti vihollinen sen joukon, jossa Enqvist oli. Enqvistin raikas luonto ja urhoollinen mieli ei sallinut antautua, hän ampui ensin miehen vihollisen piiritysrivistä, pisti sitte pajonetilla, löi kiväärillään mitä ennätti ja hyökkäsi urhoollisesti vihollisten keskeltä ulos. Mutta toinen joukko sai hänet keskellensä, jonka tähden hänen viimein väyksissä täytyi an-

tauda vangiksi.”

Lopuksi kirjoittaja arvioi suomalaista luonnetta ja sen sopimista sotilaan tehtäviin sekä lopettaa juttunsa näin: ”Tämä mies oli oikea juurikuva suomalaisesta urhoollisuudesta ja uskollisuudesta.”

”Ei anneta periksi”

Kun 1850-luvulla etsiskeltiin Suomen sodan sankareita, kiinnitettiin erityisesti huomio siihen, miten he olivat käyttäytyneet taistelukentällä tiukan paikan tullen. Erityisesti korostettiin, että tällainen suomalainen mies käyttää kaikki mahdolliset keinot niistä selviytyäkseen eikä ainakaan jää kovin helposti vangiksi. Tähän voidaan liittää silminnäköjän kertomus Koiviston kylän kahakasta:

”Kun plutoonan pojat juoksujalkaa, läpäistyään eräeseen taloon johtavan kujan, olivat hajautuneet rivistöön, alkoi kuulua sataa joka suunnalta.

– Kumartukaa pojat ja pajoneteilla päälle, huusi eversti Fahlander, ja sitte mentiin vihollisten sotarintaan semmoisella tulisella rysyllä, että ne kerrasaan hajausivat ja juoksivat min-

Döbeln Junttaalla

kä ennättivät pakoön. Kaikilla vihollisilla ei ollut vielä vaatteitakaan päällä, kun olivat vasta unesta heränneet.

Pellolla ampuivat ja ajoivat suomalaiset vihollista takaa. Muutamaa miestä löi kiväärin kuula hatun messinkivanteeeseen, joka samalla rusenti pääluun rikki, josta mies keijautti pellolle. Fahlander sattui likelle ja juoksi miestä auttamaan.

– Onko oma väki vai vihollinen? kysyi mies kivääriään kouristaen.

– Oma väki, vastasi Fahlander ja käski toisen miehen viedä haavoitettu taloon.”

Jutun muistiin merkittäjä on lisännyt loppuun oman kommenttinsa:

”Panemme erikoisesti merkille vain sen piirteeseen, että puoli-pyöröksissä kuppelehtiva sotamies ei aikunut antautua ryssän armoille, vaan oli vaistomaisesti valmis vastarintaan.”

Haavoittuneiden sisu

Suomalainen sisu on aina liittynyt myös sodankäyntiin, niin viime sodissamme kuin niitä ennen. Erityisesti haavoittumislanteissa tuota sisua on kysytty

ja sitä on myös ollut. 180 vuoden takaisesta tapahtumasta kertoi muuan eversti näin, kun häneltä kysyttiin mieliinpainuneinta tilannetta Suomen sodasta:

”Laakealla kivellä metsän reunassa makasi haavoittunut ty-

kistön alipuseeri. Välskäri oli juuri katkaisemassa hänen poikkiammuttua kättään. Haavoittuneen sotilaan reippaus herätti minun huomioni paikan ohi ratsastaessani. Kestettyään miehuullisesti leikkauksen mies pyysi toimittamaan sitomisen nopeasti päästäkseen pian palaamaan kanuunansa ääreen, sillä Virtain taistelu oli parhaillaan käynnissä.”

Toinen hieman samanlaatuisen tapaus sattui Revonlahdella. Tykinkuula oli riippaissut eräältä soturilta poikki oikean käden kaikki sormet, niin että ne vain höllästi roikkuivat nahkasuikaleissaan. Sotilas lähetettiin muiden haavoittuneiden mukana Oulun sairaalaan. Kulkiesaan sattumalta apteekin ohi, hän poikkesi sisälle, löi haavoittuneen kätensä tiskille kauhistu- neen apteekkarin nenän alle ja pyysi häneltä hiukan laastaria sormiinsa. Apteekari käski kuitenkin mennä välskärin luo, sillä laastari ei hänen mielestään kelvannut niin vaikeaan haavoittumiseen.

– No kaikkea muuta, vastasi soturi ja otti samalla terveellä kädellään tupesta terävän puukon, jolla äkkiä leikkasi pois haavoittuneet sormet.

Yhteishenki syntyi rauhan aikana

Aineistoa kerättyä Suomen sodan 1808–1809 sotureista

kiinnitettiin urhoollisuuden lisäksi erityistä huomiota upseerien ja tavallisten rivimiesten välisiin suhteisiin. Todettiin, että päällystön ja miehistön välillä oli läheinen, suorastaan veljellinen suhde. Tämän hengen mainittiin pohjautuvan ruotujakolaitokseen, lähinnä järjestelmän siihen puoleen, että päällystöllä ja alipäällystöllä oli puustellinsa ja torppansa samalla seudulla kuin miehistöllä. Näin kaikki samaan komppaniaan kuuluvat tunsivat entuudestaan toisensa. Heidän etunsa olivat yhteiset rauhan ja sodan aikana.

Niinpä jo aiemmin mainittu eversti Fahlander kertoi sotamiehestä, joka oli kotoisin hänen kotipaikkakunnaltaan ja tapasi esimiehensä pitkän eron jälkeen sodan aikana. Mies koppasi everstin syliinsä ja ilosta itkien hoki:

– Voi hyvä naapuri, kun vielä pääsitte takaisin, luulin jo vihollisen teidän saaneen!

Kyöneleet siinä pursuivat everstinkin silmistä hänen syleillessään taistelutoveriaan, sotamiestä.

Niinpä tämän tarinan yhteydessä kirjoittaja huomauttaakin: ”Sellainen yhteys ja rakkaus sitoi Suomen upseerit ja sotamiehet toisiinsa. Siksi ei ollutkaan niin tulista ja kovaa tappelupaikkaa, johon suomalainen sotamies ei olisi mennyt upseeriansa kanssa. Siksi tekikin Suomen vähäinen joukko sodassa urhoollisuuden ihmetöitä.”

Sandels

Vapaussodan sankaritarinoita

JYRI PÄULAHARJU

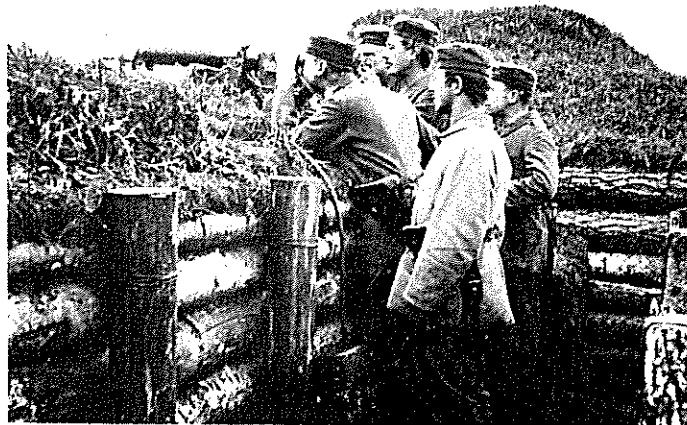
Suomen viettäessä itsenäisyytensä 70-vuotisjuhluvuotta on paikallaan katsahtaa myös taakseen, niihin hetkiin, jolloin maamme itsenäisyys sinetöitiin. Vilkaisulla on kaksinkertainen tarkoitus; se kertoo uhrautuvaisuudesta, joka aikamme hyvinvointikansalaisesta saattaa tuntuu jopa mielikuvitukselliselta, kunnioittaahan nykyaika paljolti vain ns materiaalisia arvoja.

Katsahdus menneeseen on myös merkittävä siksi, että niiden elämäntyö, jotka kaikkensa alttiiksi laittaen lunastivat lopulta itsenäisyytemme, tulisi jälleen kerran huomioiduksi; näin juhluvuotena. Vapaussotureita, kunniakansalaisiksi nimettyjä elää vielä keskuudessamme tosin harvanevin rivein keski-ään ylittäessä jo 90 rajan. Heistä nyt on kyse.

Sankaritarinan alku

Vapaussodan ja sitä edeltäneen sortokauden sankaritarinoista ei ole puutetta. Kiistatta ja perustellusti voidaan sanoa, että jokaisen itsenäisyytaistoon puolella jos toisellakin osallistuneen sotataival on eräänlainen sankaritaru sinänsä. Sitä se on nimenomaan jokaiselle henkilökohtaisesti riippumatta väräystavasta ja taistelutilanteista.

Perinteisen käsityksen mukaan sankariksi katsotaan sellainen henkilö, joka kohoaa ylitse muiden kunnostautumalla sota-kentällä. Näitä sankareita oli kosolti Vapaussodassa ja heidän urotöistään luettiin 1930-luvulla niin poikain – kuin aikuistenkin kirjoissa. Esimerkiksi Melinin komppania syöksyi Tampereella ohi Neulapadon; Lapuan lumi-aura, isä ja poika Laurila saavuttivat sankarimaineen etelä-pohjalaisten valkoisten joukkojen keskuudessa kohdaten lopulta matkansa päin Länkipohjan taistelussa. Paavo Susitaival kiidatti lentävää komppaniaansa ja nuori sotilas Bernhard Heim-

Jääkärit sotaopin harjoituksissa Saksan itärintamalla.

lainen haavoittui Ahvolan taisteluissa, joissa hän toimi konekiväärillään sankarin tavoin. Heitä oli satoja, tuhansia ja heitä oli vaikea asettaa paremmuusjärjestykseen. Kukin tilanne on muovannut ja vaatinut omat sankarinsa.

Väinö Linnan Tuntemattomassa sotilaassa kiteytyy jatkosodan sankari jokaisessa armeijamme sotilaassa. Vapaussodan sankarin henkilökuvaus voisi ol-

la saman periaatteen mukaan myös tuntemattoman vapaussoturin hahmotelma ja kertomus voisi alkaa vaikkapa seuraavasti.

Hän syntyi nuorimmaisena monilapsiseen maanviljelijän perheeseen. Isä ja äiti uurastivat talon askareissaan apunaan vanhemmat lapset. Kuopus osallistui hänkin heti kun vain kynnelle kykeni perheen elannon hankkimiseen. Kouluja ei hän

ehtinyt juuri käydä. Kansakoulun tai kiertokoulun muutaman luokan jälkeen oli edessä raskas maataloustyö. Harvoina vapaa-aikoinaan hän kuljeskeli metsässä, kalasteli ja jos paikkakunnalla oli nuorisotoimintaa, tuli joskus piipahdettua mukaan ilta-miin.

Sankarin taival alkoi myös kaupungissa, missä hän kävi kansa- ja oppikoulua aina luki-oon asti. Konventin, koulun oppilaskunnan rientoihin hän otti innokkaasti osaa. Ulkomaailman tapahtumia hän seurasi mahdollisuuksiensa mukaan sanomalehdistä, ja kulkivathan ne huhutkin matkustavaisten mukana. Elämänurana kangasteli opiskelu yliopistossa ja sitten maisterina vaikkapa koululaitoksessa.

Isä oli torppari ja lapset joutuivat kukin vuorollaan lähtemään pienestä tönöstä maailmalle. Tuleva sankarimme sai ensimmäisen työpaikkansa jo viisitoistavuotinaana rautateiden topparoiikassa. Ensin apupoikana ja sitten täysipäiväisenä radantekijänä oli ansaittava leipänsä. Huvituksiin ei ollut aikaa, mutta kuitenkin mielessä kyti ajatus vapaasta maasta – paljon ja monenlaista siitä oli pakistu ruokatauoilla.

Tuhansin tavoin tulevat sankarit aloittivat elämänsä, tuskin oli kahta samanlaista alkutarinaa. Mutta kaikilla heillä oli yksi yhteinen piirre: he tunsivat olevansa suomalaisia ja kokivat olevansa omassa synnyinmaassaan toisen luokan ihmisiä vieraan ikeen alla. Sorto oli todellista, ja sen vauhti sekä raskaus tuntui vain lisääntyvän.

Kohti itsenäisyyttä

Tammisunnuntaina 1918 olivat olot muokkaantuneet tilanteeseen, josta näytti olevan vain yksi ulospääsy. Poliittiset virhelaskelmat ja venäläisten toiminta olivat saattaneet suomalaiset

Vapaussodan talonpoikaisjoukkoja lähtökatselmuksessa.

vaiheeseen, jossa juuri julistettu itsenäisyys, todellinen riippumattomuus oli aseilla varmistettava. Etelä-Pohjanmaalla ja Karjalassa alkanut venäläisten joukkojen aseistariisunta johti nopeasti organisoituihin sotatoimiin koko maan vapauttamiseksi Venäjän vallasta. Sodasta kehittyi tunnetuista syistä johtuen samalla taistelu veli veljeä vastaan, sodista katkerin ja verisin.

Sankarit lähtivät kukin tavalansa sotaan. Valkoisen armeijan, usein myös talonpoikaisarmeijaksi kutsutun, sotilaat tulivat kaikista maamme yhteiskuntaluokista, lähes kaikista ikäryhmistä jopa juuri kymmenen täytäneistä poikasista aina valkohapsisiin vaareihin asti. Mukaan lähdettiin monin eri tavoin, mutta aina yhteisen asian, itsenäisen Suomen luomisen toivossa.

”Yleisen levottomuuden lisääntyessä maassa perustettiin Valkjärvellekin suojeluskunta. Liityin siihen heti tammikuussa 1918. Käkisalmissa annetun viikon koulutuksen jälkeen minut lähetettiin Raudun rintamalle Karjalän Armeijakunnan 1. Rykmentin III Pataljoonaan...”

Toinen kertoo kohdaltansa seuraavaa: ”...Liityin sotaan ilmoittautumalla Vöyrin Sotakouluun, jonka mukana lähdin jo 7.3.1918 rintamalle. Yksikkö oli Vöyrin Sotakoulun II Pataljoonan 6. Komppania, jonka mukana osallistuin mm. Vaskiveden, Kurun, Ruoveden ja Messukylän taisteluihin”.

Ensi hetket saattoivat olla myös: ”...Vapausotaan lähdin suoraan koulun penkiltä kesken oppituntia 28.2.1918. Opiskelu päättyi sillä kertaa siihen. Vapaaehtoisena minut sijoitettiin aluksi Mikkelin suojeluskuntaan 1. Komppanian Lentävän ryhmän johtajaksi...”.

Joukkoon sopi myös lain voimalla mukaan tulleita. ”Vapausodan alettua jouduin Enoon kutsuntaan ja heti kutsunnan jälkeen Joensuuhun, jossa viikon verran annettiin sotilaskoulutusta. Sen jälkeen minut lähetettiin tositoimiin Vaasan Jääkäripataljoonan mukana Lieksaan, Nurmekseen, Käkisalmeen ja Rautuun...”

Pitkän tien kulkijoita olivat ne nuoret, jotka olivat lähteneet hakemaan sotilaskoulutusta vieraalta maalta. Saksassa harjoitelti ja taistelti Kuninkaallinen Preussilainen Jääkäripataljoona 27 odottaen oikeaa hetkeä Isän-

Limingassa liittyi Oulun valtausjoukkoihin 13-vuotias Onni Kokko. Hänen sankaritarunsa päättyi Tampereella.

Vapausodan invalidit turinoimassa 1985. Kadettiupseeri, majuri Hannen ja professori Otto-I Meurman muistelevat.

”Sun, sotavanhus, tiellään se aina nähnyt on.” Harvennein rivein ko koontuvat vapaussoturit.

maan vapauttamiseksi sortajan ikeestä. He olivat tehneet ratkaisunsa muita aikaisemmin, päätöksen, joka oli jo sankariteko sinänsä.

Tuli lentäen luoti

Hallituksen joukoissa taisteleiden ja niissä haavoittuneiden luku arvioidaan 7000–8000:ksi. He ovat nyt tämän kertomuksen sankareita. He kokivat taistelut kuin muutkin, mutta erotukseksi muista he kantoivat ruumiissaan sodan merkit elämänsä loppuun asti.

”Raivolan aseman valtausta edeltäneen piirityksen aikana sain kiväärin luodin vasempaan olkapäähän 24.4.1918. Sidontapaikalle oli matkaa noin kolme kilometriä, jonka jouduin kävelemään yksin. Verenhukka aiheutti sitten pitkäaikaisen sairautilan...”

Toinen vanhus kertoo: ”...Kaislahdessa osui luoti vasemman käden kynnärvarteen. Haavaani sain ensiavun vasta yli vuorokauden kuluttua, haavoittumiseni aiheutti yli 40 % vammaisuuden...”. Hänen aseveljensä kuvaa omaa vammautumistaan: ”...Raudun Maasolan aukealla konekiväärin tulituksessa sain osuman ohimooni, ensiavun jälkeen olin toipilaana parisen viikkoa, jonka jälkeen palasin takaisin joukkooni...”.

Lukemisen arvoinen on myös seuraava ote: ...kuultuaan, että Viron vapausotaan tarvittiin suomalaisia sotilaita, hän meni ja ilmoittautui heti. Virossa hän taisteli Pohjan Poikain riveissä Valkassa ja Marienburgissa. Peteharjassa tapahtui sitten kohtalokas haavoittuminen...”. Kerroja osallistui vielä kantahenkilökuntaan kuuluvana Talvi- ja Jatkosotaan ja jäi viimein eläkkeelle puolustusvoimistamme vuonna 1956.

Sankaritarina jatkuu

Sodan päätyttyä alkoi arjen aherrus ja itsenäisen Suomen rakentaminen omilla ehdoillamme. Valtavirran sivussa kulki kuitenkin uoma, jossa Vapausodan taistelut jatkuivat. Haavoittuneista osa oli täysin vailla huolenpitoa ja tukea. Nuoren valtion tarpeet olivat moninaiset ja koska mitään aiempaa vastaavaa kokemusta invalidien laajamittaisesta huollosta ei ollut, jäivät sodassa vammautuneet pitkäksi aikaa valtion taholta lähes

kokonaan huomiotta. Tässä tilanteessa joutuivat invalidit itse järjestämään ensimmäiset keskinäiset huoltotoimet "aseveljiä ei jätetä"-periaatteella.

Jokapäiväistä sotainvalidien elämää vaikeutti suuressa määrin etenkin ruumiillisen työn aloilla, painostus työmailla, joka sai eräässä vaiheessa lähes terrorin mitat. Kuitenkin vuosien kuluessa sodan iskemät haavat hiljalleen arpeutuivat, ja kun kaksikymmentä vuotta myöhemmin oli jälleen puolustettava maatamme, seisoi koko kansa yhtenäisenä ja vakaana rintamassa.

Sotainvalidien sankaritarina jatkui monin muodoin ja eri mitaisena. Joku sortui vammaansa nuorena ja jonkun hautaan harmaapäiset, yli 90-vuotiaat aseveljet laskivat havumiekan vasta äskettäin.

Paluu alkuun

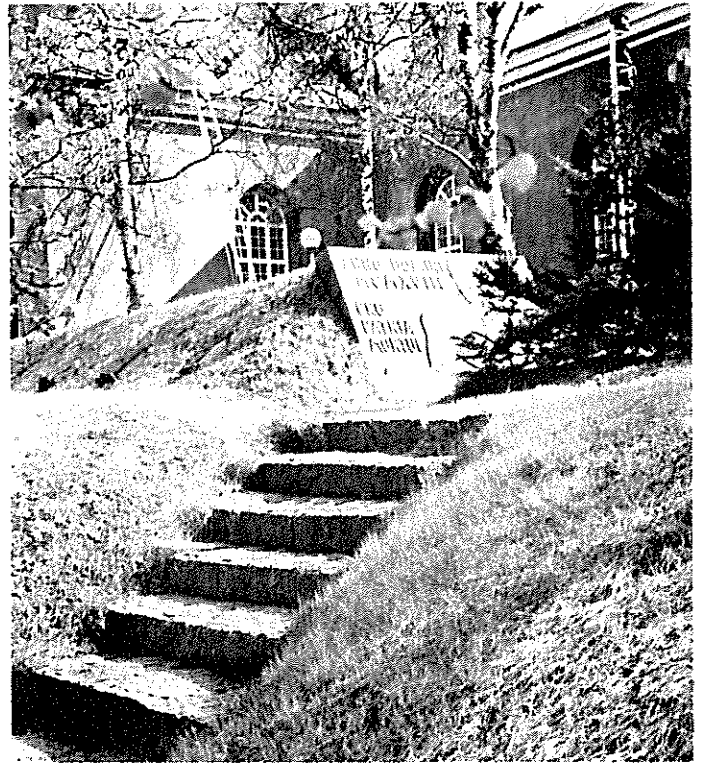
Tämä tarina ei kuvaa jonkun tietyn vapaussoturin elämää. Kertomus hahmottaa lyhyesti tuntemattoman vapaustaistelijan, mutta ennen kaikkea se tuo esille piirteitä vapaussodan inva-

lidien sankarikohtaloista. Tähän näkökulmaan on olemassa juuri tänään painavia syitä. Kuluvan vuoden helmikuussa Helsingissä tehtiin näet päätös Vapaussodan Invalidien Liitto ry:n lakkauttamisesta. Näin 63 vuotta jatkunut aseveljien keskinäinen tuki- ja huoltotoiminta oli tullut päätepisteeseensä. Vajaan kolmentuhannen vaikeavammaisen vapaussodan invalidin oma järjestö oli supistunut 78 veljeen, joiden keski-ikä ylitti 90 vuotta. Toimintaedellytyksiä ei enää ollut. Näin eräiden itsenäisyytemme rakentajien sankaritaru on päättymässä tässä elämässä.

Juhlavuoden tunnelmissa muistakaamme niitä, joiden osana oli muuttaa itsenäisyysjulistuksen sanat todellisiksi.

*"Vuossadat, vuodet vaihtuu
ja suvut katoaa,
mut Suomen kansa
kaut' aikain vaelttaa
ja kuinka kääntynytkin
on ratas kohtalon,
sun, sotavanhus, tiellään
se aina nähnyt on."*

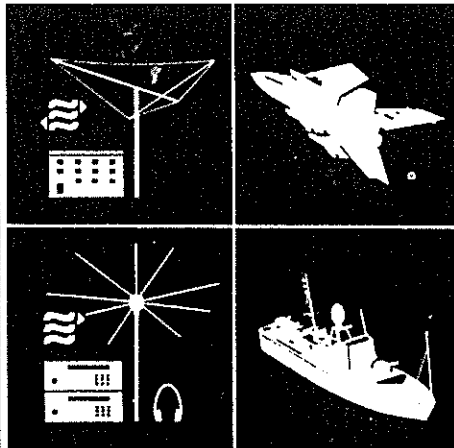
V.A. Koskenniemi runossaan Sotavanhus, joka oli omistettu Vapaussodan Invalideille v. 1934.

Isänmaan puolesta.

ROHDE & SCHWARZ

**Viesti- ja
EW-laitteita**

ORBIS OY

Sorolantie 16, 00420 Helsinki, puh. (90) 5664066

KOVAN KÄYTÖN VILLAPAITA

100 % villaa

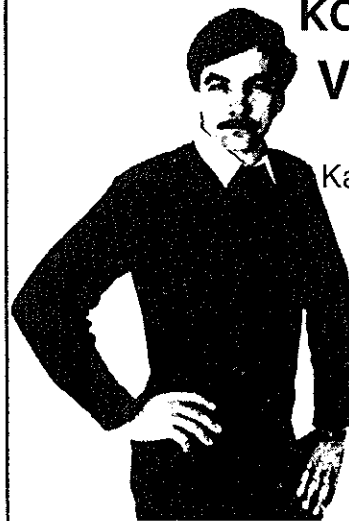
Kangasvahvikkeet olka-
ja kyynärpäissä

- harmaa maavoimille
 - sininen ilmavoimille
 - t-sininen merivoimille
- lisäksi vihreänä ja maastovärinä

Koot 44-58

Hinta

185:-

Tilaan postiennakolla.

Yli 600 tilaukset postivapaasti

_____ kpl villapaitoja koko _____ väri _____

Nimi _____

Osoite _____

VALTION PUKUTEHDAS

Aulangontie 1 • PL8 • 13101 Hämeenlinna • Puh. 917-170121

Myymälät: Hämeenlinna, Rovaniemi
ja nyt myös Turku

Ilomantsin Leipomo Ky

Kahvio ja herkkukonditoriamyymälä
"POIKKEEHAN OHIKULUKIISSAS"

82900 Ilomantsi
Puh. 974-21 273

– KARAHALLI

KARAKALLION
OSTOKESKUS

02620 Espoo
Puh. 590465

POSITION LEIPOMO

Konditoria-kahvio

97900 Posio – Puh. 960-421 031

– REKOLAN VALINTA

Hyvän lihan kauppa

Om. SEPPÖ HOVIARO

Puh. 90-8749019
Laurintie 145, 01400 Vantaa 40

HERKKUKAHVIO
KIVASTI
KESKELLÄ

KESÄAIKANA PIDÄMME PANNUN
KUUMANA JA LIMSAT KYLMINÄ
8.30–21 MA–LA 12.00–20 SU

YLITORNIO 9695-31 231

VUONISLAHDEN KAUPPA

81590 VUONISLAHTI

☎ 975-421 28

VIHTORI VILJANEN OY LEIPOMO

Hämeenlinna, Ahokatu 26

Puh. 917-23263

Oy Kalamiehet Ab Kalatukkukeskus

00500 HELSINKI PUH. 716699

Kahvila-ravintola PILLI-HERMANNI

Keuruuntie 16, 42700 Keuruu
puh. 943-20550

OLAVINLINNA – 1987 –

AUKIOLOAJAT: 1.1.–31.5. klo 10–15
1.6.–23.8. klo 10–17
24.8.–31.12. klo 10–15

Linnan tiloissa on mahdollisuus järjestää kokouksia, kongresseja
ja erilaisia juhlia.

Museovirasto
57150 OLAVINLINNA PUH. 957-21 164

ERIKOIS-EINES OY

Korvasienentie 3 00760 HELSINKI puh. 386 166

KOKKOLAN OSUUSMEIJERI

Korpintie 6 – 67100 Kokkola
Puh. 968-18855

LIHATUKKU E. HEIKKINEN KY

Haapaniementie 19 70620 Kuopio

Puh. 971-116233
Myynti Puh. 971-113010

Puuteollisuudelle:

KONEET, TERÄT, TEROITUSKONEET PTT Puuntyöstötekniikka Ky

Peltolamminkatu 36, PL 1, 33840 TAMPERE
Puh. (931) 655 400, telex 22530 PTT SF

V A R A T T U

MÄNTÄN APTEEKKI

Seppälänpuistotie 6 Puh. (934) 427 326
35800 Mänttä

Perimmäisten asioiden ristipaineessa

ANSSI VUORENMAA

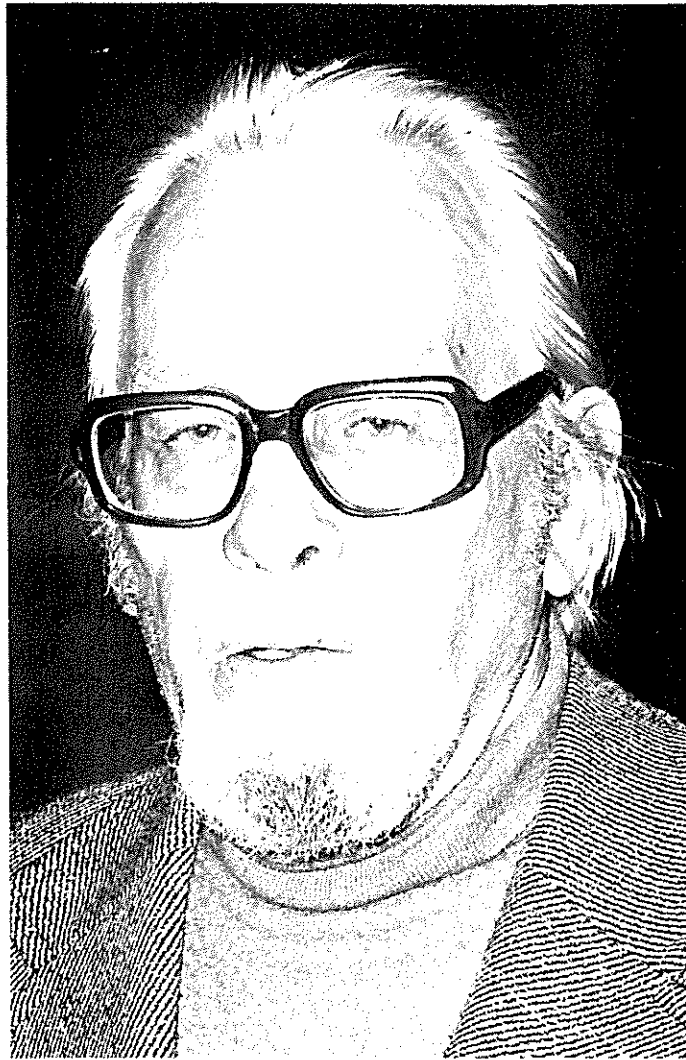
Hyväksyi suomalaisten puolustustaistelun

Arvo Turtiainen on varsin mielenkiintoinen persoonallisuus, kun häntä tarkastellaan isänmaallisuuden ja ideologian kannalta. Hätään joutuneen isänmaan vetovoima voitti syksyllä 1939 ideologisen vetovoiman. Turtiaiselle talvisota oli sota, johon hän lähti. Hän saattoi ennen talvisotaa valita sodan ja rauhan välillä ja hän valitsi sodan, jota piti oikeutettuna puolustusotana.

Vuonna 1941 Turtiaisen oli valittava oikeastaan kolmen välillä: sodan, rauhan ja kansallissosialistisen Saksan välillä. Silloin ideologinen vetovoima voitti isänmaallisuuden. Suomen ryhtyminen Saksan rinnalla sotaan Neuvostoliittoa vastaan oli hänestä suuri virhe, ja siinä hän ei halunnut olla mukana. Saksan yhteiskunnallinen järjestelmä oli Turtiaiselle kauhistus ja niinpä hän kieltäytyi lähtemästä rintamalle ja painui maan alle eräiden muiden samoin ajattelevien kanssa. Hän kuitenkin paljastui ja toimintansa vuoksi hänet toimitettiin sodan lakien mukaan turvasäilöön.

Arvo Turtiaisen elämäkerrasta ja hänen kirjallisesta tuotannostaan ei löydy talvisotaa tai talvisodan taistelijoita kohtaan osoitettua ylenkatsetta. Vähemmän löytyy myös jälkiviisautta. Päinvastoin hänen muutamaiset talvisotaa koskevat kommenttinsa ja havaintonsa antavat ymmärtää hänen olleen varsin hyvin selvillä maamme puolustuksen tärkeydestä ja myös huolestunut sen tilasta. Elämäkerrassaan (Erkki Savolainen toim: Arvo Turtiainen – elämää ja ystäviä. Kustannusyhtiö Tammi, Helsinki 1980) Turtiainen mainitsee lähteneensä sotaan kuten kaikki muutkin:

"Sain palvelukseenastumismääräyksen, minä kuulin rannikkopuolustukseen. Sitten syntyi sota. Meidän pataljoonamme oli valmiusasemissa Virojoella... Levisi huhu, että venäläi-

Arvo Turtiainen, Stadin Arska.

Komppanianpäällikkönä talvisodassa – turvasäilössä jatkosodassa Kirjailijarunoilija Arvo Turtiainen – Stadin Arska, joka ei kuulemma tiennyt mitään maaseudusta ja luonnosta, mutta sitä enemmän katuojista, kivimuureista ja stadista; vasemmistointellektuelli ja kirjailijaryhmä Kiilan puuhamies; hammasteknikko ja sanomalehtimies, pasifisti ja reserviupseeri; talvisodan taistelija ja jatkosodan kuritushuonevanki. Siinä on elämänuraa yhdelle miehelle, joka piti sotiamme onnettomuutena: talvisotaa Neuvostoliitolle ja jatkosotaa Suomelle

set yrittivät maihinnousua, aikoivat katkaista rautatieyhteyden Viipuri-Helsinki. Se olisi ollut kohtalokas isku Suomen puolustukselle, maantieyhteydet ja rautatieyhteydet poikki."

Turtiaiselle talvisota oli siis puhdas puolustussota hyökkääjää vastaan. Hänen sanansa osoittavat hänen ymmärtäneen talvisodan epätoivoisen tilanteen ja olleen oikeutetusti huolissaan esimerkiksi oman pataljoonansa puolustuksen pitävyydestä.

Vastenmielisyyttä neuvostopropagandaa kohtaan

Arvo Turtiaisen toiminnasta talvisodan komppanianpäällikkönä on olemassa niukalti tietoa. Erillinen Pataljoona 24:n sotapäiväkirjat ovat jääneet ilmeisesti pitämättä ja pataljoonan taisteluista on Sota-arkistoon tullut vain ylimalkainen ja lyhyt taistelukertomus, joka ei juuri mainitse nimiä, vain eräitä tapahtumia. Mutta antakaamme Turtiaisen itsensä kertoa sotatoimistaan:

Minä olin Erillisen pataljoonan erään komppanian päällikkö ja luutnantti sotilasarvotani. Miehet olivat kaikki nostoväkeä, vanhemman ikäpolven perheellisiä miehiä. Ajattelin jo syksyllä kertausharjoitusten alkaessa, että voi jumalauta... jos sota syttyy. Tiesin heidän taustansa: metsätyöläisiä, pienviljelijöitä. Tavallisia duunareita, kiveä ja puusta leipänsä lohkoneet pikkupojasta lährien. Kunpa näistä saisi koteihinsa suurimman osan, akkojensa ja kakaroittensa luokse. Minä sen vaistosin, että vähintäänkin he olivat sosialidemokraatteja. Eivätkä he olleet sodasta ensinkään innostuneita."

Mielenkiintoista on havaita, että toisaalta Turtiainen tunsi tavatonta vastenmielisyyttä neuvostopropagandaa kohtaan. Armas Äikiä, Neuvostoliittoon siirtynyt suomalainen, saa häneltä melkoista satikutia:

...Radio oli auki ja siellä Armas Äikiä paasasi ihan paskaa. Miesten naamat olivat kuin könninkellot. Ja minä kiroilin mielessäni. Paasattiin että Suomessa kärsitään nälkää ja että työväki elää mitä syvimmissä orjuudessa.

Jos ei Suomen työväki olisi, sanoisiko, siinä määrässä tannerilaisen SAK:n avulla osaansa allekirjoittanut kuin se silloin oli, sitä sotaa ei olisi voinut sytytyäkään. Elintaso nousi 30-luvun jälkipuoliskolla jatkuvasti aina sodan aattoon. Oli myös työtaisteluja, jotka voitettiin.

Tietysti on otettava huomioon, että työnantajapiirit ja kapitalistipiirit olivat sodanuhkan edessä siinä tilanteessa, että niiden oli pakko myöntyä työväestön ammatillisen liikkeen vaatimuksiin ja kuunnella sen ehtoja. Sitä puhuttua yhtenäisyyden henkeä ei muuten olisi saatu aikaan.

Äikiäläinen propaganda ampui roimasti ohi. Kun Terijoen hallitus lupaili kahdeksan tunnin työpäivää miehille, jotka tekivät kahdeksan tunnin työpäivää, sille naurettiin."

Vaikkei aivan varauksetta kaikkia Turtiaisen ajatuksia ja sanontoja hyväksyisikään, toki on myönnettävä, että yksi talvisodan hengen perustekijöistä oli työntekijöiden ja työnantajien kohtaaminen neuvottelupöydässä tasa-arvoisina kumppaneina päättämässä molempia tyydyttävällä tavalla työväestön ja muiden palkannauttijoiden elinoloista vaurastuvassa yhteiskunnassa.

Ymmärsi alaisiaan

Turtiainen näyttää olleen huolissaan miehistään. Sanojensa mukaan hän olisi toimittanut vanhemmat perheelliset miehet koteihinsa ja jatkanut – jos tarve olisi vaatinut – jäljelle jääneiden nuorempien miesten kanssa sotaa. Turtiainen oli myös miehistään huolehtiva päällikkö, joka ymmärsi alaisiaan ja heidän ongelmiaan. Tämä tuli esille tapauksessa, jossa pari hänen miestänsä oli poistunut turvallisemmalle seudulle, tosin lähellä rintamaa. Kun hänen alaisensa aliupseeri – suojeluskuntalainen – olisi halunnut tehdä karkulaisista löytymisen jälkeen ilmoituksen ylemmäksi, Turtiainen selvitti tilanteen kertomansa mukaan seuraavasti:

Taistelua isänmaan puolesta Talvisodassa pidettiin itsestään selvänä asiana.

"Kuulkaas nyt alikersantti, minä sanoin, jos nyt jätettäisiin tämä toistaiseksi. Katsotaan ensin, mitä tästä kehittyi. Jos oikein rytinät alkavat, voi käydä niin, että joudutaan teille itsellenne kirjoittamaan sellainen määräys."

Kaverukset pääsivät kuin koiraveräjältä. Minusta olisi ollut naurettavaa vetää heidät sota-aikeuteen. Heille määrättiin rangaistukseksi ylimääräistä juoksuhaudan kaivamista. He tekivät satakunta metriä oikein hyvää kaivantoa. Kävin sitä katsomassa ja sanoin miehille, että kun ensi kerralla eroatte muusta joukosta ja lähдете viettämään mukavaa leirielämää, tehkää se vähän paremmalla hetkellä."

Esimerkki osoittaa, että Turtiainen taasi kurinpidon psykologisen puolen muodollista kuria paremmin. Ja olihan hänen kompaniansa muodostettu jo vähän vanhemmista miehistä. Ja tuonkaltainen rankaiseminen töppöilystä lienee meille itsekullekin tuttua niin sodan kuin rauhankin ajalta.

Arvo Turtiainen ei käynyt talvisotaa loppuun. Ollessaan tammikuun puolivälissä 1940 lomalla Helsingissä häneltä muuttommissa murtui jalka, jota hän sitten joutui potemaan mm Tilkassa puolisen vuotta. Kun on kyseessä pasifisti ja tunnettu vasemmistolainen ja lomalla sat-

tunut onnettomuus, voisi ajatella kyseessä olleen järjestetyn onnettomuuden. Näin ei varmaanakaan ollut laita Turtiaisen kohdalla, ei ainakaan saatavilla olleen aineiston perusteella. Olisi luullut, että jääminen pois rintamatehtävistä olisi merkinnyt samalla pesäeroa entisestä joukosta, mutta näin ei käynyt. Aivan selvä ja tunnettava suru ja katkeruus paistaa hänen sanoistaan, kun hän sai kuulla pataljoonansa joutuneen helmikuussa Summan tulihelvettiin ja sen tappioista:

"Tilkassa maatessani sain kuulla, että pataljoona oli heitetty Summaan. Komppaniastani meni haavoittuneina ja kaatuneina 60 prosenttia... Sinne jäi moni. Olisin minäkin voinut jäädä. Mutta minulle kävi onni onnettomuudessa..."

Talvisota oli shokki

Arvo Turtiainen oli vasemmistolainen ja sosialisti. Mutta hän oli suomalainen ja ajatteli suomalaisesti talvisodan alla ja sen aikana. Hänelle taistelu isänmaansa puolesta hyökkääjää vastaan oli itsestäänselvyys, jolle ei ollut vaihtoehtoja, kun rauhanomainen ratkaisu ei tullut kyseeseen. Epäoikeudenmukaisesti koettu hyökkäys tempasi myös Turtiaisen sitä torjumaan ja hän taisteli paikallaan

suomalaisen upseerin tavoin. Hänen todellisia kykyjään emme tiedä, koska hän ei joutunut kuumimpaan paikkaan. Mutta mikään ei estä myöskään olettamasta, että hän olisi Summassakin ollut mies paikallaan.

Ei liene väärin väittää, että Turtiaisen tavoin myös muut suomalaiset vasemmistolaiset ja pasifistit taistelivat talvisodassa maansa puolesta ase kädessä, koska eivät voineet ymmärtää ja hyväksyä sitä, että työläisten ja talonpoikien sosialistinen valtio hyökkäsi vastoin antamiaan julistuksia pienen maamme kimppuun. Tapahtumien kulku oli todellinen shokki heille, kuten se oli Arvo Turtiaisellekin.

Kokonaan toinen kysymys on Turtiaisen käyttäytyminen jatkosodan alla. Sitä voidaan perustellusti arvostella tilanteessa, jossa kansan suuri enemmistö oli valmis korjaamaan Moskovan epäoikeudenmukaiseksi koetun rauhan raskaat ehdot. Arvo Turtiaiselle sota oli kauhistus pasifistisen ajattelutapansa vuoksi, mutta puolustusotaa hän piti hyväksyttävänä. Ennen kaikkea sota kansallissosialistisen Saksan rinnalla oli jo ajatuksena hänelle vastenmielinen. Tähän sotaan hän ei voinut osallistua ja hän valitsikin mieluummin painumisen maan alle, vankeuden ja sen seuraamukset kuin aseellisen taistelun.

Petsamolainen lotta

ESTRID OTT

Talvisodan aikana maassamme työskenteli parhaimmillaan lähes neljäsataa ulkomaista lehtimiestä ja -naista. He kirjoittivat kymmeniä tuhansia palstametrejä suomalaisten taistelusta, niin rintamalla kuin selustassa ja kotiseudullakin. Yksi näistä oli tanskalainen lehtinainen ja kirjailija Estrid Ott, joka kotimaassaan julkaisi laajoja kuvauksia kokemuksistaan ja elämyksistään talvisodan Suomessa.

Talvisodan sankareita oli lukemattomia. Suomalainen nainen kuului heihin. Tässä on Estrid Otin Tanskassa julkaistu kuvaus pohjoisen lotan toiminnasta. Juttu herätti aikanaan tanskalaisissa suurta ihailua ja myötätuntoa suomalaista naista ja myös Suomea kohtaan.

Hän oli ahkera työmuurahaianen.

"Älkää mainitko nimeäni", hän sanoi. "Tuhannet Suomen naiset ovat tehneet yhtä paljon ja enemmänkin kuin minä. Kaikki ovat työskennelleet niin paljon kuin ovat voineet."

Mutta sallittakoon minun kertoa hänen tarinansa.

Saavuini Lapin pääkaupunkiin, Rovaniemelle, juuri pommituksen jälkeen. Marssin vielä savuavien raunioiden välitse reppu selässäni ja pieni kirjoituskoneeni toisessa kädessäni. Siellä ja täällä raivosi vielä tulipalo. Nokinen savupiippu kohosi aution tontin keskeltä. Eräs talo oli kaatunut naapuritaloa vasten.

Ihmeellistä kylläkin, hotelli oli kunnossa. Hotellivieraat olivat paenneet kellariin pommituksen alkaessa. Jotkut heistä heittäytyivät pitkälleen hotellin käytäviin saaden niskaansa lasinsiruja ja muurilaastia. Yksi pommi putosi halkopinoon hajottaen pinon kaikkiin ilma-suuntiin.

Kauppalassa vietettiin kummallista elämää. Kello puoli seitsemän aikaan meidät herätettiin joka aamu ja meidän täytyi

nousta ylös, halusimmepa tahimme. Sitten kokoontuimme aamiaiselle, jonka jälkeen matkustajat, siivoojattaret, tarjoiljattaret ja vielä paikkakunnalla olevat asukkaat lähtivät hiihtelämään metsiin.

Kaupat olivat kiinni ja kadut autioina; näin odotettiin lentohyökkäystä. Vasta kello viiden-

toista paikkeilla ihmiset palasivat takaisin ja aloittivat päivän askareet. Liikkeet ja konttorit avattiin, hotellin ruokasali täyttyi nälkäisistä vieraista, ja vihdoin saattoi tavata tuttavain ja niitä ihmisiä, joille oli asiaa.

Kello on yksitoista. Kävelen tyhjässä hotellissa. Missään ei

näy ainuttakaan ihmistä sairaanhoitajattaria lukuunottamatta, jotka työskentelevät sairaalaksi muutetussa hotellin hallissa. Kaikki ovat valmistautuneet vastaanottamaan lentopommitusta.

Katsahdin hotellin pieneen konttoriin ja näin kahden naisen työskentelevän hotellin kirjojen ääressä. Toinen heistä oli hotellin johtajatar, hoikka, vaaleakutrinen, noin nelikymmenvuotias nainen, puettuna hiihtohousuihin ja punaiseen urheilutakkiin. Hän huolehtii hotellin vieraista ystävällisenä ja kohteli-aana niinkuin sotaa ei olisikaan. Hän on tottunut urheileviin hotellivieraisiinkin, mutta nyt hänen on huolehdittava sotakirjeenvaihtajista, suomalaisista ja ruotsalaisista upseereista ja lukuisista muista virkamiehistä, joilla on tärkeitä asioita hoidettavanaan Lapissa.

"Minulla on paljon työtä", hän sanoi. "Minulla ei ole aikaa hiihdellä metsissä. Jos kaadun, niin olen jo kyllin vanha kuol-lakseni". Hetkisen kuluttua hän lisää hiljaa: "Mutta kuolen vain siinä tapauksessa, että Jumala niin tahtoo."

Kohtasin samaa fatalismia kaikkialla Suomessa, ja se näyt-

Lotat toimivat mm ilmavalvonnassa

tää pitävän yllä kansan mieli-
alaa vaikeissa olosuhteissa.

Toinen konttorissa olevista
naisista oli pieni, tanakka, ja hä-
nellä oli suuret, hymyilevät kas-
vot. Hän oli saapunut tänne
muutamia päiviä aikaisemmin
eikä hänellä ollut mitään muita
vaatteita kuin mitä hänellä oli
yllään. Hän tuli rintamalta, Pet-
samosta, ja hänen onnistui pääs-
tä sieltä pois vain muutamia sil-
mänräpäyksiä aikaisemmin kuin
vihollinen miehitti paikkakun-
nan.

Ja mitä hän tekee täällä?

Hän kohauttaa olkapäitään.
Kaikkea mahdollista työtä, mitä
vain tarvitaan. Jos tarvitaan sii-
vojatarta, hän huolehtii siitä,
jos tarvitaan kirjanpitäjää, niin
hän on valmis siihenkin työhön.
Hän oli aikaisemmin ollut Mat-
kailijayhdistyksen hotellien joh-
tajatar pohjoisessa. Kesäisin hä-
nellä oli kolmisenkymmentä
apulaista ja hänen johtamiinsa
hotelleihin voitiin majoittaa sa-
takunta vierasta. Hänen toimi-
paikkanaan oli lähellä Norjan
rajaa ollut suuri hotelli, joka oli
valmistunut vasta edellisenä
vuonna. Hotellissa oli sattunut
tulipalo ja se kunnostettiin uu-
delleen, niin että se sodan puhje-
tessa oli uudenuutukaisessa
asussaan.

Sodan puhkeaminen huomati-
tiin nopeasti myöskin siellä poh-
joisessa. Nikkelikaivoksilta saa-
pui suuret pakolaisjoukot, etu-
päässä englantilaisia perheitä.

"Ja silloin meillä oli kiire vuo-
rokauden ympäri", hän kertoi.
"Pakolaiset olivat kauhuissaan
ja huolissaan. Ei se ole niin vaa-
rallista, tuumimme, kyllä asiat
vielä selviytyvät. Mutta illalla
kassanhoitajattaremme tuli huo-
neeseen ja vaipui tiedottomana
vuoteelleni.

"Miksi meidän täytyy viihdyt-
tää heitä koko ajan?" hän kysyi.
"Miksi meidän täytyy selit-
tää yhtämittaa: Olkaa vain rau-
hallisia, kaikki järjestyy aika-
naan, kun meillä on suurin syy
olla huolestuneita. Meidän isän-
maammehan on vaarassa. Koko
ajan ajattemme vain: Suomi-
raukka!"

Mutta kun kaikki ulkomaalai-
set olivat onnellisesti päässeet
Norjan puolelle, alkoivat lappa-
laiset saapua porolaumoineen ja
kun sitten järjestimme heidän
pakonsa meidän täytyi ryhtyä
evakuoimaan hotellia. Minä tie-
tenkin jäin paikoilleni kaikkien
toisten lähdettyä. Minulla ei ol-

lut aavistustakaan, kuinka olisin
järjestänyt kaikki asiat niiden
kahden nuorukaisen avulla, jot-
ka olivat jääneet luokseni. Meil-
lä oli neljäkymmentä huonetta
tyhjennettävänä ja sitäpaitsi
joukko karjaa: kuusi lehmää, si-
koja ja vasikoita.

Tytöt istuivat jo autobussissa,
kun eräs heistä ajatteli, että on
synti jättää minut yksin ja tuli
takaisin. Hänen avuliaisuuttaan
en unohda milloinkaan.

No niin, karjan saimme pian
matkalle. Lähetimme sen rajan
toiselle puolen ja samoin lähe-
timme sinne myöskin kaikki
vuodevaatteet, ruokatavarat,
matot ja muuta sellaista. Tyh-
jensimme kaikki varastomme ja
sitten ryhdyimme järjestelmälli-
sesti tuhoamaan hotellia, niin et-
tä vihollisen asuminen ei muo-
dostuisi siellä nautittavaksi. Ir-
rotimme erilaisia koneiden osia,
iskimme ikkunat rikki ja kisko-
imme ovet saranoiltaan. Kaikki
esineet, joita olimme ko-
ettaneet kaikin tavoin suojella
ja varoa rikkoutumasta, tuho-
simme nyt omin käsin. Se oli
kauheata. Mutta loppujen lo-
puksi sikäläiset viranomaiset sy-

tyttivät koko hotellin tuleen,
niin luulen. Varmasti en sitä tie-
dä, sillä silloin olin jo matkusta-
nut pois. Eräs lottatoveri ja mi-
nä saimme puhelinmääräyksen
rintamalta, että meidän täytyi
tulla sinne auttamaan, ja sen
teimme sangen mielellämme.

"Kuinka kauas rintamalle us-
kallatte mennä?" eräs upseeri
kysyi.

"Elämäni ei ole sen kallisar-
voisempi kuin muidenkaan",
vastasin. "Siksi uskallan yhtä
pitkälle kuin toisetkin."

Ja niin matkustimme itään
päin. Olen toimistolotta, mutta
kun paikalla ei ollut ketään
muuta, joka olisi osannut laittaa
ruokaa siellä missä olimme ma-
joitetut, niin nousin aamuisin
kello viisi ja laitoin aamuteen
kuntoon. Olin tuskin saanut sen
valmiiksi, kun taistelu alkoi, ja
niin meidän täytyi lähteä majo-
paikastamme aamiaisetä. Mut-
ta iltapäivällä tilanne oli jo
muuttunut niin paljon, että poi-
kamme saivat nauttia rauhassa
teensä ja voileipänsä. Taistelun-
kentällä täytyi usein perääntyä,
vaikka se ei vielä merkitsekään
suoranaista tappiota.

Ensin meitä oli paikalla kaksi
lotta, sitten saimme yhden apu-
laisen lisää. Hoidimme nyt toi-
mistotehtäviä. Pidimme huolen
sotilaiden kortistosta ja merkit-
simme niihin, ketkä kaikki oli-
vat olleet taisteluissa, kuka oli
kaatunut ja kuka haavoittunut.

Komppanian päällikkö kirjoit-
ti aina itse kaatuneiden omaisil-
le, mutta me lotat saimme huo-
lehtia muusta kirjeenvaihdosta,
ruumiiden lähettämisestä koti-
paikkakunnalle ja paljosta
muusta. Me pidimme sotapäivä-
kirjaa, ja huolehdimme puhelin-
vartiosta yötä päivää. Toimis-
tomme sijaitsi vain neljän kilo-
metrin päässä rintamalta, ja
monta kertaa taistelun melske
kuului liiankin selvästi. Viholli-
sen lentokoneiden saapuessa
paikalle, saimme juosta metsä-
sään, sillä meillä ei luonnollises-
takaan ollut mitään suojahuonei-
ta. Jos viholliskoneet tulittivat
meitä konekivääreillään, niin sil-
loin oli viisainta seisoa mahdolli-
simman lähellä puunrunkoa, ja
jos ne heittivät pommeja, niin
silloin parhaimman suojan sai
heittäytyessään maahan.

Monta kertaa sain olla siellä
metsässä ja monta kertaa ajatte-
lin: tämä on viimeinen kerta!
Mutta kun vaara oli ohitse, niin
palasimme työhömmöme kuten ta-
vallisissa oloissa.

- Taistelua odotellessamme
tulii aina ihmeellisen uniseksi;
ehkä alituinen jännitys aiheutti
moisen väsymyksen. Vihdoin
meidät kaikki kolme lähetettiin
tänne."

Enempää hän ei kertonut
seikkailuistaan. Hän huomautti
kuitenkin lopuksi:

"Naisten ei ole hyvä jäädä sin-
ne pitemmäksi aikaa."

Käsitin, että kysymys oli soti-
lassalaisuuksista.

Tämä petsamolainen lotta oli
vain yksi esimerkki satatuhanti-
sesta joukosta. Voisin luetella
samanlaisia esimerkkejä loppu-
mattomiin. Suomessa ajatteli jok-
kainen lotta vain, kuinka hän
voisi parhaiten ja hyödyllisim-
min palvella maataan.

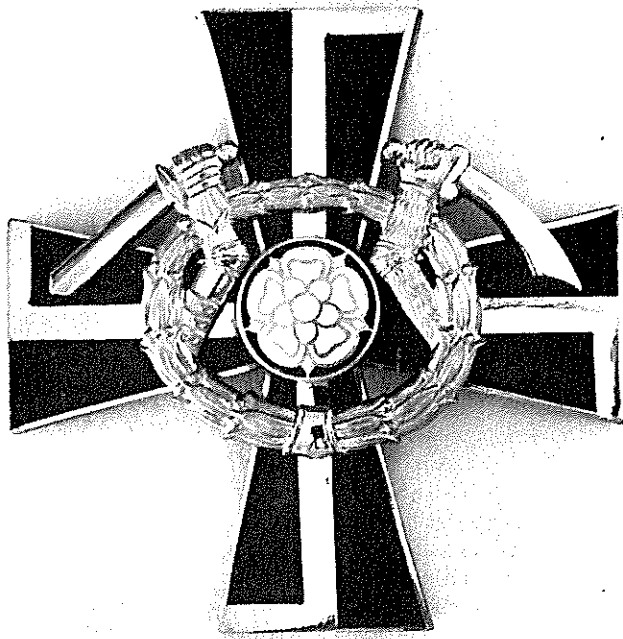
Matkustin Suomesta neljä päi-
vää ennen rauhan solmimista,
eikä yksikään Suomen lotista
vielä silloin ollut murtunut. He
sanoivatkin:

"Uhrimme ei ole liian suuri.
Me taistelemme viimeiseen hen-
genveetoomme asti, sillä kuole-
makin on parempi kuin orjuus!"

Onnellinen Suomi!

Kirjettä kirjoitetaan kotiin kenttäsalraalasta

Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-risti

Jatkosodan Mannerheim-ristin ritarit

Koonnut MARTTI SINERMA

Mannerheim halusi palkita sotateitaan ja kehitteli idean kunniamerkistä, joka voidaan myöntää kenelle tahansa sotilasarvoon katsomatta. Ajatus eli jo Talvisodan kestäessä, mutta sai toteutuksensa vasta välirauhan aikana. Jatkosodan aikana nimitettiin 191 ylipäällikön nimeä kantavaa ritaria, joista neljä sai kaksi kertaa tämän kunnian.

Jos Jatkosodasta halutaan etsiä sotasankareita, niin epäilemättä niitä ovat ainakin Mannerheim-ristin ritarit.

Mannerheim ymmärsi hyvin, kuinka kannustavaan hallintaan kuului palkitseminen. Vapausso-
dan aikana hänen aloitteestaan syntyi Vaasan senaatin vahvistamana päätös Vapaudenmitalista ja Vapaudenrististä tunnustukse-
na taistelussa osoitetusta urhoollisuudesta ja sotatoimien taitavasta johtamisesta.

Talvisodan jälkeen – ja osittain jo sen aikana – ylipäällikölle selvisi, että taistelukentällä suoritettut suurta urhoollisuutta ja taitavuutta osoittavat teot oli voitava palkita korkeimmalla kunniamerkillä teon suorittaneen sotilasarvosta riippumatta. Siihenastiset kunniamerkithän oli osittain sidottu juuri sotilas-

arvoihin. Niinpä 16.12.1940 annettiin asetus, jonka neljäs pykälä kuului:

”Erinomaisen urheuden, taistellen saavutettujen erittäin tärkeiden tulosten tai erikoisen ansiokkaasti johdettujen sotatoimien palkitsemiseksi voidaan Suomen puolustusvoimain sotilas hänen sotilasarvostaan riippumatta nimittää 1. tai 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi.”

Ensimmäiset ritarit

Toukokuun 14. päivänä 1943 eduskunta sääti lain, jonka mukaan ”Vapaudenristin Mannerheim-ristin kunniamerkillä palkituille annetaan valtion varoista kunniapalkkio.” Kunniapalkkio tarkoitti rahapalkkiota, joka määrättiin 50 000 markan suuruiseksi. Jos saaja oli kaatunut, se voitiin myöntää myös hänen puolisolleen, lapsilleen tai vanhemmilleen. Palkkio oli lisäksi verovapaa.

Kun sodan aikana todettiin, että sama henkilö saattoi uusia ”tekonsa”, joka kenties oli aikaisempaakin mahtavampi, niin määrättiin, että 2. lk:n Mannerheimristi voitiin myöntää toiseen kertaan, jolloin ritarimerkkiin liitettiin solki.

Ensimmäinen Mannerheimristi myönnettiin Ernst Ruben Lagukselle, jolloin sen perusteluissa sanottiin:

Puolustusvoimain Ylipäällikkö on pvm:llä 22.7.41 nimittänyt Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi eversti Ernst Ruben Laguksen henkilökohtaisesta urhoollisuudesta ja suuriin tuloksiin johtaneista sotatoimista.

Seuraavat Mannerheim-ristit myönnettiin kolme päivää myöhemmin, jolloin ne saivat kenraalimajuri Paavo Talvela, eversti Erkki Raappana ja sotamies Vilho Rättö. Samassa jaossa olivat siis mukana kenraali ja sotamies, jolloin tässä toteutui Mannerheimin perusajatus kun-

Ruben Lagus oli ensimmäinen ritari

A.E. Heinrichs nimitettiin 1.luokan ritariksi.

Sotilasmestari Toivo Ovaskainen

niamerkkiä kehiteltäessä.

Aluksi perustelut olivat hyvin lyhyitä, Laguksen perustelujen luokkaa, mutta sitten ne alkoivat pidentyä- niissä kuvattiin jopa kokonaisia taisteluita. Silti ennätys perustelujen lyhydessä on ritari numero 184:llä eli tykistönkenraali Vilho Petter Nenosella vain vajaat kaksi riviä. Periaatteessa se on vain ilmoitus siitä, että Nenoselle on myönnetty kyseinen kunniamerkki 8.1.45.

Lähes yhtä lyhyt on maininta jalkaväenkenraali A.E. Heinrichsin nimittämisestä 1. lk:n ritariksi. Tekstissä on kuitenkin kaksi konekirjoituslyöntiä enemmän, koska Nenonen nimitettiin 1.8. ja Heinrichs 31.12!

Perustelut pitenevät

Kun eversti P.A. Autti sai ritarristin, perusteluilla oli jo mitään ja ne kuuluivat:

Ylipäällikkö on pvm:llä 1.3.42 nimittänyt Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi eversti Pietari Aleksanteri Autin.

Eversti Autti On Itä-Karjalan taisteluissa 19-23.8.41 johtanut rykmenttiään taitavasti ja menestyksellisesti. Hän tunkeutui V:n kylään joukkojensa etumaisten osien mukana ja valtasi yllättäen kylän sekä tuhosi autonkuljetuksilla vahvistukseksi lähetetyn vihollisjoukon, jolloin itsekin joutui käyttämään konepistoolia. P:n ja M:n kiivaissa taisteluissa hän osittain tuhosi, osittain löi hajalle vihollisvoi-

mat ja jatkoi tarmokkaasti hyökkäystä T:tä kohti, siitä huolimatta, että selustaan oli jäänyt vihollisosastoja. Pimeydestä ja joukkojen väsymyksestä huolimatta hän hyökkäsi P:hen ja valtasi sen avaten tien toiselta suunnalta eteneville joukoille.

S-S:n läpimurtotaisteluissa 25.-27.8.41 hän murtautui häikäilemättä viholliskeskityksen läpi ja valtasi P:n kylän, josta saatiin huomattava sotasaalis. Jatko taistelua viholliselle avuksi lähetettyä yksikköä vastaan, tuhosi osittain sen ja ajoi tarmokkaasti takaa vihollista vallaten siten uusia maastotukikohtia.

S-järven taisteluissa 31.8.-1.9.41 eversti Autti johti rykmenttinsä tarmokkaasti ja taitavasti laajan vesiperäisen ja tiettömän suoalueen läpi. Vihollisen käyttämistä hyökkäysvaunuista huolimatta hän hyökkäsi ilman pst.-aseita yllättäen S-järven kylään ja valtasi sen, ja käyttäen osan voimistaan selkäpuolelleen joukkoja kuljettavaa kahta junaa vastaan, tuhosi ne sekä suuren osan junissa olleista joukoista. Jatko tarmokkaasti hyökkäystä T:n suuntaan ja valtasi ehjänä erään tärkeän sillan.

Henkilökohtaisella rohkeudella ja miehilleen esimerkkiä näyttäen johti eversti Autti rykmenttiään 2.-5.9.41 välisenä aikana tapahtuneissa, usein lähitaisteluun johtaneissa taisteluissa luoden siten edellytykset oman hyökkäyksen menestykselliselle jatkamiselle.

T:n taisteluissa 6.-8.9.41 hän johti taitavasti rykmenttinsä vaikeakulkuisen metsä- ja suoalueen läpi ja järjesti oma-aloitteisesti rykmenttinsä huoltokuljetukset erittäin vaikeissa olosuhteissa. Samalla hän katkaisi vihollisen yhteydet ja omalla esimerkillään kannustaen joukkojaan kiivaissa taisteluissa valtasi I:n kylän, jossa tuhottiin mm. useita hyökkäysvaunuja.

Ensimmäinen kadettiupseeri, joka sai Mannerheim-ristin oli luutnantti Arvo Pentti päivämäärällä 30.10.41. Hän oli ritari numero 29. Ensimmäisiin kuului myös luutnantti Eino Valfrid Penttilä, Mannerheim-ristin ritari numero 79, 22.9.42. Perustelut hänen palkitsemiselleen olivat:

Luutnantti Penttilä kunnostautui jo talvisodan aikana vanhana rajajääkäriä erikoisesti etevänä partiojohtajana ja on hän nyt käynnissä olevan sodan aikana edelleen lujittanut mainettaan miehenä, joka kaukana vihollisen selän takana häikäilemättä ja pelottavan varmasti iskee sisseineen siellä, missä vihollinen vähimmin vaaraa odottaa. * Harvinaiset erämieslahjat yhtyvät luutnantti Penttilässä mitä parhaaseen maastonkäyttötaitoon ja nopeaan tilanteen oikeaan arvosteluun. Näin ovatkin hänen johtamansa partiot useimmiten selvinneet hurjilta retkiltään aivan ilman tappioita. Hänen pettämätön rohkeutensa, vastuksia väistämätön velvollisuudentuntonsa ja annettujen tehtävien kanssa kasvanut taitonsa ovat luoneet hänen mie-

hiinsä järkkymättömän luottamuksen mahdollittomiltakin tuntuvien tehtävien onnistumiseen.

Miinoitusta ja torpedoja

Mannerheim-ristin ritari sotilasmestari Toivo Ovaskainen edustaa tässä laivastoa. Perusteluista voidaan todeta, että Ovaskainen on saanut ritarristinsä siinä määrin ansiokkaasta toiminnasta, että ehken joku niistä yksinäänkin olisi ollut palkitsemisen arvoinen. Ritarinumero on 108 ja myöntämispäivämäärä 8.3.1943.

Sotilasmestari Ovaskainen on toiminut kuluvan sodan aikana erittäin ansiokkaasti ja taitavasti moottoritorpedoveneen päällikkönä. Pienellä veneellään on hän osallistunut yli 60:een ja suurta rohkeutta ja sitkeyttä vaatimaan hyökkäys-, tiedustelu-, miinoitus- ja varmistusmatkaan vihollisen toiminta-alueille, rannikolle, satamiin ja tukikohtiin. Päätävästi ja häikäilemättä on sotilasmestari Ovaskainen tilannetta taitavasti hyväksenne käyttäen hyökännyt ylivoimaisen vihollisen kimppuun, upottaen useita sen aluksia. Hänen monista uhkarohkeista teoistaan mainittakoon: Syyskuussa 1941 hän rokeasti murtautui vihollisen täysin hallitsemaan Koiviston salmeen ja torpedoi siellä kovassa aallokossa keskeillä yötä 2000 tonnin kuljetusaluksen vaikeuttaen siten suuresti Koiviston saarten alkavaa evakuoitua. Vähän myöhemmin hyökkäsi sotilasmestari Ovaskai-

nen ankarasta tykistötulesta huolimatta Suursaaren satamaan pyrkivän vartiotykkiveneen kimppuun ja upotti sen estäen tämän siten katkaisemasta paluutietä toiselta sataman suula juuri olevalta moottoritorpedoveneeltämme. Kuluneen marraskuun aikana osallistui sotilasmestari Ovaskainen ansiokkaasti moottoritorpedoveneittemme hyökkäykseen Lavansaaren satamaan, jolloin suurikokoinen vihollisen tykkivene Krasnaja Znarnja upotettiin. Partiomatkoillaan Viron rannikolle, Hangon tukikohdan edustalla, Seiskarin ja Lavansaaren vesillä sekä Kronstadtin lahdella on hänen veneensä ollut yhtämittaa tulikosketuksissa vihollisen ylivoimaisten vartioalusten, lentokoneiden ja rannikkotykkistön kanssa. Huolimatta oman aluksensa tykkistön heikkoudesta on hän pimeän turvin iskenyt vihollisen vartioalusten kimppuun. Kaikella toiminnallaan on sotilasmestari Ovaskainen vaikuttanut innostavasti ja rohkaisevasti koko laivueen henkilökuntaan ollen kaikille esimerkkinä siitä, miten vähempiarvoisellakin kalustolla päästään tuloksiin, kun oikea iskuhenki elää sen käyttäjissä.

Teikarsaareissa ja Oravakydössä

Korpraali Vilho Vyyryläisellä oli myös merellisiä ansioita. Hän oli yksi 26 miehistöön kuuluvasta palkitusta. Sinänsä ehkä miehistön osuus, vajaat 15 %, lienee hieman alakantissaan, mutta on luonnollista, että korkeammassa arvossa ja asemassa olevien teot tulivat paremmin esille. Näin perusteltiin Vyyryläisen ansioita:

Korpraali Vyyryläinen otti osaa kaikkiin taisteluihin aina Inosta teikariin. Teikarsaaren toisen taistelun alkuvaiheissa 4.7.44 otti korpraali Vyyryläinen kahden joukkueen johtajan haavoituttua oma-aloitteisesti johtoonsa molemmat joukkueet ryhtyen heti suorittamaan vastaiskuja innostaen väsyneitä miehiään omalla esimerkillään. Tällä toiminnallaan hän erinomaisen tehokkaasti vaikutti vihollisen työntämiseen mereen ja loppuliseen tuhoamiseen. Teikarin taistelujen loppuvaiheissa, jolloin vihollinen uudella maihinousulla oli tuonut saareen yli-

Ylikersantti Einar Schadewitz

voimaisen määrän tuoreita joukkoja, järjesti korpraali Vyyryläinen saaren pohjoiskärjen puolustuksen kunnes upseereita ehti paikalle. Tämän jälkeen hän järjesti erittäin neuvokkaasti haavoittuneiden poiskuljetuksen mitä vaikeimmissa olosuhteissa. Vetäytymiskäskyn saavuttua korpraali Vyyryläinen poistui viimeisenä saarelta. Taistelujen aikana korpraali Vyyryläinen mm. valtasi henkilökohtaisesti neljä vihollisen konekivääriä.

Tuskinpa kersantti Einar Schadewitz'inkaan ansiot yhtään häpeävät muiden ritareiden seurassa. Hänet nimitettiin ritariksi 10.2.1943 seuraavilla perusteilla:

Kersantti Schadewitz osoittautui jo talvisodassa täysin pelottomaksi taistelijaksi. Sitä todistaa muun muassa monet kertomukset hänen toiminnastaan vihollisen hyökkäysvaunuja tuhotesaan. Samaa reipasta ja pelotonta toimintaa hän on jatkanut tämänkin sodan aikana, josta mainittakoon: Oravakydön maastossa kersantti Schadewitz oli ryhmänsä kanssa väijyksissä, kun vihollisen marssirivistö tuli tietä Vuosalmen-Oravakydön tienhaara.

Tällöin hän avaamalla yllät-

täen tulen tuhosi rivistön alkupäässä ratsastaneet 8 upseeria, sai toiminnallaan rivistön sekasortoon ja esti sen yhtymisen Oravakydön tienhaaran maastossa olevaan pääjoukkoon. Vihollisen suorittaessa eräässä maastossa suurin voimin hyökkäyksen joukkojemme sivustaan, tuhosi kersantti Schadewitz kiivaassa lähitaistelussa kahden konekiväärin miehistöt vaikuttaen tällä teollaan ratkaisevasti taistelun tulokseen, jossa vihollinen kärsi huomattavia tappioita. Eräällä rintamaosalla suoritettua vihollisen eteen-työnnetyn tukikohdan valtauksessa kersantti Schadewitz kasapanoksella tuhosi pesäkkeen, joka suuresti haittasi partion toimintaa. Itse ensimmäisenä taisteluhaudassa edeten ja tehokkaasti konepistooliaan käyttäen hän vaikutti tukikohdan erittäin nopeaan tuhoamiseen viimeistä miestä myöten ja ilman vähimpiäkään omia tappioita. Samassa paikassa hieman myöhemmin suoritettua väkivaltaisessa tiedustelussa toimi hän jälleen vapaaehtoisesti mukaan päästyään, iskuryhmän johtajana. Suureksi osaksi juuri hänen reippaan toimintansa ja neuvokkuutensa ansioksi on luettava n. joukkueen vahvuisen tukikohdan nopea valtaaminen jälleen

ilman tappioita ja ainoastaan muutaman vihollisen päästessä pakenemaan. Kersantti Schadewitz on aina ollut valmis vapaaehtoisesti ottamaan vaikeimmat ja vaarallisimmat tehtävät ja suorittanut ne kylmäverisen rohkeasti ja päättävästi. Hänen esimerkkinsä on vaikeissa tilanteissa ratkaisevasti tehostanut joukon taistelumieltä.

Kaksinkertainen ritari

Kaksinkertaisia Mannerheimin ritareita oli kaikkiaan neljä: kenraalimajuri Aaro Pajari 14.9.1941 ja 16.10.1944, eversti Martti Aho 1.3.1942 ja 16.10.1944 sekä kaksi lentäjää, lentomestari Ilmari Juutilainen 26.4.1942 ja 28.4.1944 ja kapteeni Hans Wind 31.7.1943 ja 28.6.1944. Windin ritariustien myöntämisperusteissa sanotaan:

Luutnantti Wind on osoittanut esimerkittä urhoollisuutta ja lannistumatonta taistelutahtoa sekä erinomaista taitoa ja rohkeutta johtaessaan hävittäjälentuetta- ja parvea lukuisissa kiivaissa ilmataistelussa useimmiten lukumääräisesti ylivoimaista vihollista vastaan taisteltaessa. Tähän mennessä on luutnantti Wind käynnissä olevan sodan aikana saavuttanut kaikkiaan 33 henkilökohtaista ilmavoittoa. Tulikasteensa sai luutnantti Wind 2.7.41 ampuen heti ensi kerralla alas yhden vihollishävittäjän. Tästä vaatimattomasta alusta on luutnantti Wind sitten vähitellen voittotililään kartuttanut, ollen tällä hetkellä yksi parhaimmista hävittäjälentäjistä. 18.8.42 käydyssä suuressa ilmataistelussa, missä ammuttiin yhteensä 16 vihollisen konetta, johti hän erinomaisen taitavasti lentuettaan, joka ampui alas yhteensä 7 konetta, luutnantti Wind'in henkilökohtaisesti saadessa 3 ilmavoittoa. 26.10.42 joutui luutnantti Wind yksin taisteluun kahdeksaa vihollishävittäjää vastaan. Rohkeutensa ja kylmän harkintansa ansiosta selviytyi hän taistelusta voittajana ampuen alas 2 vihollishävittäjää. 23.11.42 syntyneessä ilmataistelussa ampui luutnantti Wind alas yhden hävittäjän ja yhden syöksypommituskoneen sekä vaurioitti lisäksi toista niin pahoin, että se teki pakolaskun omalle puolelleen. 4.5.43 ampui luutnantti Wind jälleen alas 3 viholliskonetta.

Samoin kävi 20.5.43 käydyssä suuressa ilmataistelussa. Lukuisien ilmataistelujen lisäksi on luutnantti Wind suorittanut suurimerkityksellisiä tiedustelutöitä syvälle vihollisen selustaan sekä osallistunut maataisteluihin tuhoamalla mm. 2 rautatieveturia.

Ylipäällikkö on pvm:llä 28.6.44 toisen kerran suonut Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin kapteeni Hans Henrik Wind'ille.

Kapteeni Wind on jatkuvasti osoittautunut erittäin taistelunhaluiseksi hävittäjälentäjäksi, mitä osoittaa hänen ilmavoittonsa nopea lisääntyminen 8.6.44 mennessä oli kapteeni Wind pudottanut 44 viholliskonetta. Seuraavana päivänä alkaneen vihollisen suurhyökkäyksen aikana käydyissä rajuissa ilmataisteluissa on hän lisännyt voittotiliään 32:lla vihollisneella ja yhdellä tähytyspallolla. Näin ollen on kapteeni Wind tähän mennessä pudottanut 76 konetta ja yhden tähytyspallon. Kapteeni Wind'in erinomaiset suoritukset ovat mitä kannustavimpana esimerkkinä nuoremalle hävittäjälentäjäpolvelle. "Ilmavoitot yhteensä 78".

Ritariksi sodan päätyttyä

Viimeinen Mannerheim-ristin ritari, ritari numero 191, oli everstiluutnantti Viljo Aukusti Laakso, jonka ylipäällikkö nimitti 7.5.1945 eli runsas viikko sen jälkeen, kun saksalaiset olivat poistuneet Suomen maaperältä ja sota käytännössä loppunut. Mutta turhaan hänkään ei saanut palkintoaan, sillä perustelut – todellisuudessa vain Lapin sotaa koskien – ovat painavat:

Everstiluutnantti Laakso tuli jo talvisodassa tunnetuksi yhtenä Summan rintamaosan kyvykkäimmistä ja pelottomimmista pataljoonan komentajista. Viimeksi kuluneen sodan alussa hän toimi pataljoonan komentajana Äänislinnan tien suunnassa. Aina joukkonsa kärjessä olen hän henkilökohtaisella panoksellaan tuhota itse mm. panssarivaunuja vaikutti ratkaisevasti useiden taistelujen menestykselliseen lopputulokseen. Hänen loistava toimintansa katkesi kuitenkin tällä kertaa vaikean haavoittumisen vuoksi, mikä johti hänen toisen jalkansa amputoitumiseen. Kun kesällä -44

Hans Wind, kaksinkertainen ritari

Viljo Laakso, ritari numero 191

sodan loppuvaiheessa mitä vaikeimmissa taisteluissa Laatokan pohjoispuolella tarvittiin erään rykmentin johtoon todellista sotapuseeria, asettui everstiluutnantti Laakso vaikeasta invaliditeetistään huolimatta käytettä-

väksi ja johti yksikköään sittemmin erinomaisen menestyksellisesti sodan loppuun saakka. Pohjois-Suomen sotaretkellä saksalaisia vastaan johti hän sitä rykmenttiä, joka etumaisena eteni Yli-Torniolta aina Palojou-

ensuuhun saakka murtaen lujaa vastarintaa tekevän vihollisen puolustusasemat. Erityisesti everstiluutnantti Laakso kunnostautui Kolarin ja Muonion taisteluissa, jolloin hänen onnistui henkilökohtaisesti johtamallaan yksiköllä pelastaa vihollisen tuhoilta Siippijärven, Kihlängin, Kangasjärven ja Yli-Muonion kylät. Ensimmäinutussa paikassa mm. henkilökohtaisesti ampumalla kylää sytyttävän polttopartion ja jälkimmäisessä kuljettamalla valtaamallaan amfibiovaunulla tykistön tulenjohdajan vesistön yli vihollisen puolelle, jolloin yllättävästi avatulla tykistötulella saatiin estetyksi kylän hävittäminen. Esimerkillisellä johtajataidolla, tarmokkaalla ja pelottomalla esiintymisellään, suorittamalla aina henkilökohtaisesti hyökkäystiedustelut etumaastossa ja seuraten hyökkäyksissä etumaisten osien mukana vieläpä useiden niiden edellekin, loi everstiluutnantti Laakso rykmenttiinsä sen reippaan taisteluhengen, joka johti saavutettuihin erinomaisiin menestyksiin.

Sotasankareita enemmänkin

Mannerheim-ristin 1. lk sai ainoastaan kaksi henkilöä, ylipäällikkö itse, joka oli ritari nro 18, Taavetti Laatikaisen ja lääkintäeversti Simo Brofeldtin välissä, ja jalkaväenkenraali Erik Heinrichs. Tasavallan presidentti Risto Rytin perustelut Mannerheimin kohdalla olivat kaikista ritariperusteluista pisimmät, noin kolme konekirjoitusliuskaa.

Jatkosodan ajalta Suomella on ainakin 191 sotasankaria, nimetyt Mannerheim-ristin ritarit. On tietysti selvää, että he ovat kaikki ritariutensa ansainneet. Mutta eistyksiä tehtiin runsaasti enemmän kuin nimityksiä oli. Jottei kunniamerkki olisi kohdannut inflaatiota, myöntämistä piti jarrutella. Joskus se tapahtui alemmissa portaissa – esitystä ei lähetetty enää pidemmälle – joskus se jäi Päämajassa komentopäällikön pöydälle tai Marski ei esitystä hyväksynyt.

Varmaa kuitenkin on, että kelvollisia ritareita näiden 191:n joukkoon olisi ollut vaikkapa toinenkin mokoma. Se ei kuitenkaan himmennä nimetyn ritarijoukon arvio tippaakaan.

Kansallissankari Saburo Sakain ja Japanin ilmasotaa

EERO KIVIRANTA

Saburo Sakai, vuonna 1916 syntynyt japanilainen lentäjä-ässä, otti osaa jo sotaan Kiinaa vastaan ja saavutti muutamia ilmavoittoja. Toisessa maailmansodassa hän ampui alas 64 viholliskonetta ja sai kansallissankarin maineen. Sakai oli yksi Japanin sotasankareista.

Tässä kerrotaan Sakain – ja japanilaisten lentäjien – koulutuksesta ja toiminnasta toisen maailmansodan aikana.

Suomalaiset saivat kaiketi ensimmäisen tiedon ja kuvan japanilaisten kovuudesta ja kurista lukiessaan kirjaa Kwaijoen silta ja katsellessaan siitä tehtyä elokuvaa. Sehän kuvasi japanilaisten englantilaisilla sotavangeilla rakennuttamaa siltaa. Mutta säälimättömän kovia he ovat olleet omiaankin kohtaan.

Hävittäjälentäjänä kansallissankariksi kohonnut Saburo Sakai kertoi, että mentyään 16-vuotiaana värvättyä laivastoon, alipuseereilla oli tapana tehdä pojista hyviä merimiehiä takoen pienistäkin rikkeistä keskimäärin neljäkymmentä kertaa kepillä takamuksiin. Jos uhri pyörtyi, alipuseeri kaatoi ämpäriin kylmää vettä kuritettavan niskaan ja jatkoi iskusarjan loppuun asti.

Mutta ankaraa oli laivaston ilmasotakouluun oppilaidenkin ”kasvatus”. 15:00:sta hakijasta hyväksyttiin kurssille 70. Muuan harjoitus oli painiottelut. Kaksi aloitti, voittaja pääsi lepoon, mutta hävinnyt sai jatkaa, siksi kunnes voitti vastustajansa, ja niitä oli pahimmassa tapauksessa 68. Hänen katsottiin selvinneen, jos pysyi illalla jaloillaan. Seuraavana päivänä hänen piti jatkaa siksi kunnes voitti jonkun vastustajan.

Kunniamerkkejä ei eläessä

Muuan harjoitus oli kiipeäminen korkean rautapatsaan pää-

hän ja siellä yhden käden varassa riippuminen vähintään kymmenen minuuttia. Päällään piti seisoa aluksi viisi, sitten kymmenen minuuttia. Sukelluksessa oli vaatimuksena viisikymmentä metriä ja veden alla piti pysyä viipymättä 90 sekuntia. Viidenkymmenen metrin uintiin ei saanut kuluttaa puolta minuuttia enempää. Niinpä Samuro Sakai saattoi vielä 40-vuotiaana kranaatin sirpaleita vartalossaan uida tuon matkan 34 sekunnissa. Mutta kurssilaisten vahvuus vähenikin kurssin loputtua 25:ksi. Ja vain yksi, Samuro Sakai, jäi vaikeasti haavoittuneena eloon.

Samuro Sakai kohosi kansallissankariksi 64 ilmavoitollaan. Kuitenkin siellä ässien joukossa oli pilotteja, joiden ilmavoitot

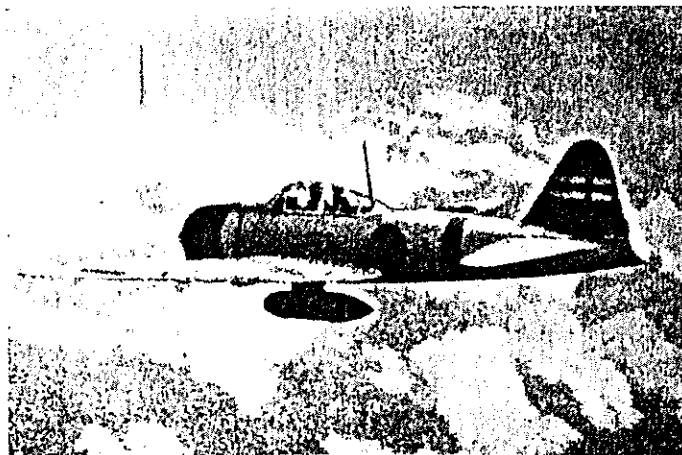
yltivät yli sadan, mutta niitä pidettiin osin epävarmoina. Meren päällä kun taistelut käytiin. Niinpä sikäläinen ässien ässä ilmoitti voitokseen 120, mutta voitot noteerattiin 80:ksi. Sotilasmestari Hirojosi Nisizavalla piti olla yli 100 jne. Tyypillistä japanilaiselle oli, ettei kunniamerkkejä annettu eläessä. Sakai ja 52 B-17-konetta -joukossa 12 lentävää linnoitusta – pudotanut Naosi Kanno olivat ainoita poikkeuksia. He saivat julkisen tunnustuksen. Muuan eloonjääneistä oli huimapäinen raikulipoika ja kerskuri Akumatsu, joka tappeli onnen suojattina, mutta hänkin 50 ilmavoitostaan – sodan loppuaikoina – huolimatta jäi mitaleitta.

Sakai ilmoittaa ilmavoittojen

sa taustan näin: ”Lentäjiemme psykologia on omituista, paitsi muutamien harvojen, jotka kehittyivät aikaa myöten johtaviksi persoonallisuuksiksi, ässiksi. 99 % ohjaajista pitäytyi niihin kaavoihin, muotoihin ja tapoihin, joita heille oli lentokoulussa opetettu. Eikä heille juolahdannut mieleen poiketa noista kaavoista joutuessaan taisteluun.” (Jo 1. maailmansodan ässät sanoivat, että on toimittava ilmataistelussa aivan päinvastoin kuin oli koulussa opetettu; vihollinenhan tiesi samat kaavat. Näin neuvoi mm. jatkosodassamme toiseksi eniten ilmavoittoja (75) saavuttanut kapteeni Hasse Wind nuorempiaan ja teki itse huimapäisenä juuri niin.)

Koulutetut ohjaajat vähenivät

Ei ollut yleneminen helppoa Japanin laivaston ilmavoimissa. Samuro Sakaiilla oli kaikkien aikojen ennätys laivastossa: 9 vuoden palvelun jälkeen hänet korotettiin vakinaiseen upseerin arvoon, vänrikiksi. Ja kuitenkin amerikkalaisten koneiden määrällinen ja tehollinen ylivoima jätti henkiin vain taitavimmat pilotit, lopuksi ei niitäkään. Tavallinen suhde oli 10 japanilaisten Zeroa kuuttakymmentä amerikkalaista konetta vastassa. Urheuskaan ei enää auttanut. Monta kertaa japanilaiset hävittäjälentäjät ilmaan starta-

Sabain Zero-hävittäjä v 1940

tessaan heittivät laskuvarjopak-
kauksensa laavatuhkaan päät-
täen sitan taistella loppuun asti.
Tosin japanilaiset suunnittelivat
amerikkalaisia Jaguaria päte-
vämmän hävittäjäkoneen, Re-
pun, mutta sen tuotanto keskey-
tyi miltei alkuun. Amerikkalais-
ten onnistui pommittaa tehdas
maan tasalle.

Japanilaiset eivät kärsineet
vain kehoon konekantansa ta-
kia vaan sen oppilaiden karsin-
nan, mikä tapahtui ohjaajakou-
lussa. Kokeneita lentäjiä alkoi
olla rykmenteissä vain kouralli-
nen. Monet uudet ohjaajat – ku-
ten muissakin armeijoissa – am-
muttiin ensimmäisessä tai toises-
sa ilmataistelussa. – B-29 -konei-
ta vastaan ei riittänyt hävittäjiä.
Niinpä ne pudottivat sodan lop-
puvaiheessa Tokioon yhtenä yö-
nä miljoonia palopommeja, ja
yli 50 neliökilometriä kaupungis-
ta muuttui tuhaksi ja auti-
omaaksi 130 000 ihmisen menet-
täessä henkensä.

Samuro Sakai sai meren yllä
taistellessaan monia osumia ke-
hoonsa, päähän, raajoihin ja toi-
seen silmään. Sisunsa avulla ai-
ka ajoin tajuttomana koneen
kiepsahtaessa monesti selälleen
lentoan hän pääsi vaivoin koti-
kentälle ja sai – lentokiellon. Se
oli hänelle elämän raskain isku.
Hän pääsi kuitenkin opetta-
maan lentämisen opiskelijoille
ilmataistelijan kokemuksia, kun-
nes ohjaajapula oli niin huuta-
va, että yksisilmäinen vänrikki
Sakai pääsi sotalennoille. Hänel-

Saburo Sakai 1956

lä oli silloin 62 ilmavoittoa. Yk-
sisilmäisenä hän saavutti vielä
kaksi voittoa.

Sodan jälkeen

Lentäjien paluu siviiliin oli yh-
tä karmeaa kuin Saksassakin.
Amerikkalaiset miehittäjät esti-

vät mm. Sakain pääsyn kaikkiin
julkisiin toimiin ja virkoihin.
Hän elätti perheensä kaikkein
halvimmissa ruumiillisissa töis-
sä. Mutta yritteliäs kun oli, hän
perusti pienen kirjapainon ja ot-
ti palvelukseensa aseveljien les-
kiä. Liike menestyi vähin erin ja
laajeni. Sen varatoimitusjohta-
jana toimi Sakain esimiehen, jo-
ka oli rauhanteosta kuultuaan
tehnyt harakirin, leski.

Sakai ilmoitti 1956: "En ole
unohtanut lentämistä. Jos Japa-
ni tarvitsee minua, jos kommu-
nistiset voimat yrittävät tunkeu-
tua liian lähelle maataamme,
olen valmis jälleen lentämään.
Mutta rukoulen hartaasti, ettei
minun tästä syystä olisi pakko
nousta ilmaan."

Samuro Sakai oli kurssinsa
priimus. Erityisesti hän kunnos-
tautui loistavalahjaisena lentäjä-
nä. Mutta niinpä vain hänelle
kävi kahdella ensimmäisellä len-
nolla, että hän jäi vihollishävit-
täjien ilmestyttyä lähietäisyydel-
le vallan äimäksi. Ei osannut
tehdä mitään. Vastustajien kömp-
pelyys ja ennen muuta lentueen
päällikön väliintulo pelasti hä-
nen henkensä. Sakain joustavuu-
tta osoitti taas se, että jo kol-
mannella sotalennolla hän saa-
vutti ilmavoiton. Toisaalta tiede-
tään, että monet saksalaiset äs-
sät, pariin sataa ilmavoittoon yl-
täneet, suorittivat jopa 50 sota-
ja taistelulentoa, ennenkuin ta-
voittivat "putkensa", ja ilma-
voittoja alkoi kertyä jopa useita
päivittäin.

**vahva
urheilulehti**

AAMULEHTI A

Kirjoittaminen tapahtuu tarkan päiväsuunnitelman mukaan

PENTTI H. TIKKANEN:

”Käymistäni sotakouluista on ollut valtava hyöty kirjailijanurallani”

Haastattelu: Martti Sinerma

Kuvat: Pentti H. Tikkanen kokoelmat

Kadettiupseeri, joka on kirjoittanut 32 kirjaa, joita myös ostetaan ja luetaan. On varmasti ennätys kaadereiden joukossa.

Pentti H. Tikkanen on myös tuotteliain suomalainen sotakirjailija nykyisin ja ilmeisesti myös kautta aikojen. Parhaimmillaan kolme kirjaa vuodessa.

Suunnitelmissa on tällä hetkellä useita teoksia ja lähes valmiinakin jo muutamia.

Majuri, kirjailija Pentti H. Tikkanen on yksi Suomen tuotteliimmista kirjailijoista. Jos lasketaan pelkästään sotaromaanit, niitä kertyy Pentille, eniten, vaikka sotakamreeri Reino Lehvälaiho onkin jossain mainittu

ensimmäiseksi. Silti häneltä on ilmestynyt ”vain” 21 sotakirjaa, kun Tikkanen on puolestaan naputellut yhden enemmän. Viimeisin ”Hyppy helvettiin” tuli joulumarkkinoille. Erä- ja muut kirjat mukaan lukien Pentti H.

Tikkanen (42. kadettikurssi) teosten määrä on 32, eikä luomisen voimassa tunnu ehtymisen merkkejä.

Maaliskuussa 60 vuotta täyttävä kirjailija onkin yksi kustantajansa varmoista tulolähteistä. Jokaisella kirjalla on taattu lukijakuntansa, eivätkä painosmääriäkään ole aivan pieniä. Kirjoja on myyty kaikkiaan yli neljännesmiljoona. Melkeinpä polvamaisia lukuja!

Upseeri kirjailijana ei toki ole mikään harvinaisuus, mutta useimmat ”vääntävät” – erään arvostelijan termi – historioita tai muuten tiukkaa asiaa. Kaulokirjailijoita on harvemmassa, jollaiseksi Tikkanenkin on laskettava, vaikka eivät olleetkaan

hyväksyä häntä kovin helposti Kirjailijaliiton jäseneksi.

Kaatumisen kuvaus on raskasta

Mikä sitten on saanut Pentti H. Tikkanen aloittamaan kirjalliset harrastukset, joista on eläkepäivinä muodostunut uusi ammatti. Itse hän kertoo tapahtumasta näin:

– Kirjalliset harrastukseni puhkesivat kohta Kadettikoulun jälkeen. Osallistuin Metsästys ja Kalastus-lehden kirjoituskilpailuun, taisi olla vuonna 1959. Kirjoitin lyhyen novellin ”Ui se karhukin tiukan paikan tullen” ja pääsin lunastettujen joukkoon. Samana vuonna sain jul-

kaistuksi Peitsessä jutun "Riettaanperän motissa". Sitten seurasi lehtikirjoittelua kuten eräpalstojen avustamista sellaisissa lehdissä kuin Kainuun Sanomat, Kaleva, Lapin Kansa, Pohjolan Sanomat, Suomen Sotilas – Suomen Mies, Rajamme Vartijat ja Apu. Eräjuttujen ja pakinoiden kirjoittelua lehtiin jatkan edelleenkin. Minulla on vakituiset pakinapalstat Savon Sanomissa "Kirje kairasta" ja Länsirajassa "Perukkalaisen ajatuksia".

Pentti H. Tikkanen ensimmäinen kirja oli nimeltään "Suunta erämaat", siis eräkirja. Synnytystuskat olivat melkoiset. Itsekritiikki oli mahtava, joten kirjailija pisti käsikirjoituksen kahdesti uusiksi. Hän tarjosi sitä Otavalle, mutta se palautettiin korjausvaatimuksin. Tikkanen mainitsee olevansa luonteeltaan laiska, josta syystä hän lähetti sen korjaamatta toiselle kustantajalle, joka hyväksyi sen julkaistavaksi. Sotakirjan kirjoittaminen on hänen mielestään aina vaikeaa.

– En ole ollut mukana niissä kärsimyksissä, joita sodassa esiintyy, omakohtainen kokemus siten puuttuu. Ehken vaikein kaikista on ollut "Marttiinan sissit" ja siinä erityisesti luku, jossa jouduin kertomaan setäni Hannes Tikkanen haavoittumisesta ja Yrjö Komulaisen vangiksi joutumisesta. Haavoittumisten ja kaatumisten kuvaus on erittäin raskasta, sillä kirjailijahan elää – ja hänen on elettävä – käsikirjoituksensa, hänellä on oltava henkilöidensä kokemuksensa mielessään.

– Toisaalta jäähän kirjojen kirjoittamisesta mukaviakin muistoja mieleen. Muun muassa "Kasarmien varjossa"-kirjan kirjoittaminen tarjosi tällaisia kokemuksia. Teos käsitteli elämää eri varuskunnissa omien muistojeni kirjossa. Pysin niistä luomaan jonkinlaisen kokonaisuuden sekoitellen tapahtumia ja paikkoja. Naureskelin muistoille kirjoittaessani. Tietysti seurausena oli, että jotkut ottivat kirjastani herneen nenäänsä, kun olivat tunnistavinaan siitä itsensä. – Myös eräkirjojen kirjoittaminen on mukavaa, sillä saahan niiden myötä elää kokemansa uudestaan monta kertaa.

Sotakirjat perustuvat tositapahtumiin

Pentti H. Tikka ei hyväk-

Eräkirjailija erätulilla

sytty aikoinaan Suomen Kirjailijaliiton jäseneksi kahden teoksen ilmestymisen jälkeen, vaan vasta neljä kirjaa kirjoitettuaan, koska niistä osa luokiteltiin tietopuolisiin eikä kaunokirjallisuuteen kuuluviksi. Niiden katsottiin olevan liiaksi dokumenttipohjaisia.

– Sotakirjoissani tapahtumat, henkilöt, ajat ja paikat ovat tosia. Mielikuvitusta taas ovat suurin osa puhereplikeistä, luonnonkuvaukset ja vastaavat. Tosin niissäkin on lähdetty siitä, miten todennäköisesti se vastaisi totuutta. Jokainen sotakirjani siis perustuu tositapahtumiin, ja minulla on ollut onni saada aina käyttöni runsaasti alkuperäisaineistoa.

– Eräkirja onkin mukavampi ja osin helpompikin kirjoittaa,

sillä novellithan ovat omakohtaisesti koettuja ja ne kertautuvat mieluisina muistoina.

Yksi kirjailijalle asetettavista vaatimuksista on, että hän löytää, keksii tai saa jostain idean kirjaansa varten. Muutenhan ei mitään synny, ei hyvää sen enempää kuin huonoakaan. Usein aihe onkin se kaikkein tärkein, sillä ainakin kustantaja myy kirjaa juuri aiheen perusteella. Toki toteuttaminen on vielä toinen puoli työstä, mutta useimmiten se on se helpompi puoli.

– Sotakirjojen aiheeni saan tavallisesti niiltä miehiltä, joista kirjoitan. He ottavat minuun yhteyttä ja pyytävät kirjoittamaan kokemuksistaan. He ovat antaneet minulle paljon aineistoa, kuten partiokertomuksia, sota-

päiväkirjojen jäljennöksiä, sanomakirjojen sivuja, karttoja, peitepiirroksia, valokuvia. Tämän lisäksi luonnollisesti vielä haastattelen kirjojeni henkilöitä. Tavallisin tapani on koota heitä usein nauhurin ääreen ja siinä sitten muistellaan tapahtumia. Jos joukossa joku muistaa väärin tai vetää omaan pussiinsa, niin toiset sen oikaisevat vaikkapa näin: "Outappa, muistellaanhan tarkemmin. Minulla kun on sellainen kuva, että se tapahtuikin näin..."

Sodanvastaisuus on totuuden kuvaamista

Jokaisella kirjailijalla on oma tai omat kohderyhmänsä, joille hän kirjoittaa. Eivät kaikki pidä edes Kalle Päätalosta, mutta hänelläkin on omat lukijansa. Tikkasella on useita kohderyhmiä, joita hän pyrkii pitämään mielessään kirjoitustyönsä aikana.

– Tietenkin sotaveteraanit lukevat kirjojani, ja he ovatkin kriittisin lukijaryhmä. Myös nuorison keskuudessa on yllättävän paljon lukijoitani, sillä onhan kirjoissani jännitystä heillekin. Erityisesti heitä varten yritän välittää sodan julmuuden ja kauheuden. Sillä eihän se ole leikkiä, missä ihmishenget ovat vain luodin tai sirpaleen arvoisia, vaan totisinta totta. Aika yllättävää on, että lukijakuntaani kuuluu runsaasti myös naisia.

Vaikka Tikkanen kuvaakin sodan julmuutta, ei hän omasta mielestään tunnusta sellaista nykykuotitermiä kuin sodanvastaisuus. Hänen kirjoissaan upseerit eivät ammu rivimiehiä eikä viina virtaa kosken lailla tai naiset ole linjoilla mukana vain sitä "yhtä tarkoitusta" varten. Niillä hekumoivat toisenlaiset kirjailijat.

– Yritän välittää ns. sodanvastaisuutta, jos tällaista termiä nyt halutaan käyttää, kuvaamalla viime sotiemme kokemuksia rivimiehen eli ruohonjuuritasolta. Joku on sanonut, että toisen maailmansodan kuvauksista saa väärän käsityksen sodan tuhoista. Tottahan se on, jos silloin kuoli 50 miljoonaa ihmistä, niin ydinsotahan ei tunne rajoja eikä kansakuntien ideologioita, vaan tuho on arvaamaton ja henkilö tappiot varmasti monta sataa miljoonaa. Mutta kuolema on aina kuolema, oli niitä sitten yksi, kymmenen tai miljoona.

Eräkirjat perustuvat omiin kokemuksiin.

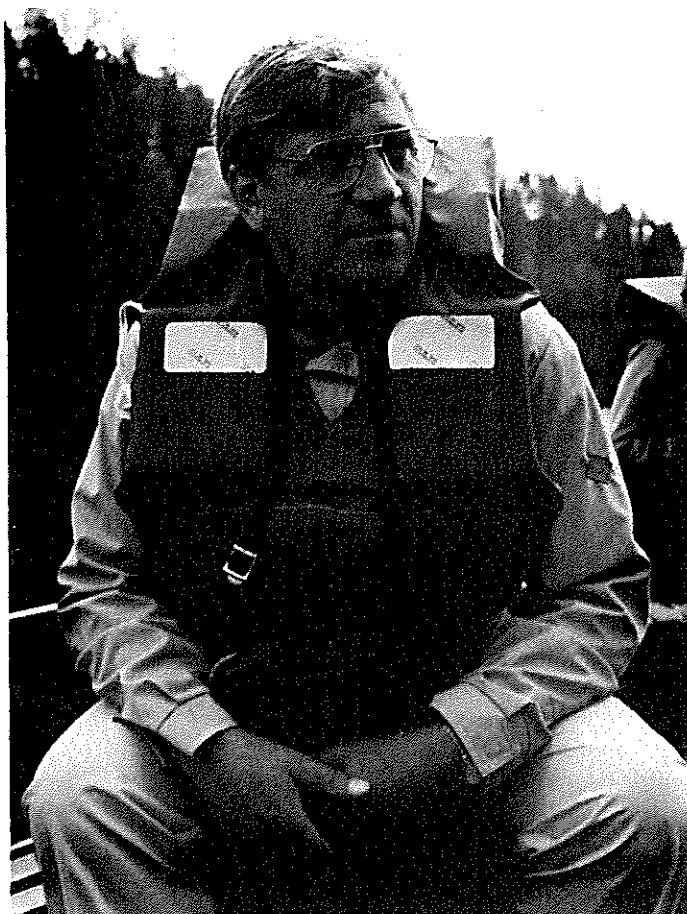
Perustana suunnitelmallisuus

Ihmisten työskentelyrytmi tai joskus työskentelytapa on hyvin erilainen. Joku on parhaimmillaan aamulla heti herättyään, joku ei saa itsestään irti juuri mitään ennen puolta päivää tai joku vaatii luovaan työhön nimenomaan yön hiljaisuutta. Tikkanen ei ole yökyöpelä, mutta sen sijaan erittäin suunnitelmallinen.

– Herään aikaisin aamulla. Teen sen päivän työstäni hyvin tarkan suunnitelman tai jäsentelyn, ranskalaisin viivoin kuten esimerkiksi taistelusuunnitelma sotakouluissa. Siihen menee pari tuntia. Sitten on kahvin ja aamupalan vuoro ja niiden jälkeen pieni happilenkki. Kirjoituskonetta alan rääkätä jo aamupäivällä ja teen päivän urakan lähes yhteen menoon, joskus kymmenenkin liuskaa. Stillointi sitten tapahtuu illan hämyssä.

Meillä on ollut muutamia erittäin nopeita kirjoittajia. Mauri Sariola teki aikoinaan joitain kirjojaan – eikä välttämättä huonoimpiaan – parissa viikossa. Lasse Lehtinen on maininnut kirjoittaneensa kirjansa ”Virolainen – tasavallan isäntärenki” kesälomallaan. Nopea kirjoittaminen ei silti merkitse sitä, että kirjoja syntyisi kymmeniä vuodessa. Toisaalta on ollut hyvin hitaita kynämiehiä ja myös naisia, joilta on kulunut kymmenenkin vuotta yhteen ainoaan kirjaan, sen silti olematta mikään Nobel-teos.

Pentti H. Tikkanen sanoo oman kirjoitustyönsä vaativan ainakin puoli vuotta kirjaa kohti, joskus enemmänkin. Jos jonnain vuonna on ilmestynyt kolmekin teosta, kuten vuonna 1980, on se johtunut lähinnä sii-

Veneilemässä Julma-Ölkässä

tä, että niistä osa on ollut melkoisen valmiina jo edellisen vuoden puolella. Lisäksi hän painottaa olevansa ammatiltaan kirjailija, päätoiminen, jonka on hankittava siitä elantonsa. Apurahoja ei ole ollut.

Pentti H. Tikkanen on kadettiupseeri. Se ei vastanne mielikuvaa kirjailijakoulutuksesta. Onko sotilasurasta sinänsä ollut mitään hyötyä?

– Minulle on ollut valtava hyöty käymistäni sotakouluista ja niiden taktiikan ja sotahistorian opetuksesta. Pelaanhan kirjoissani tapahtumat tavallaan,

kaksipuolisina harjoituksina kartan, aineiston ja kirjoituskoneeni avulla. Sotilasurallani jouduin tekemään paljon suunnitelmia ja käskyjä. Siinä opin tiukkaan suunnitelmallisuuteen ja sitä myös noudatan kirjoittaessani tarkasti.

Kirjoja on tulossa

Kirjailijallahan on aina suunnitelmia seuraavasta kirjastaan ja ehkä myös sitä seuraavasta. Miten on Pentti H. Tikkanen laita?

– Sotakirja-aineistoa minulla on toki varastossa, ja tulossakin on. Kustantajalla on jo kaksi hyväksyttyä eli tänä vuonna ilmestyy kaukopartiokirja nimeltään ”Kannakselta Jäämerelle” ja 1988 ”Suurhyökkäyksen selustassa” eli pienten kaukopartioiden pyörimisestä Kannaksella vihollisjoukkojen seassa. Nyt työstän syksyn 1944 laskuvarjopartioiden partiokertomusten pohjalta kahden miehen partioiden kokemuksia Kannaksella. Käsikirjoitus valmistuu kevättävällä ja se julkaistaan vuonna 1989. Työnimenä on ”Rukihveer, kaukopartio”. Minulla on myös aineisto koottuna Kolarin Vaatto- ja Venejärven käpykaartilaisista, 53 miehestä, jotka eivät lähteneet sotaan. Karuja kohtaloita!

– Eräkirjoja on tulossa tänä vuonna ”Eräkaarre” ja parhailaan työstän uudentyypistä eräkirjaa, johon sopii mukaan jo nainenkin ja perheenjäseniä, eikä siinä liioin saalisteta sen enempää Tapion riistaa kuin veden viljaakaan, vaan nautitaan Lapin luonnosta ja yhdessä olost, joko vaeltaen ja vaikkapa autossa istuen ja maisemia katsellen, käyden matkailukohteissa jne. Sen työnimenä on ”Kettunlenkkejä”.

– Edelleen olen kokoamassa vanhoja erätarinoita ja ennen kaikkea niitä huvittavia, joita ei ole kirjoissa vielä julkaistu, tavallisten Lapin miesten kokemuksia. Jos terveyttä riittää, niin rääkkään konettani vielä ainakin puolenkymmenen teoksen verran. Mielessä askarteleo myös näytelmä, komedia, mutta ei vielä kannata kertoa sen enempää.

Näin siis majuri evp. kirjailija Pentti H. Tikkanen nykyisistä puuhistaan ja tulevaisuudestaan.

KEHÄ-LATTIA OY

Puh. 90-879 4941

- muovi-korkkilaatat, mosaikkiparketit
- muovimatot • lautaparketit • kokomatot
- hionta ja lakkaustyöt

VARASTO JA NÄYTTELY

Kauppakuja 10 01800 Klaukkala

HOTELLI KULMA

- Pistämätön pihvipaikka
- Lounaspaikka
- Yöpymispaikka

Pielisentie 44, 81700 Lieksa, puh. 975-221 12

KESTOPUU — takuu vuosikymmeniksi
OY IMPREGNO AB

PL 24 49401 Hamina
Puh. 952-544 20

Kreosoottikyllästämö—Suolakyllästämö

Haleco Ky

Nummenk. 26
26100 Rauma
Puh. 938-222 528

Laulumiesten Ravintola

Hietaniemenkatu 2
00100 Helsinki
Puh. 90-495 591

— VARATTU —

Miellyttävä ruokailu- ja kahvipaikka!
Seisova lounaspöytä klo 10—14
Veikkaus — Kemikalio — Matkahuolto
MAANINKA BAARI

Tuomo Räisänen
puh. 971-511365, 71750 Maaninka

RAKENNUTTAMISTEHTÄVIÄ JA
PROJEKTINJOHTOA VUODESTA 1963

TERASTO OY

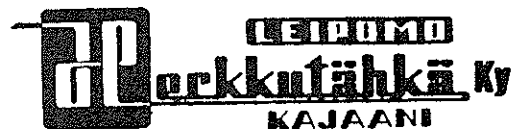
Olarinluoma 7, 02200 Espoo 90-452 1022

KALAJOEN SÄHKÖ OY

85100 KALAJOKI
Puh. 983-60364

**RAKENNUSSEPÄT
KAURANEN & NIKKINEN**

Vanha Hapottie 6
53900 Lappeenranta
Puh. 953-14177

Lehtikankaantie 2, 87300 KAJAANI
Puh. vaihde 986-385 21, myynti 986-382 55

IKIKUMI OY

12700 LOPPI
☎ 914-41 001

**Lieksan Leipomo
Kärki**

Pielisentie 31, 81700 LIEKSA
Puh. 975-217 77

HÄMEEN SANOMAT OY

Hämeenlinna

Lemminkäisenkatu 32, 20520 Turku
puhelin (921) 336955

PAPERITYÖ OY

PL 29 00981 Helsinki
Puh. 90-316 022

**Osakeyhtiö
Rakentaja Lestitehdas**

38100 KARKKU
Puh. 932-343 81

MAANRAKENNUSTYÖ ESKO PAASONEN

Harjutie 18 A 13, 04400 Järvenpää
Puh. 287 863, autopuh. 949219017

VALMISTAMME MITTATILAUSTYÖNÄ
keittiön, eteisen ym. kalusteita, myös puupintaisina.

PSL MARTTI RÖNKÄ
Siijinjärvi, puh. 971-421673

Käyttöpuu OY

Sopenkorvenkatu 24, 15800 LAHTI
Puh. 918-238 22

— **AINOA** —
SEMENTTIALAN ERIKOISLIIKE KUUSAMOSSA
- **BETONITUOTTEET - TERMOELEMENTIT**
SEMENTTIVALIMO
P. MUSTONEN Ky
Kitkantie 64 KUUSAMO Puh. 989-22291

HELVAR

Oy Helvar, Purotie 3, 00380 Helsinki 38
Puhelin 56 541, Telex 12-1106

Aseseppä M. Löppönen Ky
Simasalonkatu 8 57200 SAVONLINNA
Puh. 957-288 18

INSTRUMENTARIUM

MAATILAKAIVUREITA, SALAOJAKONEITA,
HENKILÖNOSTIMIA

**KURPAN
KONEPAJA** Loimaa
Puh. 923-27222

RIIHIMÄEN SANOMAT RIIHIMÄEN KIRJAPAINO OY

PL 14 11101 Riihimäki
Puh. 914-30 221

Vari Oy

Paimenpolku 1, 45100 KOUVOLA
Puh. 951-202 71

V-P. KOIVISTO KY

Puh. 953-22 931
Saimaan kaiverrus
Puh. 953-22 933
Yhteistyönkatu 7
55300 Lappeenranta

MONO OY

Laatikkotehtaankatu 2
Lahti

ouse-oy

TEOLLISUUSERISTYKSIÄ
Hakamaantie 5 90440 Kempele
☎ 981-556522 Telex 32424

 pesu·helo

Turuntie 6 23800 Laitila
puh. 922-51348

Valokuvaamo Foto-Valvio Ky

Jäämerentie 17, SODANKYLÄ
Puh. 9693-21144

Judenmaan Leipä

Klaukkalantie 35, 01800 Klaukkala, puh. 879 4044
Ma-To 8.30—17.30, pe 8.30—18.00, la 8.30—13.00
(14.00)

Sotaväkeä ja teatteria

MEKLARI

Suomessa on kaksi instituutiota, joiden on oltava vanhoillisia. Toinen on puolustusvoimat ja toinen teatteri. Ei suinkaan niin, etteikö niidenkin pitäisi uudistua ja kuunnella yhteiskunnallisen kehityksen äänenpainoja. Puolustusvoimat on yksi yhteiskunnan ilmiö, se kehittyi kansalaisten mukana, mutta ei suinkaan pyri ennakoimaan tätä kehitystä muuta kuin omien välineittensä osalta. No, on tietysti joitain muitakin asioita, mutta ne ovat sellaisia, jotka ovat ennakolta nähtävissä.

Suurin osa ihmisistä puolestaan menee teatteriin nauttimaan jostain. On se sitten vaikuttava, humoristinen, iloinen, opettavainen tai kantaa ottava sisältö, hyvät näyttelijäsuoritukset, musiikki tai jokin muu näihin verrattava taidenautinto. Teatteriyleisöstä varmasti pääosa on sellaisia, jotka eivät halua itse osallistua näytelmän esittämiseen, edes millään vaatimattomalla tavalla. Osallistuminen tapahtuu esityksen jälkeen siitä keskustelemalla.

Puolustusvoimissa osallistuminen on yksi systeemin perusedel-

lytyksiä. Mutta siihenkään ei liity minkään odottamattoman esille tuominen. Tässä mielessä teatteri ja puolustusvoimat ovat samaa maata.

★ ★ ★

Vanha eversti istuu pikku kahvilassa ja karjaisee poislähtevälle:

– Ottakaa heti hattu päästänne!

– Mi-mitä varten? sopertaa liikinäköinen ja huonokuuloinen kahvilavieras. Soitetaanko kansallislaulua?

– Ei, mutta tuo hattu on minun.

★ ★ ★

Mitenkähän olisi, jos puolustusvoimissa ryhdyttäisiin hommia uusimaan hieman samaan tyyliin kuin teatterimaailmassa on tähän pyritty? Todennäköisesti Kadettikoulussa olisi aseistakieltäytymisoppia ja sitä varten ainakin pari majurin arvoista opettajaa. Ampumaharjoituksista tärkeimmät olisivat ohiamuntaharjoitukset – eikä tällä tarkoiteta it-ammuntoja.

Jotta saataisiin aikaan ”turkkamaisia” visioita, voitaisiin palvelukseen kutsua jokunen enti-

nen opettajakin – ainakin koulun alkuajoilta. Eiköhän vipinää syntyisi! Oppitunneilla pitäisi ottaa käyttöön vanhat hyvän ajan (?) systeemit paperitollojen ampumisineen ja vaikka vaseliinin viskomisineen. Ehkä siinä saataisiin puheenjuurta aikaan.

★ ★ ★

Kun sisäpalveluohjesääntöä uusittiin ennen sotia, sen luonnos esiteltiin myös kenraali Nenoselle. Sitä tutkiessaan hän kiinnitti huomiota sotilasvalan sanontaan ”puolustaa viimeiseen veripisaraan asti” ja sanoi:

– Pankaa siihen vaikka viimeiseen hengenvetoon asti. Ei ihminen yhdellä veripisaralla voi enää mitään puolustaa.

★ ★ ★

Sotakorkeakoulussa tulisi tietenkin opettaa meikkaustaitoa sekä kampaussoppia. Lisäksi olisi vaadittava, että yleisesikuntaupseerit käyttäisivät tupsukärkisiä saappaita. Maastopalveluksessa sallittaisiin lapikkaat, joissa tupsut olisivat polven korkeudella – tietysti varsien ulkoreunassa.

Niin ja sitten... – No tietysti mielikuvituksensa voisi päästää

laukkaamaan mielin määrin, mutta eihän tällaista voi tapahtua sotaväessä. Vahinko vain, että teatterissa se on mahdollista. Sotaväki on vanhoillinen – sanan myönteisessä mielessä – ja niin sen pitääkin olla. Vahinko, että oikeaa teatteria ei enää taida nähdä kuin – juuri sotaväessä.

Onhan muuan arvostettu kenraali sanonut, että upseerissa pitää olla tietty annos näyttelijää. Ei siitä hommasta muuten mitään tule!

★ ★ ★

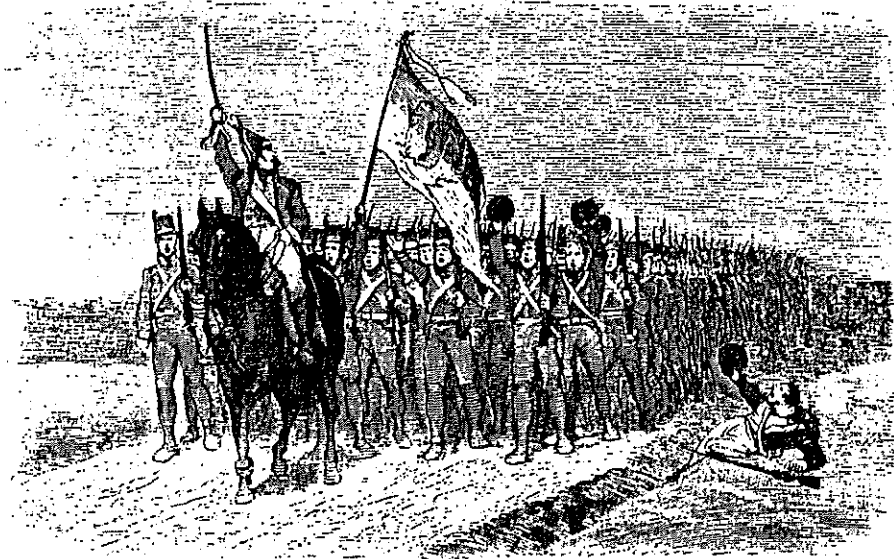
Mannerheim sai sodan aikana puheensekoittajapuhelimen, jotta salaaminen olisi sujunut helposti. Marski halusi tietää, miten se teknisesti toimi ja kutsui luokseen viestipäälikkönsä, kenraalimajuri Leo Ekbergin.

Ekberg selosti laitteen toiminnan ja marsalkka kuunteli tarkkaavaisesti. Selvityksen päätyttyä Mannerheim kiitti kauniisti, huokasi ja sanoi:

– Se oli paras selostus, minkä olen koskaan kuullut, vaikka en minä siitä sanaakaan ymmärtänyt.

★ ★ ★

Porilaisten marssi ja Albert Edelfelt

AATOS HEINONKOSKI

Viime syksynä tarkasteli lehdessämme Emerik Olsoni Porilaisten marssin syntyä. Se innoitti Aatos Heinonkosken tutkimaan ja kuvailemaan, kuinka valtava vaikutus tuolla marssilla oli suomalaiseen maalaustaiteeseen ja erityisesti Albert Edelfeltin tuotantoon. Eikä marssin osuutta tässä voida sivuuttaa mitenkään vähäpätöisenä.

Porilaisten marssin vaikutukset ulottuivat aina Pariisin suureen maailmannäyttelyyn asti vuonna 1900. Ja todennäköisesti vaikutus jatkuu vielä edelleenkin.

Kuvituksena on käytetty vuonna 1900 ilmestyneen "Vänrikki Stoolin tarinoiden" juhlapainoksen Edelfeltin laatimaa piirroskuvitusta.

*Suojelematt' ei jäänyt
maamme,
harvennut todistaa sen joukko
urhokas.
Eespäin nyt jalo lippu uljakas'.
Täss' suomalaiset on sun
henkivartijas.*

Näin ylväästi päättyvät Porilaisten marssin sanat Paavo Cajanderin suomentamana. Niiden sytyttävyyks on yhtä voimakas kuin marssin säveellinen loppuosaa.

Porilaisten marssi saavutti musiikkikappaleena todella suuren suosion 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä niin kuin Emerik Olsoni Kylkiraudan numerossa 3/1986 erittäin vaikuttavasti kertoi.

Syksyllä 1892 Porilaisten marssi sytytti sellaisen roihun, jonka kipunat lämmittävät vieläkin ja josta me suomalaiset saamme olla aina ylpeitä ja kiittollisia.

Tuona vuonna elettiin maassamme sortokautta ja kansamme tulevaisuuden taivaalle näytti kertyvän vain yhä synkempiä pilviä. Kaikki suomalaisten isänmaallisuuteen vähänkin viittaava oli ehdottomasti kiellettyä. Vain musiikilla voitiin julistaa suomalaisten salaisia ajatuksia, joita venäläiset näin esitettyinä eivät ymmärtäneet eivätkä siksi voineet niitä kieltää.

Vuoden 1892 keväällä oli 27-vuotias Jean Sibelius pitänyt ensimmäisen sävellyskonserttinsa,

jossa päänumerona oli ollut Kulervo-sinfonian ensi esitys. Koko konsertti koettiin voimakkaan isänmaallisen sanoman juulistamiseksi. Eräässä saman vuoden syksyllä pidetyssä konsertissa istui 38-vuotias taiteilija Albert Edelfelt. Konsertti päättyi Porilaisten marssiin.

Taideos vailla vertaa

"Porilaisten marsista tuli Edelfeltin isänmaallisen taiteen mahtava alkutahti. – Loppumarssin ylvään, uhmaavan rytmin valtaamana Edelfelt maalasi muutamassa päivässä laajan sommitelman "Porilaisten marssin", joka voimakkaammin ja täysipainoisemmin kuin mikään samanaikainen maalaus tulkitse ensimmäisten routavuosien isänmaallista innostusta." Näin kirjoittaa Bertel Hintze laajassa Albert Edelfeltin elämäkerrassa. Hintze jatkaa: "Gallen-Kallelan muutamia vuosia myöhemmin maalaaman "Sammon puolustajien" rinnalla "Porilaisten marsista" tuli yksi Suomen maalaustaiteen suuria ajattomia muistomerkkejä sille sankarihengelle, joka on kirjoittanut historiamme ja joka yhä uudelleen on puhjennut esiin kansatamme."

"Porilaisten marssi" herätti heti suunnatonta kiinnostusta ja ihastusta. Sen värit olivat juuri ehtineet kuivua, kun se jo oli asetettava näytteille Ateneumiin. Tuskin mikään erillinen taideos on saanut Suomessa liikkeelle tähän verrattavaa katsojamäärää. Pian siitä oli valmistettava väriliterografia Tilgmannin kirjapainossa ja se oli ensimmäinen koskaan Suomessa valmistettu väriliterografia.

Toukokuussa 1893 "Porilaisten marssi" oli vietävä Tukholmaan ja ruotsalaiset ihastuivat siihen vähintään yhtä paljon kuin suomalaiset. He olisivat halunneet ostaa sen, mutta Edelfelt ei halunnut myydä sitä ulkomaille. Sen osti heti Tukholman näyttelyn jälkeen suoraan taiteilijalta suomalainen professori Aspelin-Haapkylä, jonka leskeltä sen osti vuorineuvos Gösta Serlachius. Nykyisin "Porilaisten marssi" on Gösta Serlachiuksen Taidesäätiöllä ja näytteillä Mäntässä. Vuonna 1935 taiteilija J. von Svetlik teki teoksesta jäljennöksen, jonka vuorineuvos Gösta Serlachius lahjoitti Porin Rykmentille.

Sotilaspoika

Porilaisten marssin lopputahdit jyskyttivät jatkuvasti Albert Edelfeltin omilla askelissa ja Vänrikki Stoolin tarinoiden runoiheet häiritisivät hänen mielenrauhaansa.

Edelfelt eli silloin ehkä parasta luomiskauttaan suurien ja alati uusien aiheiden parissa, mutta aina väliin syntyi yhä uusia ja uusia luonnoksia Vänrikki Stoolin tarinoista. Eikä vain pelkää luonnoksi vaan myös maalauksia. Vuonna 1898 syntyivät "Sotilas Kuninkaallisesta Turun läänin rykmentistä" ja "Torpan tyttö", vuonna 1900 "Lotta Svärd", 1901 "Vänrikin markkinamuisto", 1903 "Sven Dufvan kuolema" sekä vuonna 1905 "Numero 15 Stolt" ja "Sven Dufva sillalla". Nämä kaikki ovat öljymaalauksia, joiden aiheista Edelfelt ei päässyt eroon ennen kuin hän maalasi ne.

"Suomen kansalliskirja"

Tätä ennen oli kuitenkin tapahtunut jo paljon muuta. "Porilaisten marssin" jälkeen syntyi Vänrikin luonnoksia kymmenittäin. Edelfeltin mielessä syntyi vähitellen visio koko Vänrikki Stoolin tarinoista. Juuri sopi-

van aikaan syksyllä 1894 Kustannusliike Söderström & Co:n johto kääntyi Edelfeltin puoleen kysymyksellä haluaisiko hän tehdä Ruotsissa ilmestyneen ja hänen kuvittamansa "Svenska Bilder" -teoksen kaltaisen sarjan "Suomalaisia kuvia". Edelfeltä ei tarvinnut taivutella. Sopimus syntyi heti. Sen mukaan Edelfelt sitoutui 20.000 markan hinnasta kolmen vuoden kuluessa tekemään kustannusliikkeelle noin 200 piirrosta ja vinjettiä Vänrikki Stoolin tarinoihin.

Kuvituksen, joka vuosien 1894–97 aikana tehtyjen esiharjoitelmien mukaan tehtiin 1897–1900, kokonaisuus käsitti 120 maalausta tai piirrettyä kuvaa ja koko sivun liitettä, 66 sommittelua, joista 10 alkupeiristä vihkon kannen kuvaa ja 55 alkukirjainta. Teos julkaistiin kymmenenä vihkona joulukuusta 1898 alkaen ja viimeinen vihko valmistui painosta vuonna 1900.

Kun ensimmäinen vihko ilmestyi joulukuun 12. päivänä 1898, tätä isänmaallista tapahtumaa kunnioitettiin suurella juhalla – Vänrikki Stoolin tarinain viisikymmenvuotisjuhla.

Kun viimeinen vihko ilmestyi

kaksi vuotta myöhemmin "Edelfelt pani toimeen ateljeejuhlan, johon kutsuttiin loistava joukko Suomen taiteen, kirjallisuuden ja kulttuurin edustajia. Tunnelma oli innostunut, ja kun se myöhään yöllä nousi korkeimmilleen, Edelfelt esiintyi Porin Rykmentin upseerin univormussa. Miekka paljastettuna hän lauloi syvällä, suggeroivalla äänellään Porilaisten marssin valtavia säkeitä. Werner Söderhjelm kunnioitti taiteilijaa loistavalla puheella, joka päättyi Sotilaspojan lausumiseen. Tästä tapauksesta tuli Edelfeltin elämän huippukohta. Albert Gedhart, joka useita vuosikymeniä myöhemmin on kuvannut sitä tämän kirjoittajalle (Hintzelle), on kertonut, ettei hän milloinkaan myöhemmin nähnyt Edelfeltiä ihmisenä niin eheänä, niin täydellisesti sopusoinnussa sisimmän olemuksensa kanssa" – kirjoittaa Hintze teoksessaan.

Edelfeltin kuvittamasta Vänrikki Stoolin tarinoista tehtiin vielä suurikokoinen loistopainos, jonka Suomen kansa otti innostuneesti vastaan. Auktoritatiivinen sen aikainen arvostelija, professori J.J. Tikkanen nimitti teosta "Suomen taiteen suurteokseksi".

Tänään voimme todeta, että Vänrikki Stoolin tarinan on yhä edelleenkin 1.100.000 kappaleen painosmäärältään Suomen suurin kirjallinen teos.

Syksyn 1892 Porilaisten marssin tahtien vaikutus ei Albert Edelfeltin elämässä päättynyt vielä tähän. Hänessä oli syttynyt isänmaallinen henki, joka vaati vieläkin vaativampia tekoja.

Pariisin maailmannäyttely

Kun talvella 1897 saapui Suomelle kutsu osallistua vuonna 1900 Pariisin suureen maailmannäyttelyyn, hän tajusi heti tämän miljoonia ihmisiä kokoavan tilaisuuden suunnattoman merkityksen. Venäjän painostuksessa elävälle isänmaalleen. Kaikista venäläisten houkutuksista, estämisyryyksistä ja suoranaisestä painostuksesta välittämättä hän tarttui suurella innostuksella työhönsä suomalaisen osaston komissaarina. "Sytyttävällä kaunopuheisuudella, jonka ansiosta hän aina osasi oikein ilmaista tunteitaan, Edelfelt innosti tovereitaan, ja sai taiteilijamme yhtenä miehenä

ryhtymään työhön maailmannäyttelyä varten” – kirjoittaa Hintze.

Kahden kuohuvan kevätkauden aikana koko Suomen taiteilijakunta loi parasta, mihin he tunsivat kykenevänsä. Edelfeltin rinnalla työskenteli useita kymmeniä taiteilijoita, joista mainittakoon Ville Vallgren, Axel Gallen-Kallela, Eero Järnefelt, Robert Stigell, Pekka Halonen, Juho Rissanen ja Hugo Simberg sekä nuoret arkkitehdit Eliel Saarinen, Armas Lindberg ja Herman Gesellius.

Suomen taiteen osasto oli Grand Palais'ssa ja Suomen paviljongki oli näyttävästi Rue des Nationsin varrella. Suomalaisen menestys ylitti kaikki odotukset. Tästä Edelfelt kirjoitti Suomeen taiteilijaseuran sihteerille: ”Paviljongin menestys on tavaton. Kaikki taiteentuntijat selittävät yksimielisesti Suomen paviljongin olevan n:o 1 koko näyttelyssä, sen tuhansien rakennusten joukossa, mitä tyyliin ja aistiin tulee... kaikki suovat turinustuksensa nuoren taiteemme vakavuudelle ja syvyydelle... Yleensä osastoamme pidetään mielenkiintoisempänä kuin ruotsalaista ja paljon parempana kuin venäläistä tai puolalaista.”

Maailmannäyttelyn kansainvälinen taidejury palkitsi 25 suomalaista taiteilijaa korkeilla mitaleilla.

Myös suomalainen musiikki oli maailmannäyttelyssä edustettuna. Suomen Filharmoninen Orkesteri esiintyi Robert Kajanusen johdolla soittaen mm. Jean Sibeliuksen ensimmäisen sinfonian.

Pariisin maailmannäyttelyssä oli Edelfeltillä vielä suuri yllätys. Hänen innoittamanaan oli painettu kansainvälisestä korkealuokkainen koruteos ”Suomi 19:llä vuosisadalla”. Tämän suurikokoisen teoksen oli toimittanut Leo Mechelin. Teoksen olivat kirjoittaneet C.G. Estlander, L. Lindelöf, L. Mechelin, Th. Rein ja Z. Topelius ja kuvituksen olivat toimittaneet ja pääasiallisesti tehneet G. Berndtson, A. Edelfelt ja E. Järnefelt monien taiteilijoiden avustamina.

Teoksesta oli otettu painokset 6.600 kpl ruotsinkielellä, 2.000 kpl suomenkielellä, 530 kpl venäjänkielellä, 400 kpl saksankielellä, 300 kpl ranskankielellä ja 300 kpl englanninkielellä.

Lotta Svärd

”Meitä ei nujerreta”

Pariisin maailmannäyttelyssä Albert Edelfelt kielitaitoisena maailmanmiehenä valitsemiensa ystäviensä kanssa luovutti tämän teoksen kuninkaille ja muille valtioiden päämiehille, pääministereille ja monille kansakuntien suurille vaikuttajille. Vastanottajat kokivat suurena kunianosoituksena, kun heille maailmalla tunnettu taitelijapersoonallisuus tyylikkään diplomaattisesti esiintyen ojensi tämän arvokkaan teoksen. Näille vieraille ihmisille teos kertoi seikkaperäisesti kuinka Euroopan pohjoisilla perillä asui elinvoimainen Suomen kansa, joka Pariisin maailmannäyttelyssäkin kaikkein maailman kansojen rinnalla taiteellaan ja kyvykkyydellään pystyy herättämään suurta ihastusta.

Pariisista Edelfelt kirjoitti äi-

dilleen: ”Ei, meitä ei nujerreta niin kauan kuin meillä on sellainen elinvoima, kuin tällä näyttelyllä olemme osoittaneet omistavamme”. Ei sanaakaan itsekkäähä. Kunnia kuului Suomelle ja Suomen kansalle.

Myöhemmin näyttelyn jälkeen Axel Gallen-Kallela kirjoitti Edelfeltille maailmannäyttelyn Suomen taiteen osastosta, ”josta ei olisi tullut mitään ilman sinun intomielistä tarmoasi ensi hetkestä viimeiseen. Muistan sinun kaukonäköiset sanasi ja intensiivisen sitkeytesi iskiesäsi silloin ja juuri silloin tujasti olemassaolon oikeutemme puolesta. Tiedän, että sinun ansioitasi ponnistuksemme tulivat huomatuiksi venäläisten juoniteluista huolimatta, ja minä toivon, että se jalo henki, joka Sinua aina on elähdyttänyt edustessasi Suomen taidetta ja kansaa, tulisi velvoittavaksi perin-

teeksi vastaisille taiteilijapolville.”

Tämä kaikki lähti liikkeelle eräänä syksyisenä iltana vuonna 1892, jolloin Porilaisten marssi lopputahdeillaan synnytti Albert Edelfeltissä taiteellisen palon ja näyn ”Porilaisten marssin” maalauksellisesta kuvasta, josta Bertel Hintze kirjoittaa: ”Tämän Runebergin säkeiden nerokkaan uudelleen runoilun ansioista, joka erottamattomasti on tietoisuudessamme liittynyt Värikki Stoolin tarinoihin, Edelfelt myös ensi kertaa täytti kaikki ne toiveet, jotka häneen kiinnitettiin, kun hänet yhden-säntöistavuotiaana lähetettiin Antverpenin akatemiaan, jotta hän historianmaalarina kerran loisi suurten muistojen apoteoosin.”

Eespäin, miehet uljahat!
Meit' urhoollisten isäin henget seuraavat.

OY TAMRO AB

Ruosilantie 14, 00390 Helsinki
Puh. 90-540 11

RANTAKAIRAN SÄHKÖ OY

95200 Simo
Puh. 980-76061

**HELSINGIN
MYLLY OY**

Kaikkukatu 5, 00530 Helsinki
Puh. 750364

**Päijät-Hämeen
Puhelinyhdistys****SALVOSTALOT
HAAPAVESI OY**

86600 HAAPAVESI Talotehdas puh. 983-52750

ARKKITEHTISUUNNITTELU

ARKKITEHTITOIMISTO
Yhdyskunta- ja
rakennussuunnittelua
JÄMERÄNTAIVAL 11 G
02150 ESPOO
Puh. 460 533

TERÄTUOTE OY

37800 TOIJALA
☎ 937-22050 telex 22247

**Arkkitehtuuritoimisto
POHJANPELTO & SUOMALA KY**

Luotsikatu 3 C 17, 00160 Helsinki
Uusi puh. 90-177 044

SIENIVALMISTEIDEN ERIKOISLIIKE**R. TÄHTINEN Ky**

Laivarannantie 15 17500 PADASJOKI
puhelin (919-12925)
postiosoite: PL 1 17501 PADASJOKI

PURONAHON RENGASPALVELU KY

Tirrolantie 9, 51900 Juva
☎ 955-52 520

MYYMÄLÄKAHVIO
Piirakkapirtti
Joutsenolainen Oy
Keskuskatu 13
54100 JOUTSENO Puh. 953-33342

Tule ja tutustu

TEROTUSLIIKE
TEHO
Akselintie 5, Turku
Puh. (921) 303 306

**Arkkitehtitoimisto
Laatio Oy**

Isokatu 16 B
Puh. 981-220 233

**Arkkitehtitoimisto
Kütner Ky**

Hallituskatu 7, Pori
Puh. 939-331660, -331490

SAIMEL OY

Reinonkuja 5
55100 Imatra
Puh. 954-677 44

**Insinööri-toimisto
PERTTI KAUMANEN**

Kirkkokatu 1, 41160 Tikkakoski
Puh. 941 - 751 540

ENERGIA JA TURVALLISUUS

PENTTI RAPELI

Elämme nyt energian runsauden ja tuhlaailun aikaa. Luonnossa nämä tekijät ovat vaikuttaneet jo kauan, ja tulevat ilmeisesti jatkumaankin lähes ikuisesti. Kuitenkin on muistettava hokema siitä, että ennustaminen on vaikeata, varsinkin jos se koskee tulevaisuutta, ja siitä ulotettuna myös menneisyyteen.

Esimerkiksi luonnon energiatilanteesta otettakoon atomivoimalamme aurinko. Siitä tehtyjen ennusteiden mukaan se on ollut käynnissä viitisen miljardia vuotta ja käy vielä toisen samantipuisen jakson. Energian tuotto on pysynyt likimain samana ainakin miljardi vuotta. Nyt se on noin 66 MW auringon pinnan neliömetrillä, eli noin 4×10^{20} megawattia. Ainetta muuttuu säteilyksi noin neljä miljoonaa tonnia sekunnissa.

Auringon energiasta osuu maahan noin yksi kahdesmiljaridisosa. Tämä on kuitenkin noin 40 MW jokaista maailman ihmistä kohti. Tästä energiavirrasta on ihminen pystynyt valjastamaan käyttöönsä vain häviävän pienen osan. Hänen oma kehonsa tuottaa hyötyenergiaa noin 50 watin teholla. Kun käytetään hiilivoimalan hyötysuhdekerointa, voidaan YK:n energiati-

lastoista arvioida, että keskimäärin maailman ihminen kuluttaa muuta energiaa noin 1200 W. Suomalaisen energiankulutus on noin 3.5 kW henkeä kohti, vastaavasti arvioituna.

Maailman energialähteiden kulutuksesta on julkaistu tietoja viimeksi vuodelta 1982 (United Nations: 1982 Yearbook of World Energy Statistics). Sen mukaan, Suomessa EKONon julkaisemana, on käytetty, asukasta kohti laskettuna ja ekvivalenttiseksi öljymääräksi muutettuna energialähteitä, kiloina

Maa	Polttoaineita			Vesi- ja Ydinvoimaa	Kaikkiaan
	Kiinteitä	Nesteitä	Kaasuja		
Intia	95	42	3	18	158
Suomi	638	1914	123	1305	3980
USA	1568	2859	1863	568	6858
Koko maailma	413	543	281	133	1370

Ihmiskunnan energian kulutus on lisääntynyt nopeasti. Teollistuneissa maissa kulutuksen kasvua on tapahtunut aikaisemmin. Kehittyvissä maissa se on vielä edessä. EKONon kalenterin tilasto-osa kertoo kehityksestä Suomessa joitakin tieto-

ja. Niiden mukaan sähkön kulutus on vuosina 1935–1984 kasvanut 24 kertaiseksi. Energian kokonaiskulutus on kasvanut vähemmän. Se on vuosina 1960–1984 lisääntynyt 11 Mtoe:sta 26 Mtoe:in (miljoona ekvivalenttista öljytonnia). Lisäys on tapahtunut pääasiassa vesivoiman ja öljyn osalla. Polttopuun ja puujätteen käyttö on jopa vähentynyt kyseisenä neljännesvuosisatana. Paikalliset edellytykset siis määräävät sen, mitä energialähteitä rasitetaan.

Fossiilisten polttoaineiden riittävyys

Kirjassaan FUTURE WEATHER The Causes and Effects of Climatic Change esittelee John Gribbin ennusteita fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Niitä

SA-KUVA/TIMO VIRTA

on tehty kansainvälisessä laitoksessa nimeltään The International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA). Niiden mukaan tulisi ensi vuosisadalla fossiilisten polttoaineiden kulutus nousemaan kehitysmaissakin suunnilleen sille tasolle, jossa se nyt on kehittyneissä maissa. Viime mainituissa käyttö ei oleellisesti lisääntyisi. Tämä merkitsisi sitä, että noin vuonna 1800 alkanut fossiilisten polttoaineiden kulutus saavuttaisi huipputasonsa noin vuonna 2100 ja vähenisi sitten helposti käytettävien esiintymien ehtyessä.

Jolleivät atomivoima ja auringonpaisteen hyväksikäyttö tule merkittäviksi energialähteiksi siihen mennessä, olisi fossiilisten polttoaineiden kulutus jopa nelinkertainen nykyiseen verrattuna. Vesivoimaa on rajallisesti saatavissa. Meren aallot, vuorovesi ja tuuli vaikuttavat vähän energiatarpeen tyydyttämisessä.

Fossiilisten polttoaineiden väheneminen tapahtuu erilaisella vauhdilla eri aineiden ja eri alueiden osalta. Esimerkiksi USA:n kaasu- ja öljyvarat voivat loppua jo vuosikymmenen kuluttua. Kivihiiltä ja ruskohiiltä riittää nykyiseen käyttöön muutaman tuhannen vuoden

ajaksi. Tämä tulee piankin johtamaan siihen, että ryhdytään valmistamaan hiilestä nestemäisiä ja kaasumaisia polttoaineita.

Selviä kokemuksia siitä, tuleeko polttoainepula johtamaan pahoihin ristiriitoihin eri valtaryhmittymien välillä, ei vielä ole. Kuitenkin viimeaikaiset öljyn hinnan vaihtelut ja uhkailut "öljyaseen" käytöstä viittailevat häiriöiden mahdollisuuksiin. Meillä Suomessa häiriöt saattavat vaikuttaa vain väliillisesti.

Aluksi todettiin, että auringosta tulee energiaa maahan noin 40 megawattia henkeä kohti. Tähän on lisättävä vielä arviolta 40 kilowattia energiaa, joka vapautuu maan ydinreaktioissa. Energia ei tietenkään jakaudu tasan ajan ja paikan suhteen. Nämä energiat pitävät yllä kaikkia toimintoja maanpinnalla ja ilmakehässä, jopa maan sisälläkin. Niinpä voidaan todeta, että kokonaisvaihto maan pinnalla on enemmän kuin 40 MW, se voi olla jopa 60 MW ihmistä kohti.

Avaruuteen täytyy palautua sama määrä energiaa kuin sieltä, auringosta, tulee, ja vielä sekin määrä, joka on vapautunut maan atomireaktioissa. Palautuksen on tapahduttava sähkömagneettisena säteilynä. Muut energian liikkumismenetelmät eivät tyhjiöön yllä. Osa palautuvasta energiasta menee avaruuteen samana säteilynä kuin tuleekin, valona heijastuttuaan ilmakehän hiukkasista ja maasta. Loppu palautuu pitempiaaltoisena lämpösäteilynä, maapinnasta, ilmakehän hiukkasista ja kaasumolekyyleistä. Tapahtumat ovat liian monimutkaisia tajuuttaviksi, esittämislle ei ole edellytyksiä.

Jokaisella ihmisellä 10 ha:n "tontti"

Tärkeissä osissa ovat maan pinnan laatu, ilman hiukkasten määrä ja laatu sekä säteilevien molekyylien osuus. Maanpinnalla oleva lumi on erikoinen energiatekijä. Se on valkoista valon suhteen ja siis heijastaa auringon säteilyä jopa 90 %:n tehokkuudella, mutta lämpösäteilijänä täysin mustaa, eli imee ilmakehän pitkäaaltoista säteilyä ja säteilee itse mahdollisimman tehokkaasti energiaa pois. Niinpä onkin laskettu, että jos koko maa peittyisi lumiseen jäähän – meret mukana – ei se koskaan

sulaisi.

Ilman säteily taasen riippuu sen kolmiatomisten kaasumolekyylien määrästä, ja niitä on vähän. Lumisella napaseudulla on säteilevien molekyylien osuus joskus vain 0.05 %. Kun vielä pöly ja jääkiteetkin puuttuvat, on talvinen pakkasyö ja päivänkin ymmärrettävissä.

Vaikka ihmisen käyttämä energia ei olekaan kuin noin 1/17500 maan pinnalle tulevasta auringon energiasta, vaikuttaa ihminen maan energiatasapainoon. Kun planeetan pinnasta noin 11 ha liikenee ihmisyyksilön osuudeksi – siitä noin 4 ha maata ja loput merta –, tulee yhden ihmisen osuudeksi kasvihuoneilmion tärkeätä aiheuttajaa, hiilidioksidia noin 580 tonnia.

Keskimääräinen ihminen, tuottaa jätteenä vuodessa noin 4 tonnia hiilidioksidia lisää, ja niinpä sen määrän lisäytyminen on jo mittauksin todettu. Hiilidioksidin suhteellinen osuus on kohonnut "esiteolliselle" ajalle arvioidusta määrästä 285 ppm tähän mennessä arvoon 340 ppm (miljoonasosaa tilavuudesta). Suomalaisen energian tuotolla päästään lähes 9 tonnin vuosituottoon ja yhdysvaltalainen tuottaa hiilidioksidia yli 19 tonnia vuodessa. Jos koko maailmassa päädytään yli 10 tonnin vuosituottoon hiilidioksidin kehittämisessä ja "tontti" vielä henkilöä kohden pienenee väkiluvun kasvaessa (jo nyt se on itseasiassa vain 10 ha), tapahtuu todella merkittävää hiilidioksidin määrän lisääntymistä.

Toinen runsaasti esiintyvä säteilysuojakaasu vesihöyry lisää määräänsä automaattisesti. Lämpimässä tropiikin ilmassa sitä voi olla jopa 3 %, arktisessa talvisäässä määrä rajoittuu 0.01 %:iin. Vettä mailmassa riittää, ja siten ilman lämpeneminen johtaa vääjäämättömästi kosteuden lisääntymiseen. Myös muutamat muut kaasut vaikuttavat ilmakehän säteilytasapainoon. Niistä mainittakoon otsoni, typioksiduli eli ilokaasu, pari ponnekaasua ja jäädyttimien täytekaasua, freoni ja viimeksi keksittyinä nukutusaineet. Kaikilla niillä on samansuuntainen vaikutus kuin hiilidioksidilla. Energian käyttöön niistä voi liittää otsonin ja freonit.

Kuivuus etenee pohjoiseen

Ihmisen energiankäytön seu-

rauksena lisääntyvät siis maasta energiaa pois säteilevät ilmakehän molekyylit, ensisijassa hiilidioksidi. Kun ilmakehän ja sen kaikkien osakaasujen tiheys vähenee ylöspäin siirryttäessä, siirtyy se taso, jolta löytyy tarvittava molekyyliäärä, ylöspäin. Säteilijän teho kasvaa sen absoluuttisen lämpötilan neljännen potenssin mukana. Kun säteilijöitä on enemmän, voi niiden lämpötila laskea jonkin verran yhteistehon silti säilyessä muuttumattomana. Kaasussa molekyylit törmäilevät toisiinsa niin tiheästi, että niiden kesken energia jakautuu tasaisesti. Näin pieninäkin pitoisuuksina esiintyvät säteilevät molekyylit määräävät koko seoksen lämpötilan. Koonpuristuminen nostaa kaasun lämpötilaa. Laajeneminen laskee sitä.

Ilmakehän alaosassa pystysuoria kaasun liikkeitä esiintyy jatkuvasti, ja niiden seurauksena lämpötila kohoaa siirryttäessä alaspäin. Tapahtumia on jäljitetty suuritehoisimmilla laskimilla ja tulokseksi saatu, että ilmakehän lämpötila maanpinnan lähellä tulee kohoamaan. Tämä vuorostaan vapauttaa lisää vesihöyryä, joka tehostaa säteilytasapainon muutosta. Se myös vähentää lumi- ja jääpeitettä, joka vuorostaan vähentää valona säteilyllä auringon energian heijastumista takaisin avaruuteen.

Laskelmat vaikutusten jakautumisesta eri alueiden kesken ovat osoittaneet, että yleensä ilmastovyöhykkeet siirtyvät kohti napoja. Näin kuivuus etenee pohjoiseen ja saattaa tavoittaa nykyisen tehokkaan maanviljelyn alueita. Napaseutujen kylmät talvet muuttuvat eniten. Tietyillä edellytyksillä tehty laskelma on osoittanut, että lähellä pohjoisnapaa marraskuun keskilämpötila kohoaa 15°.

Ilmaston muutos on jo käynnissä. Siihen on aiheuttanut muutamien kymmenien vuosien viive valtamerien takia. Ilmaston jaksolliset vaihtelut ovat sen vielä peittäneet. Koko maapallon keskilämpötilassa on esiintynyt jaksollisuuden edellyttämä kylmä kausi odotettua lievempänä. Lisäksi ovat kylmyys aiheuttaneet tulivuorenpurkauksia. Vuosina 1963 ja 1982 sattuneet purkaukset likasivat maan ilmakehän yläosia niin tehokkaasti, että seurauksena oli ilmaston kylmeneminen muutamaksi vuodeksi.

Entä meidän osuutemme

Maan ilmasto on ollut joskus lämmin. Nyt odotettavissa oleva "keinotekoinen" lämmin kausi – ilmeisesti tulossa olevan jääkauden lykkäys – muuttaa ilmaston niin lämpimäksi, että vastava löytyy historiasta noin kahden miljoonan vuoden takaa. Mutta niinä kymmeninä miljoonina vuosina kolmisen sataa miljoonaa vuotta sitten, jotka muodostavat hiilikauden, ilmasto on ollut oleellisesti lämpimämpi kuin nyt.

Silloiseen ilmastoon ovat vaikuttaneet muutkin tekijät kuin ilman kokoomus. Maan asento radallaan on ollut edullinen. Mannerten ja merien jakautuma on ollut toisenlainen. Vuoristot ovat olleet vähäisemmät. Mutta päätelleen siitä että silloinen kasvillisuus on tuottanut nykyiset hiili-, öljy- ja kaasuramme, ainakaan hiilidioksidista ei ole ollut puutetta. Voi ihan kysyä, onko mielekästä tupruttaa ne hiilimäärät muutamana satana vuotena takasin ilmakehään.

Energian käytöstä johtuvaa ilmaston muutosta ei suomalainen voi paljon vastustaa. Osuutemme on maailmassa, tuhanneosina, väestöstä yksi, maapinta-alasta kaksi ja energian kulutuksesta kolme. Niitä korjailemalla ei yleismaailmallisia pulmia ratkaista. Niinpä tulevan muutoksen aiheuttamat turvallisuushuoletkin ovat vääjäämättömiä. Jo nykyisin havaittavissa oleva kansainvaellus saa uusia ulottuvuuksia. Kohteiksi voivat tulla ne seudut, joita ilmasto suosii, muun muassa Suomi.

Vaikka emme mitään kehitykselle voikaan, on mielestäni kuitenkin olemassa syy yrittää vähentää energian kulutusta. Tavallinen ihminen voi tehdä jotakin sen energiankulutuksen osuuden pienentämiseksi, joka kulutetaan asumiseen ja liikkumiseen. Suurimpien kaupunkiemme välillä kulkee virtana vajaakäyttöisiä lentokoneita, junia, linja-autoja ja henkilöautoja. Rationalisoimalla niiden käyttöä saataisiin prosentti energian kulutuksesta vähennetyksi. Asumisesta pystyttäisiin saamaan aikaan ehkä vähän suurempikin säästö.

Hyötynä tästä toiminnasta olisi lähinnä hyvä omatunto, mutta se voi ollakin kansallemme tarpeen tuevia turvallisuuskysymyksiä ratkottaessa.

KEURUUN RAUTAKAUPPA KY

Keuruuntie 6, Keuruu
Puh. 943-12131

Sähköurakointia – sähkösuunnittelua
– sähkötarvikekauppaa

KORIAN SÄHKÖASENNUS OY

Eräkuja 7, 45610 KORIA
Puh. 821 144

INSINÖÖRITOIMISTO DESTEK OY

RAUTATIENKATU 2, KOTKA
PUH. 952-181 166

YLIVIESKAN TIILI OY

84770 YLIVIESKA
puh. 983-27035

ÄMMÄN LEIPÄ
ÄMMÄNSAARI
PUH. 987/11 151

93600 KUUSAMO, P. (989) 22 021. Telex 3818 hotku sf

SAVONKATU 18, 74100 IISALMI, PUH. 977-235 11

Hotelli-Ravintola

tiiranlinna

Uimahallintie 1, 92100 Raahе Puh. 982-38 701

Ravintola Teatteri-Holvi

Savilahdenk. 1 50100 Mikkeli
Puh: 955-106 63

Nykyaikainen
SUUR-LEIPOMO
Lapin Pakari Oy

96320 ROVANIEMI 32
TEOLLISUUSTIE 11 Puh. 991-21951
PAKARISTA PARHAAT TUOTTEET

RAKENNUSLIIKE
Veikko Salmenranta

17300 Vääksy
Puh. 918-661642

ARVO WESTERLUND OY

Kaupintie 11 00440 Helsinki
☎ 90-562 6311

RAKENNUSTOIMISTO
Makanpää ky

28400 ULVILA, FRIITALA
PUH. 88878, 80320

Rakennusyhtymä

Louhija & Väänänen

Hämeenkatu 55 05820 Hyvinkää
Puh. 914-29 130

RAKENNUSLIIKE
URHO SORVI KY

82600 Tohmajärvi
Puh. 973-621098

AHTI – RAKENNUSOSAKEYHTIÖ

Näsilinnankatu 50 PL 88 33200 Tampere
Puh. 931-30210

HÖCKERTIN SEURAAJAT OY

Kaivokatu 14
94100 KEMI 10

PUREE
PAREMMIN

47400 KAUSALA puh. 951-61 244, 61 784

KONSULTTITOIMISTO E. MYLLYKANGAS KY

ISONNEVANTIE 26 B 20
00320 HELSINKI 32
Puh. 90-573 051

KONEPAJA OY

TAMPERE Puh. 931-551272
KOKKOLA Puh. 968-18222
HELSINKI Puh. 90-441178

AMMATTITAITOA TEOLLISUUDEN PALVELUKSEEN

- TIMANTTI HYLLYSTÖT - P. Rotola-Pukkila Ky

Puh. 963-11433
61800 Kauhajoki kk.

Myyntivirta Oy

Seripainatukset & Muovityöt
40800 Vaajakoski
puh. (941) 262 411

T:MI POREX

Teknokemiallinen tehdas
Nokiantie 2 00510 HELSINKI 51
Puh. 90-738741
Erikoisvalmisteiset pesuaineet puolustusvoimille, ym.
suurkuluttajille
Taloudellinen ratkaisu - Taattu tulos

Tammerkosken Teollisuus

Multisilta, Tampere

VAIHDE 931 - 671244

Suojapeitteitä kaikkiin tarkoituksiin. Tavarapeitteitä.
TIR-kuomut.

OL-VAS-NAUHATEX KY

Vetoketjut, ompelulangat, brodyirit, vyöt
meiltä

PL 104 68601 Pietarsaari
Puh. 967-124 11

LOUHINTALIIKE Metsälä & Linnat

42700 KEURUU
Puh. 943-20585

MISSTEX OY

Naisten pukinetehtas

muodikkaita takkeja, leninkejä ja hameita saatavana
alan erikoisliikkeistä kautta maan.

Puh. 983-52323 86600 HAAPAVESI

Sähkötukkuliike

TUOTTAJAIN KONE OY

Orapihlajatie 41
00320 Helsinki
Puh. (90) 578411

PRIMO OY

Ormusmäentie 18
00700 Helsinki
puh. 90-354311

- MARKET
ISOMÖTTÖNEN KY

Ouluntie 5
93600 KUUSAMO
Puh. 989-22071

JOUSI PAITA
juhlaan ja arkeen

FARMOS-YHTYMÄ OY

Palle Pallen Parhaat "Kulttuurikuplittajan" kuusi vuosikymmentä Alea-Kirja

Kun Pallen alias Reino Hirvisepän alias kadetti Reino W Palmrothin ensimmäinen runokirja ilmestyi v. 1927 eli 60 vuotta sitten, kirjoitti Ilmari Kianto arvostelussaan: "Minulle mieskohtaisesti on armeijan runoratsulla ratsastava trubaduuri tuottanut huvia enemmän kuin pitkään aikaan kukaan muu kotimainen komeliantti, kantakoon sitten mitä reklamoitua nimeä tahansa – kultiveeratun kadetti Hirvisepän helkytyksissä on nuorta väkevyyttä – viatonta, leveätä huumoria.

"Pallen Parhaat" – viittaa 1930- ja -40-luvuilla suosittuihin vihkosiiniin, joissa "kuplittajan" parhaat ajankohtaiset ja muutkin laulelmat julkaistiin. Niitähän ilmestyi useita kymmeniä.

Nostalgisin tunnelmin kokoelmasta – jaettu kymmeneen sikkermään – voi poimia mm. seuraavia "ikivihreitä" sanoituksia: Aamutuimaan (...Mimmin kansa uimaan), Anttilan keväthuumaus, Puuseppää aina tarvitaan, Onnenlehtiä, Viinikellarissa, Unkarin viiniä (...saavi), Meijän Maija, Paavo Puosu, Pelko pois Rosmarie, Sotapojat marsivat, Maanpuolustajat (omistettu Kadettikunnalle), Simppujen hymni, Anneli, Kaarina, Anna-Maija, Orvokki, Tellervo, Kasarmimme eessä, Lentäjän marssi, Penkkiurheilijan jenka, Löylyä lissää ja monta monta muuta tuttua.

"Pallen Parhaat" on kadettiveljemme lahja niille tuhansille hänen ihailijoilleen, jotka eivät enää divareistakaan saa käsiinsä hänen tuotantoaan. Kiitokset Palle!

MSI

Pentti H. Tikkanen Hyppy helvettiin Karisto

Pentti H. Tikkanen 22. (!) sotaromaani kertoo eestiläisistä vapaaehtoisista, joista muodostettu kaukopartio pudotettiin laskuvarjoilla parisataa kilometriä Äänisjärven eteläpään itäpuolelle tehtävään hankkia tietoja Arkangelin radan liikenteestä.

Teos perustuu tositapahtumiin, kuten kaikki Tikkanen romaanit. Kolmesta partiomiestä tapasivat kaikki sodassa hyvin tutun kohtalon: neljä heistä kaatui ja loput yhdeksän ammuttiin vakoilijoina. Sinänsä kirjan loppu ei ole yllätys, koska Tikkanen kertoo lopputuloksen jo esipuheessaan. Tämä ei kuitenkaan latista lukuelämystä, sillä "Hyppy helvettiin" on todella jännittävä kirja.

Pentti H. Tikkanen ei ole koskaan kirjoissaan elämöinyt haavoittumisilla, veren vuodatuksella saati sitten kuolemalla. Niin ei tapahdu nytkään, mutta tämä teos poikkeaa edellisistä kuoleman läheisyydellä ja sodan raadollisella todellisuudella. Miehiä kaatuu ja haavoittuu, jalkoja paleltuu ja eväät loppuvat. Vankeja hakataan kuulusteluissa, aivan kuten varmasti tapahtui todellisuudessa.

Erämaiden ja metsien tuntijana kirjailija osaa luoda aidon tuntuisen tunnelman partion talttaessa pitkin metsiä ja paelessa jäljittäjiään. Tuntuu siltä, että Tikkanen on tässä kirjoittanut parhaan sotakirjansa.

Erityinen tunnustus yleensä on annettava hänen teoksilleen siitä, että täydelliseen mielikuviin nojaava kirjoittelu ei ole hänen alansa. Toki partiomiesten keskustelun repliikit ovat mielikuvitusta, ainakin pääosin, mutta nekin sopeutuvat kuviteluun todelliseen tilanteeseen.

MSI

Bror Laurla Talvisodasta Jatkosotaan Kustannusosakeyhtiö Fennia

Bror Laurlan trilogia Suomen sodista on valmistunut. Vai onko valmistunut? Ehkä ei olekaan kysymys trilogiasta vaan neli- tai viisisaisesta teossarjasta. "Tie Talvisotaan" ja "Tie Talvisodan rauhaan" ovat nyt saaneet täydennykseksi teoksen "Talvisodasta Jatkosotaan". Saattaa olla, että vielä on tulossa Jatkosodan rauhanneuvottelujen selvittävä sekä Lapin sotaan paneutuvat kirjat. Aineistoa niihin ainakin olisi riittävästi, eivätkä aiheita olisi kovin kaukaisia. Bror Laurlan kapasiteetin tuntien voitaneen näitä odottaa.

"Talvisodasta Jatkosotaan" noudattelee samaa kokoamissysteemiä kuin aikaisemmatkin Laurlan teokset. Kysymys ei ole jälkiviisaudesta tai joidenkin ratkaisujen osoittamisesta vääräksi. Laurla on tiukasti tapahtumaketien tunnelmissa, niissä tiedoissa, joita päättäjillä oli sillä hetkellä käytettävissään.

Kertaakaan Laurla ei erehdy tarkastelemaan asioita tämän päivän tietojen valossa unohtaen silloisen tilanteen. Ehkä joissain tapauksissa se olisi kuitenkin saattanut olla hyödyksi, joskin ehkä siinäkin tapauksessa johtopäätökset olisivat saattaneet olla samat.

Laurlan teoksen arvo on nimenomaan siinä, että siinä kerrotaan järkähtämättömän yksiviivaisesti ne tunnot, jotka Suomenmaassa välirauhan aikana vallitsivat. Kuitenkin on todettava, että vaikka lähdeviitteet eivät tavallisen lukijan kannalta ole kovinkaan herkullisia, niin tämän tyyppinen teos kaipaa niitä ehdottomasti. Sanonnat "oletetaan" tai "on mainittu" eivät ole tutkijan kannalta kovinkaan arvokkaita.

Sinänsä "Talvisodasta Jatkosotaan" kannattaa lukea. Se on tiivistetty johdatus siihen, kuinka jouduimme mukaan toiseen maailmansotaan.

KKnen

Pentti Palmu Nostomiehiä Pieniä kirjoitelmia nostomiesvuosilta 1941–1943 Painokartio Oy

Pentti Palmu on kirjoittanut todella hykerryttävän kirjusen (80 sivua) omista ja vähän muidenkin kokemuksista Jatkosodan kahden ensimmäisen vuoden ajalta, jolloin hän oli nostomiehenä, ei suinkaan Suur-Suomen tekemässä, vaan pikemmin pelkäämässä, mutta kuitenkin vapaaehtoisista velvollisuutensa täyttämässä.

Tässä kirjassa Palmu on omimmalla alueellaan kirjoittajana. Mielikuviin, todellisuuteen kylläkin pohjautuvana, kaunomaalailu, jopa osin runollisuuskin kerronnassa ja aivan tavallisten ja luonnollisten asioi-

Vuosien mittaan on tämänkin lehden puitteissa havaittu, että kadettiupseerit ovat kohtuullisen ahkeria ja myös, useimmiten, hyviä kirjoittajia. Tällä "kirjallisuuspalstalla" on esitteillä neljän kadettiupseerin kirjallisia aikaansaannoksia, eikä sinänsä mitenkään huonommasta päästä.

Pallen eli Reino Palmrothin tuntevat kaikki, jopa nuorimmasta kadettiveljestä lähtien. Hänen ansionsa suomalaisessa kulttuurielämässä ovat sitä luokkaa, että niitä ei hevin ylitetä muillakaan yhteiskunnan aloilla. Pentti H. Tikkanen puolestaan on kirjoittanut enemmän sotaromaaneja tai sotakirjoja – miksi niitä nyt sitten halutaan kutsua – kuin kukaan muu suomalainen.

Bror Laurla on erikoistunut Talvisotamme ja sen seurausten poliittiseen puoleen. Niitä koskevista dokumenteista on koottu arvokas ja puhutteleva kolmiosainen teossarja. Pentti Palmu taas on "jokapaikan kirjoittaja", jolta luonnistuvat niin pakinat, kolumnit kuin tietoteoksetkin. Nyt on vuorossa omakohtainen "pienoisromaani" jatkosodan ajalta.

Ainakin näihin neljään arvosteltuun teokseen jokaisen lukijan kannattaa tutustua.

den esille tuominen siten kuin ne olisivat ainutkertaisia maailmassa, muodostavat Nostomiehissä lukijalle kokonaisuuden, joka myös pistää ajattelemaan.

Jos Lähi-Idässä on tänä päivänä lapsisotilaita, niin kyllä nämä nostomiehetkin, joista Palmu kertoo, olivat niitä. Ehkä he olivat muutaman vuoden vanhempia, mutta lapsia kuitenkin. Yksi selvä ero oli: heitä ei varmasti viety rintamalle väkisin, vaan jokaisella oli palava halu päästä mukaan. Tosin joskus saattoi itku pirahtaa, mutta sitä ei haluttu muille näyttää.

Kirja ei ole teos tuntemattomista sotilaista, mutta jos sotaa olisi jatkunut vielä muutamia vuosia, niin samanlaisia uroita olisivat olleet. Hulluutta, miten vaan, vaan selitähän se viisitoistavuotiaalle pojalla, kirjoittaja toteaa ja osuu ilmeisesti aivan naulan kantaan.

Nautittavaa juttua voi tilata itseltään kirjailijalta Inkoosta.

MSI

Jussi Kylmälä & Jari Rantanen
Jyväskylän
suojeluskuntapiiri
1918–1944
Kustantaja: Keski-
Suomen maanpuolustus-
järjestöjen tutkimuksen
tuki ry.
Saarijärven Offset Ky

Jyväskylän suojeluskuntapiirin historia on syntynyt neljän opiskelijan pro gradu-työn tuloksena. Marita Numminen on tutkinut suojeluskuntien organisaation, Jari Rantanen sotilaskoulutuksen, Jussi Kylmälä urheilutoiminnan ja poikatyön sekä Jari Rusanen aatteellispoliittisen toiminnan. Kylmälä ja Rantanen ovat lisäksi toimittaneet teoksen. Kun siihen vielä liitetään huomautuksena, että professori Mauno Jokipii on tarkastanut sisällön sekä ohjannut tutkimustöitä, voi kirjaan paneutua ennakkoluulottomasti.

Sotavuodet ovat saaneet historiassa – noin 250 tekstisivua runsaasti kuvitettuna sekä noin 40 sivun kuvaliite – vain kymmenkunta sivua. Vaikka johdannonsa todetaankin, että sotavuosien toiminta oli luonteeltaan erilaista, joten painopiste on rauhanajan historiassa, niin hieman teoksen arvo kärsii tästä näkemyksestä.

Teoksen arvoa kuitenkin nostaa sen runsas kuvitus kuvateksteineen, joissa on oikeaoppisesti pyritty tuomaan esille – jos se on ollut mahdollista – kuvissa esiintyvien henkilöiden nimet, ajankohta ja paikka, missä kuva on otettu. Ja nimenomaan: kuvat on kerätty yksityisten henkilöiden kokoelmista eikä niitä ole aikaisemmin julkaistu, ilmeisesti vain muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Tällöin heikkokuntoisetkin kuvat puoltavat paikkaansa.

Tällaista historiankirjoitusmenettelyä voi lämpimästi suositella myös muille entisille suojeluskuntapiireille ja vaikkapa muillekin yhteisöille, joilla on suunnitteilla oman historiikkinsa, vaikkapa vaatimattomankin, laatiminen.

MSI

Onni Palaste (toim.)
Toki kallehin on vapaus
Jatkosodan ääniä
WSOY

Onni Palaste on jo kolmannen kerran selailut Kansan Tais-teli-lehden vanhoja vuosikertoja ja koonnut niistä ”kansan karttuisan sanaisen arkun” parhaita sotatarinoita. Kirja on yhtä mielenkiintoinen kuin aikaisemmatkin. Onhan monissa jutuissa mukanaolijoiden mielikuvitus saanut siivet selkäänsä. Varsinaista sotahistoriaa teksti sinänsä ei ole. Sen sijaan ajan kuva niistä heijastuu varmasti erittäin hyvin.

Jo edellistä teosta arvioitaessa tuli moitittua toimittajaa siitä, että juttujen valinta ei ole ollut kovinkaan tasapuolista eri aselajeja silmälläpitäen. Kolmestakymmenestä valitusta kirjoituksesta kaksikymmentäviisi edustaa jalkaväkeä! Lisäksi kenttä- ja rannikkotyökistön jutut ovat kuvauksia taisteluista jalkaväen tapaan. Myös Lapin sota on jäänyt kovin vähälle huomiolle.

Varmaankin ensi vuonna ilmestyy neljäs kirja näistä samoista aiheista. Palaste saa pitää kiirettä, sillä tietävästi Sanoma Oy on myös kiinnostunut samoista apajista.

MSI

**Sotahistoriallinen
Aikakauskirja 5
Toimituskunta
Sotahistoriallinen Seura
ja Sotatieteen laitos
Pohjois-Karjalan
Kirjapaino Oy**

Edellinen Sotahistoriallinen Aikakauskirja ilmestyi vuonna 1985. Kun aikaisemmin ilmestymisväli oli kaksi vuotta, niin toimituskuntakin lupaa esipuheessaan, että kerran vuodessa saattaisi olla sopiva vauhti. Kirjojen korkean tason ajatuksen vastustajiakaan tuskin löytyy.

Stig Roudasmaa on tehnyt perusteellisen tutkimuksen vuoden 1918 virkapuvuista. Ensimmäiseksi sotilaspuvuksi Roudasmaa nimeää saksanniemeläisten eli Järjestyslipuston puvun, joka syntyi jo vuoden 1917 puolella. Havainnolliset piirrokset selkiyttävät tutkimusta sopivasti.

Åke Backström, joka jo vuosikausia on tutkinut erilaisten sotakoulujen opettajien ja oppilaiden henkilöllisyyttä ja laatinut niistä ansiokkaita matrikkeleita, on nyt paneutunut Viipurin Up-

seerikokelaskurssiin 1918–1919. Niistähän on aiemmin ilmestynyt parikin matrikkeliä, mutta nuorempikin on jo vuodelta 1964, joten muutoksia on siihen tapahtunut. Toisaalta Backström on tehnyt joukon korjauksia aikaisempiin. Tutkijalle erittäin tarpeellinen tietolähde.

Lauri Saario on tutkinut aiheetta ”Sotiemme 1939–1945 tunnistamattomat suomalaiset kaatuneet”. Tunnistamattomien määrä Talvisodassa kaikista kaatuneista ja kentälle jääneistä oli 1,4 % ja jatkosodassa 0,8 %. Yhteensä nämä tekivät 1580 miestä. Merkittävä huomio on, että vaikka sodassa tilanteesta olisikin selvitty, niin kotirintamalla hautausten ja papereiden teon yhteydessä jäi monen nimi selvittämättä, vaikka siihen ehkä olisikin ollut mahdollisuuksia.

Sampo Ahto on tarkastellut mielenkiintoisesti Pekka Peitsen kirjoittelua toisen maailmansodan aikana, Paavo Talvio panssarijunia ja Matti Lappalainen kansainvälistä sotahistoriantutkimusta.

MSI

Kauppaneuvos Werner Hacklinin säätiö upseerikoulutuksen edistämiseksi

jakaa tutkimusapurahoja. Ne myönnetään yleensä stipendeinä suoritetusta tutkimustyöstä ja vain poikkeustapauksissa avustuksena tekeillä olevaa, anomuksen yhteydessä tarkoin selostettua työtä varten.

Palkittavaksi ja lunastettavaksi esitettävät työt sekä apuraha-anomukset tulee lähettää säätiön hallitukselle 1.5.1987 mennessä osoitteella

Eversti Matti Aaltonen
Pääesikunnan koulutusosasto
PL 919, 00101 Helsinki

Ote säätiön säännöistä:

2 §.

Säätiön tarkoituksena on edistää sotilaallista kokemusta omaavien kyvykkäiden Suomen upseerien mahdollisuuksia seurata sotataidon kehitystä tutkimustyön muodossa. Tätä tarkoitusta se toteuttaa muun muassa

1) myöntämällä apurahoja ja stipendejä kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia sotatieteelli-

siä tutkimuksia varten;

2) myöntämällä erikoistapauksissa opintoavustusta ulkomailla tapahtuvaa jatko- tai erikoiskoulutusta varten;

3) myöntämällä poikkeustapauksissa apurahoja sotatieteellisille yhdistyksille julkaisu- toimintaa ja kirjoituspalkkiota taikka muita säätiön tarkoitukseen suoranaisesti edistäviä tarkoituksia varten.

KURSSI- KUULU- MISIA

Kurssikuulumiset

Koska kurssikuulumiset ovat Kylkiraudan kenties eniten tutkitut "uutiset" ja vaikuttaa siltä, että niiden määrä jatkuvasti kasvaa, lienee paikallaan määrittää niille omat sääntönsä, joita kadettiveljet jatkossa, tietysti mahdollisuuksien mukaan, pyrkisivät noudattamaan. Älköön näitä kuitenkaan pidettävä lain kirjaimena, vaan olkoon tarkoituksena helpottaa toimitustyötä sekä vastuullisten "kurssitiedottajien" etukäteisvarautumista tehtäväänsä.

1. Annetakoon jollekin osallistujista jo hyvissä ajoin ennen tilaisuutta tehtäväksi Kylkiraudan muistaminen. Esimerkiksi valokuvan hankkiminen vasta jälkikäteen on usein vaikeaa.

2. Valokuvan tulisi olla mieluummin mustavalkoinen. Värikuva kyllä kelpaa, mutta se on aina suttuisempi kuin mustavalkoinen. Viime vuonna oli pakko hylätä muutamia kuvia, koska ne olivat teknisesti aivan surkeita.

3. Valokuvan ilmiäsuun voisi myös kiinnittää huomiota. Onko sen välttämättä oltava ryhmäkuva, jossa kaikki ovat rivissä? Se voisi olla myös toiminnallinen. Näin saataisiin uutta ilmettä koko palstalle.

4. Toimitukselle voi lähettää useampia kuvia, mutta yleensä julkaistaan vain yksi, jollei ole jotain erityistä syytä (esim. mainiot kuvat).

5. Tapahtumasta kertova teksti ei saisi ylittää yhtä konekirjoitusliuskaa. Sen laatu on tietysti kirjoittajasta itsestään riippuvainen eikä toimitus korjaa kuin painovirheitä. Kuitenkin vain harvoin itse sisältö houkuttelee lukemaan, että mitähän nuokin kaverit oikein ovat puuhailleet. Hie-man irtonaisuutta teksteihin!

6. Viiden vuoden välein tapahtuvat kokoontumiset ovat tietysti lehtijutun arvoisia, mutta vuosittaisista lounaista ei juuri kannattane kertoa, jollei siihen ole erityistä syytä. Toimitus ei tietenkään lähde arvioimaan synn suuruutta, mutta jos kaikki kadettikurssit kertoisivat vaikkapa vain viiden vuoden välein tapaamisistaan, olisi joka numerossa 4-5 kurssiuutista. Kun siihen vielä lisätään väli vuosien kokoontumistiedot kuvineen, painopiste alkaa hiljalleen siirtyä tälle alueelle.

7. Jos kuitenkin kokoontumismainintoja halutaan, ne voidaan tehdä lyhyesti, muutamalla rivillä ja ilman kuvaa.

8. Joka tapauksessa kokoontumisuutiset ovat tärkeitä. Älkää unohtako niitä!

Toimitusneuvostolta tehtäväksi saaneena
Päätöimittäjä

18. Kadettikurssi 50 vuotta

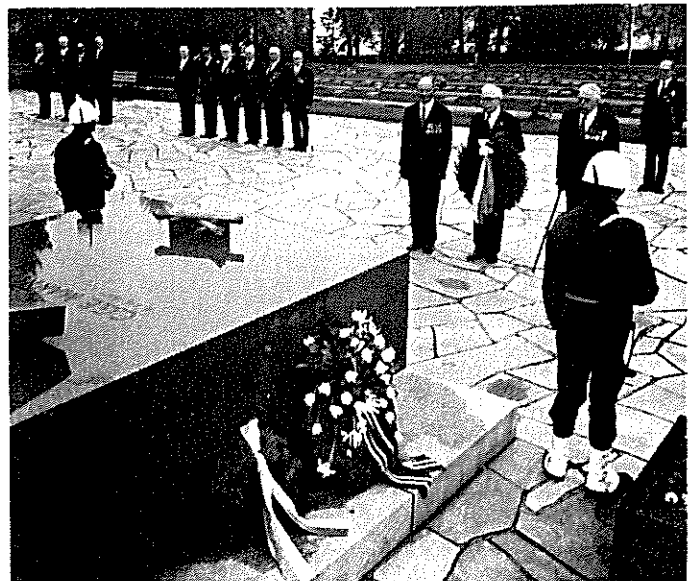
18. kadettikurssi 50-vuotisjuhlassaan hotelli Helsingissä.

"Rymy-Estarin" päivänä 16.5. AD 1986 yllä mainittu kadettikurssi saavutti puolen vuosisadan iän. Kurssi kokoontui 14.5. AD 1986 Helsinkiin viettämään juhlapäiväänsä. Valmistuessaan vakinaisen väen upseereiksi 16.5. AD 1936 kurssi suoritti kunniakäynnin sankarihaudalla Vanhankirkon puistossa; nyt kurssi suoritti kunniakäynnin kaatuneitten aseveljien sekä Suomen marsalkan haudoilla Hietaniemessä; kouriintuntuvasi palautui mieliin kansamme taistelujen tie vapautensa ja itenäisyytensä puolesta.

Juhlapäivän iltana kurssi ko-

oontui Hotelli Helsingin suojiin juhla-illalliselle. Sen kulussa seurustelun ja ruokailun ohessa Järventaus piti juhlapuheen ja Martti Temmes esitti "Matrikelin kertomaa"; kurssin tyttöjä ei unohtettu, vaikka Bäckman lähtikin - tapansa mukaan - kovin kaukaa kuvailemaan naista Suomen kohtaloissa; kurssin kuopus Erkki Sävy oli kaivanut esille otteita "Päivystävän kadetin kronikasta AD 1934-36".

Juhlapäivän kaikinpuolisesta onnistumisesta kiitos Erkki Sävyyn johtamalle juhlatoimikunnalle.

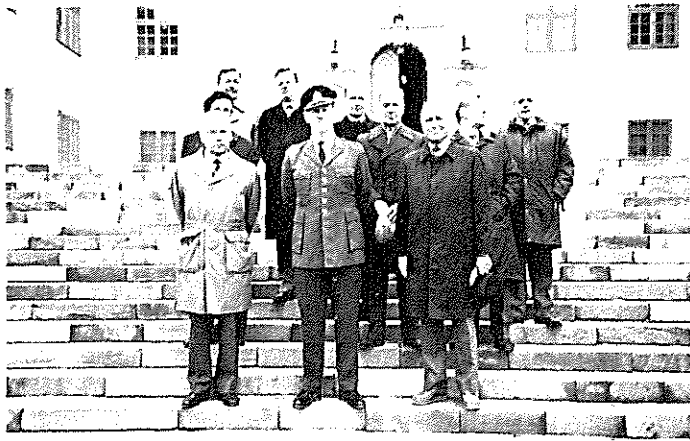
18. kadettikurssi kunniakäynnillä Hietaniemessä Marsalkan haudalla.

35. kadettikurssi 35 vuotta

Tavallista juhlavammin kokoontui 35. kadettikurssi viettämään valmistumisensa 35-vuotisjuhlaa. Meriristeily asianmukaisina kurssikokouksineen, tutustuminen Tukholmaan kurssiveijemme, sot-asm O. Yki-Järvisen ja Gerda-rouvan opastamana ai-

na Floragatan'ia myöten kuuluivat ohjelmaan. Karkbergin sotakoulun esittely oli "ytterst lyckad"! Kadettikurssi kokoontuu jälleen v. 1989. "In corpore"-henki oli kova!

"Kadetti 3254"

Kadettikurssin edustajat Tukholmassa Karlbergin linnan portilla 15.11.1986. Vas:lta eturivi: Olli Yki-Järvinen, koulun johtaja, ev Matts Liljegren, Olli Rekola, keskirivi: Åke Silén, Raimo Kankaanpää, Reino Vuorinen, takarivi: Martti Harju, Kauko Halonen ja Kulervo Vanamo.

"Linnoituksen Iloiset Rouvat" ja ev liljegren. Vas:lta Gerda Yki-Järvinen, Ulla Mikkonen (edessä), Irma Vanamo, koulun johtaja, Brita Silén, Brita Rekola (edessä), Maija-Liisa Halonen ja Liisa Vuorinen.

31. merikadettikurssi 25 vuotta

31. merikadettikurssi vietti valmistumisensa 25-vuotisjuhlaa 25.10.1986 Merisotakoulussa Suomenlinnassa. Lounaan jälkeen laskivat komentaja M. Jyrämä ja everstiluutnantti U. Myllyniemi koulun sankaritau-

lulle kukkalaitteen ja vietettiin hiljainen hetki sodissa kaatuneiden meriupseereiden ja omien kadettiveljien Seppo Niemen ja Lauri Järveläisen muistoa kunnioittaen.

Nykyisen Merisotakoulun ja kadettikoulutuksen kehitystä 25 vuoden aikana selvitti komentajakapteeni Jaakko Porkka. Kierrokäynti koululla päättyi lämminhenkiseen kahvitilaisuuteen Sisko ja Tapani Sankkilan viihityssä kodissa Helsingin van-

himmassa kiviallossa vuodelta 1751. Syksyinen tapaaminen oli päättymässä ja osa kurssista jatkoi vuosijuhlaa yhdessä 46. kadettikurssin kanssa Hyvinkäällä.

Kiitos järjestelyistä, tavataan viiden vuoden kuluttua

Merikadetti 642

31. merikadettikurssi perinteisessä kurssikuvassa Merisotakoulun pääoven edessä.

46. kadettikurssi 25 vuotta

46. kadettikurssi juhli 25 vuottaan 25.-26.10.1986 Kadettikoululla ja Riihimäen Rantasipissä. Ilta-auringossa otetusta kuvasta puuttuvat omille teilleen lähteneet rouvat ja meriupseerit.

Kadettikurssi 55. pitkälle lomalle

Voisiko joku väittää, että Kadettikoulun päättymisen juhliminen Tukholmassa olisi epäsiinämaailista – Tukholman tuntu olevan vanha suomalainen kaupunki.

Tämän ja paljon muuta sai todeta kurssijuhlinnassaan pisimmälle edennyttä Kadettikurssi 55:ä. Suurimmillaanhan joukko oli toki perinteisessä Santahaminassa, jossa nk. normaalien kuvioiden ohessa hiljennettiin koruttoman juhlahetken sankari-aulassa.

Runsa ja ponteva oli koron kopse myös Hietaniemen hautausmaalla, jossa kurssi laski seppeleet sankariristille ja Suomen marsalkka Mannerheimin haudalle.

Eikä aivan vähäinen ollut lopulta se joukko, joka ihanasti daamiseurassa asetui m/s Finlandialle suuntana länsi.

Menomatalla hoidettiin luonnollisesti tavan mukainen vuosikokous, jossa muun muassa päätettiin kokoontua juhlavasti taas 20-vuotisjuhlien merkeissä. Ja kerrottiin kuulumisina niin että suuta kuivasi!

Sunnuntai-aamuna joka tapauksessa aluksen päällikkö kiinnitti Tukholman Värtaniin ja Tukholman valloitus alkoi.

Ennen sitä kuitenkin – äitienpäivästä johtuen kajahuttivat kaaderiveljet äideille laivan sisään-tuloaulassa semmoisen serenaadin, että puolet henkilökunnastakin riensi paikalle taputtamaan.

Asiantuntevan oppaan ja oman joukon kommenttien avulla Tukholma tuli pääpiirtein tutuksi. Kuningaskunnan loistoa tarkasteltiin läheltä Tukholman kaupungintalossa, joka todella pysyi välillä mykistämään retkeiläiset. Ja bussissa taas mutistiin, että kyllähän sitä esi-isiemme verorahoilla...!

Mutta pois katkeruus – Tukholma todettiin perusteellisesti matkailun arvoiseksi. Ja taas takaisin laivalle ja kohti ulapoita.

Matkalla todettiin vain Siljan TV-mainos kovin paikkansa pitäväksi – matkalla sattuu kaikesta.

Suomeen oli kuitenkin hyvä ja turvallista palata maanantai-aamuna kun arkisemmat ihmiset jo puursivat leipätöissä. Ja pari päiväksi 15 vuotta taaksepäin kelattu aikakone palasi rysähtäen uomiinsa odottamaan rukkausta taas viiden vuoden kuluttua.

Seppo Kepponen

”Suomen suurin ja kaunein”. Ajatuksia 26. kadettikurssista. 2. osa

Kuten lupasin jatkoa seuraa. Mutta ennen sitä korjaan 1. osaan liittyvän kuvan tekstissä olleen virheen. Kuva ei suinkaan ole kurssin päätöskatselmuksesta vaan itsenäisyyspäivänä pidetyn paraatin katselmuksesta lumisella urheilukentällä.

Tällä kerralla keskityn yksinomaan niihin 101:een kurssitoveriimme, jotka olivat saaneet ennen matrikelin ilmestymistä kutsun sinne, mistä paluuta ei enää ole. Rummut ovat pärisseet ja kellot kumahdelleet senkin jälkeen. Ainakin viisi kadettiveljeämme on jo tähän mennessä saanut kutsun seurata noita 101 toveriaan.

19 näistä 101:stä kurssiveljestämme kuoli ollessaan vielä palveluksessa eli niinkuin sanonta kuuluu: he kuolivat ”saappaat jalassa”. Ensimmäisenä arpa lankesi kadetti n:o 2655:n, luutnantti Erkki Vallealan osalle 10.7.-45. Hän sai surmansa Kitilässä miinanraivauksessa.

Muistamme hänet erittäin taitavana koripallonpelaajana. Kolme lentäjä-veljeä kuoli lentonnettomuuksissa vuoden -46 aikana. Viimeisenä suoraan rivistä ”poistui” 25.7.-70 kadetti n:o 2664, majuri Paavo Vesa liikenneonnettomuuden kautta. Tämä 19 veljen joukko koostui 5 luutnantista, 8 kapteenista, 3 majurista, 2 everstiluutnantista ja 1 everstistä.

Lähes puolet eli peräti 44 erosi aktiivipalveluksesta jo ennen kuin 10 ensimmäistä virkavuotta tuli täyteen, mikä oli osa-eläkkeen ehdoton edellytys. Eniten eroamia tapahtui vuonna -45, 21 tapausta ja seuraavana vuonna vielä 11, jonka jälkeen tahti hiljeni. Osa näistä 44:stä ryhtyi opiskelemaan osan siirtyessä suoraan siviilielämän palvelukseen. Aikanaan heistä valmistui mm. 4 maisteria, 3 ekonomia ja insinööriä, varatuomari, lainopinkandi, valtiotieteidenlisen-siaatti, professori, arkkitehti

26. kadettikurssi kokoontuneena juhlasaliin katetulle viimeiselle aterialle.

jne. Uuden elämänuran valinnassa suurimman suosion saavutti työskentely liikemaailman eri tehtävissä. Seuraavaksi sijoituivat tasaveroisina teollisuus ja opetustoimi, sitten seurasivat lentoliikenne ja vakuutusala. Tämän jälkeen tulivat järjestyksessä: polttoaineiden jakelu, pankkiala, sanomalehtiala, maatalous, poliisitoimi jne.

Näille 44:lle kertyi "siviilivuosia" 2 - 40 eli keskimäärin 28,5 vuotta. Sotilasarvot heidän kesken jakaantuivat seuraavasti: 3 huutnanttia, 15 yliluutnanttia, 24 kapteenia ja 2 majuria.

11 puolestaan siirtyi vuosien -51 - -62 aikana osa-eläkkeelle. Jotkut heistä olivat jatko-opis-

kelleet jo palvelusaikanaan. Ainakin yksi valmistui insinööriksi ja yksi varanotaariksi. Suurin osa jatkoi suoraan työntekoa siviilissä. Heitä oli pankkialalla, oikeuslaitoksessa, liike-elämän palveluksessa, kunnallisalalla jne.

Osa-eläkevuosia heille kertyi 2 - 24 eli keskimäärin 16,5 vuotta. Sotilasarvoltaan heissä oli 3 kapteenia ja 8 majuria.

Yksi viidesosa eli 20 palveli vähintään niin kauan, että tuloksena oli täysimääräinen eläke. Eläkkeelle he siirtyivät vuosien -55 - -78 aikana. Yli puolet heistäkin jatkoi vielä työskentelyä siviili-alan tehtävissä. Heitä palveli mm. vakuutusosalalla, teollisuudessa, opetus- ja puolueteh-

tävissä sekä myös osittain aatteellisissa toimissa kuten sydäntautiliitossa, sokeiden huollossa, YK:ssa, VSS:ssa, TUL:ssa ja SPR:ssä.

Sotilasarvoltaan heistä päätyi 6 majuriksi, 10 everstiluutnantiksi, 2 everstiksi, 1 kenraalimajuriksi ja 1 jalkaväenkenraaliksi.

Pakolliseen eroamisikään saakka palveli 7 kurssitoveriamme. Sotilasarvoltaan he saavuttivat seuraavat arvot: 1 majurin, 1 everstiluutnantin, 2 everstin, 2 kenraalimajurin ja 1 kenraaliluutnantin arvon.

Muistellessamme näitä kurssitovereitamme herää monia kysymyksiä. Yksi niistä ja ehkä ensimmäinen kuuluu: mikä oli syy-

nä näiden veljemme näin aikaiseen poistumiseen joukostamme. Saavuttivathan he vain 54,2 vuoden keski-ikä, jota voidaan tänä päivänä pitää erittäin alhaisena. Ehkä syynä olivat käytyjen sotien jättämät arvet. Haavoittuihan heistä lähes 40 % eli 39 veljeä. Näistä 12 vielä kahdesti, yksi jopa kolmasti ja yksi peräti viisi kertaa. 7 veljen kohdalla on erikoismaininta siitä, että haavoittuminen oli hyvin vaikea. Kieltämättä tällä on tietty vaikutus kadettiveljtemme elämäntapaaleeseen.

Katsaukseni viimeisessä osassa tarkastelen kurssia kokonaisuutena.

Punatulkku
Kadetti n:o 2652

SINUNKIN VERESI
VOI PELASTAA
IHMISHENGEN

PIENELLÄ VAIVALLA
HYVÄ MIELI

SUOMEN
PUNAISEN RISTIN
VERIPALVELU

OY WOIKOSKI AB on lääkkeellisten ja teollisten kaasujen toimittaja ja valmistaja. Yritys on 100-vuotias ja edelleen alan ainoa KOTIMAINEN YRITTÄJÄ.

Tuotevalikoimiimme kuuluvat kaikki teolliset ja lääkkeelliset kaasut, laboratoriokaasut, erikoiskaasut, laitteistot kaasukeskuksi-neen. Myymme, katsastamme ja huollamme kaasupullot ja nestemäisten kaasujen säiliöt.

Tehtaamme sijaitsevat Voikoskella, Varkaudessa, Imatralla, Kotkassa, Espoossa ja Harjavallassa.

PÄÄKONTTORI: OY WOIKOSKI AB
puh: 956-62201
Teletex: 105 6008
Telex: 55-178
Telefax: 956-62170

TOIMINTAMME JA KULJETUSVERKOSTOMME KATTA
KOKO MAAN.

- VARATTU -

PPERUSPANKKI

VARKAUDEN RAKENTAJAT OY

Kauppakatu 39, 78200 Varkaus
Puh. 972-24445

VOIMALAITOSRAKENTAJAIN LIITTO RY

Yrjönkatu 13 A 00120 Helsinki
Puh. 90-642811

PIRTANAUHA OY

Sukkula 12700 Loppi
Puh. 914-40 024

PIKKU VALINTAKULMA LEMPIÄINEN

Teita palvelee mieli reippaana Lempiäinen. Tuoreet lihat kohtuuhintaan. Laatu hyvä. Myös siirtomaatavaroita

PIKKU VALINTAKULMA
MANEESIKATU 3, HELSINKI, puh 90-625 372

Kajaanintie 150 OULU
Puh. 981-338 233

PAIMION VESI JA LÄMPÖ

21530 Paimio
Puh. (921) 806 750

Rakennustyöt - tasoa, laatua, nopeutta
ammattitaidolla - urakalla tai laskutyönä

Sibeliuksenkatu 1 B 10, 13100 Hämeenlinna
Puh. 917-29860, 27679, 21528

Suurten ja keskisuurten yritysten vakuutusyhtiö

TEOLLISUUSVAKUUTUS

Vattuniemenkuja 8, PL 12, 00211 Helsinki, puh. 90-69 611

HELSINGIN VESIELEKTRONIIKKA

Svinhufvudintie 1 00570 Helsinki
Puh. 687044

Arkkitehtitoimisto Olavi Suvitie Ky

Sammonkatu 8-10 F
33540 Tampere

INFORMAATIOJÄRJESTELMÄT

Porkkalankatu 5 00180 Helsinki
Puh. (90) 1241

VALMET ERICSSON YHTIÖ

KULJETUSLIIKE VAANO OY

32700 Huittinen

Puh. 932-61 321

A-RYHMÄN SÄHKÖASENNUSLIIKE HEIKKALAN SÄHKÖ KY

Radio- ja sähkökojeet
Philips NMT autopuhelimet
Myynti ja huolto puh. 989-12638, 12571
Kitkantie 8 93600 Kuusamo

THE WORLD
OF CONSULTING

FINNMAP OY

Teollisuuskatu 15
00510 Helsinki, Puh 90-39 331

KARINAKOSKEN SÄHKÖ OY

63300 ALAVUS
Puh. 965-13013

JYLLINKOSKEN SÄHKÖ OY

PL 22
61301 KURIKKA
puh. 964-502 400

KADETTIKUNTA r.y.

PUNAVUORENKATU 14 B 32, 00150 HELSINKI 15 ☎ 665137 JA 665739 ☎ 7091

Kadettikunta hakee

TOIMINNANJOHTAJAA

Tehtävä tulisi ottaa vastaan 1.7.1987 tai viimeistään 1.9.1987.

Hakemukset palkkatoivomuksineen pyydetään lähettämään 15.4.1987 mennessä osoitteella

Kadettikunta ry
Punavuorenkatu 14 B 32
00150 Helsinki.

Lisätietoja antaa toiminnanjohtaja Reino Waris puh. (90)-665 137.

Hallitus

Kadettikunta ry:n vuosikokous

pidetään lauantaina 14.3.1987 klo 13.30
KADETTIKOULULLA.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 12.§:ssä mainitut asiat.

Valtakirjojen tarkastus alkaa klo 9.30.

Kokouspäivän ohjelma:

Klo 10.00 valtuuskunnan kokous

12.00 vuosikokouslounas

13.00 kunnianosoitus sankariaulassa

13.30 VUOSIKOKOUS

Hallitus

Tukimaksu

Entiseen tapaan Kylkiraudan N:o 1/87 mukana on postisiirtokortti ”Tukimaksu Kadettikunnan maanpuolustusaatteellisen työn hyväksi”, jota toivotaan mahdollisimman monen käyttävän sopivaksi katsomallaan rahamäärällä.

Hallitus

Merkkipäiväluettelo 1987, korjauksia

75 v

Luukkanen, Vilho Olavi evl 21.k 16.7.87
Talaskivi, Soini Juhana maj 14.k 2.2.87

60 v

Sipponen, Kauko evl 37.k 6.11.87

50 v

Auvinen, Esko Petteri evl 44.k 5.7.87

Huom: Korjattu tieto alleviivattu

80 v

Huuskonen, Eino Emil ylil 2.rtk kuollut
6.1.87

Jäsenmaksu 1987

Vuoden 1987 jäsenmaksu päätetään vuosikokouksessa maaliskuussa, jonka jälkeen maksukortit postitetaan.

Hallitus tulee esittämään jäsenmaksuksi edelleen 60 mk, jota myös valtuuskunta on kokouksessaan 28.11.1986 päättänyt suositella. Jäsenmaksukortiston tietokonekäsittelystä ja toisaalta yli 60-vuotiaiden jäsenten vapaaehtoisesta maksuhalukkuudesta johtuen maksukortit lähetetään kaikille jäsenille, sääntöjen 18.§:n mukaisesti jäsenmaksu on V A P A A E H T O I N E N kuusikymmentä (60) vuotta täyttäneille.

Tässä yhteydessä todetaan kiitollisuudella, että valtaosa yli 60-vuotiaista on myös vuonna 1986 maksanut vapaaehtoisjäsenmaksun ja sillä on ollut erittäin huomattava merkitys veljesjärjestömme taloudelle.

Hallitus

Mistä toimistohuone Kadettikunnalle?

Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirasto on ilmoittanut, että Kadettikunnan ja Suomen Marsalkan Mannerheimin Kadettisäätiön toimistoa ei 1.2.1988 jälkeen saa pitää nykyisessä huoneistossa, koska se on vahvistetuissa asiakirjoissa määritelty asuinkäyttöön.

Jäsenpalvelun ja yhteistoimintayhteyksien vuoksi uudet toimistotilat pyritään löytämään kantakaupungin alueelta. A p u a j a v i h j e i t ä asiassa otetaan mielihyvin vastaan.

Hallitus

PALVELEMME

- alueella Helsinki-Lahti-Jyväskylä
- erikoispikavuoroliikenteellä
- pikavuoroliikenteellä
- vakiovuoroliikenteellä
- suoritamme tilausajoa nykyaikaisella kalustolla

Sukulan Linja Oy
04680 HIRVIHAARA 915/88025

VESIKOSKEN SÄHKÖLAITOS OY

Väinämöisenkatu 8 32200 LOIMAA
Puh. 923-22 882

Tarkastamme malminäytteenne ja maksamme
palkkioita hyvistä näytteistä.

MALMIKAIVOS OY

73670 LUIKONLAHTI puh. (971) 671 701

HAMMASLABORATORIO AARNO KOIVUNEN

Savonkatu 10
74100 Iisalmi 10
Puh. 977-12668

Lieksan Metsänhoitoyhdistys r.y.

Kuhmonkatu 15, 81700 Lieksa
Puh. 975-23 422

KANNONPUU OY

43300 Kannonkoski
Puh. 944-51 251

SPACE-MAN OY

39700 Parkano
puh. (933) 2323

OLMARK OY

35320 Hirsilä
Puh. 935 - 1101

VESIJOHTOLIIKE PERTTI HIETANEN

Ahjokuja 2 - 10960 Hanko Puh. 911-81562
Autopuh. 949208771

LVI-ASENNUS, ÖLJYPOLTINMYYNIT JA -ASENNUS

LAPPEENRANNAN LÄMPÖVOIMA OY

Mertaniemi

Eläketiedotustoimisto

Lönnrotinkatu 27 B
00180 Helsinki
Puh. 90-640 301

VEIKOLTA EDULLISESTI

- valmiit verkot - ym. verkonrakennustarvikkeet
- verkonliinat ja paulat - nuottaverkot, köydet ja kohot

**KUUSAMON
VERKKO-VEIKKO KY**

Kitkantie 7 93600 Kuusamo puh. 989-11635

**KARJALAN
PULTTI OY**

Joensuu, Kuurnankatu 29
Puh. 973-29550 ja 29580

**ERIKOISHAMMASTEKNIKKO
JUKKA VUORI**

Uusikoivistontie 42 A 2
PORI Puh. 939-22551

- Linja-autoasemaa vastapäätä -

KESKI-SUOMEN VALO OY

PL 4 43101 Saarijärvi

KIINNITYSTARVIKEALAN ERIKOISLIIKE

hyötyrakenne oy

Kuortaneenkatu 13 Hki 52 p 718900

OY ELGE AB

Mänkimiehentie 14 02780 ESPOO
Puh. 90-810 456

ESSELTE DYMO

Plastipak – tuotanto

24520 Inkere
Puh. 924-86 571

**AUTOONNE
VAHVAT TUULILASIT**
Temglass

Vehmaistenkatu 5,
33730 Tampere 73

Puuleima Oy

Tesomankatu 33
33310 Tampere
puh. 931-431 100

PIETARSAAREN SEUDUN PUHELIN OY

68600 PIETARSAARI Alholmankatu 3

VAAHTERAKATU 24 MIKKELI
PUH. 955-366 533, 365 611

HACKLIN-YHTIÖT

PORI – MÄNTYLUOTO

KOPIOLA Oy

Ruissalontie 3
Turku
Puh. 921 - 309059

 TEOLLISUUDEN VOIMA OY
27160 Olkiluoto
Fredrikinkatu 51-53
00100 Helsinki

OY TURUN KYLLÄSTYSLAITOS AB

20270 IHALA
921-783 151, 783 341

SUOMEN TUULILASIMYYNTI OY

Juvan Teollisuuskatu 25 C
02920 Espoo
Puh. (90) 844 144

SODANKYLÄN LIIKENNEKOULU KY ERKKI PALOLA

Jäämerentie 25 99600 Sodankylä
Puh. 9693-21 345
Kurssit alkavat maanantaisin klo 10.00 ja 18.00

FINN-LASSIE

Verryttelypuvut sekä ulkoiluasu

FINN-LASSIE OY Kokkola

KÄSIVARREN KAUPPA

om. Eino Puranen
99470 Karesuvanto
puh. 9696-42121

KOUHI OY

29900 MERIKARVIA
puh. 939-511 655

JOSADOOR Ky

Kalusteovet ja Marcello-keittiöt
51200 KANGASNIEMI FINLAND
PUH/TEL 959-2101

ITSE ASIASTA

Ylennetty insinöörikenraalimajuksi

Issakainen Raimo Aulis 40.k. 1.1.1987

Ylennetty everstiksi

Kärki Rauno Olavi 39.k. 6.12.1987

Heikkilä Tauno Kalevi 47.k. 1.2.1987

Eskola Jouko Kalevi 46.k. 1.3.1987

Ylennetty everstiluutnantiksi

Hyyppä Esa Raimo Johannes 46.k. 6.12.1986

Hälvä Kalervo 40.k. 6.12.1986

Maunus Reijo Matti Juhani 50.k. 6.12.1986

Stark Veikko Vilhelm 42.k. 6.12.1986

Vallaskangas Eero Olavi 50.k. 6.12.1986

Haapanen Matti Juhani 31.mk. 1.1.1987

Hannuksela Pauli Mikko Juhani 47.k. 1.2.1987

Jouko Pekka Antero 50.k. 1.2.1987

Koivula Reko Johannes 50.k. 1.2.1987

Kuparinen Lassi Juhani 51.k. 1.2.1987

Leislahti Jaakko Juhani 50.k. 1.2.1987

Liira Jukka Kalervo 50.k. 1.2.1987

Lukkari Jussi Reino 51.k. 1.2.1987

Mattila Jarmo Juhani 51.k. 1.2.1987

Miekkavaara Martti 50.k. 1.2.1987

Riuttala Eero Juhani 51.k. 1.2.1987

Salomäki Tapani Einari 50.k. 1.2.1987

Skog Tapio Untamo 43.k. 1.2.1987

Vehviläinen Aarno Johannes 51.k. 1.2.1987

Viitanen Jouko Juhani 50.k. 1.2.1987

Kepsu Keijo Pellervo 54.k. 1.3.1987

Nikander Toivo Kalervo 48.k. 1.3.1987

Mikkonen Osmo Arto Juhani 51.k. 1.4.1987

Pajunen Heikki Tapani 51.k. 1.4.1987

Ylennetty komentajaksi

Hurskainen Raimo Kalevi 31.mek. 6.12.1986

Sarelius Seppo Kalevi 35.mek. 1.2.1987

Illi Esko Antero 37.mek. 1.3.1987

Ylennetty majuriksi

Anttinen Heikki 51.k. 6.12.1986

Harmanen Pentti Ilmari 49.k. 6.12.1986

Helorinne Esko Urho Juhani 52.k. 6.12.1986

Hyytiäinen Kyösti Esko 50.k. 6.12.1986

Karjalainen Lauri Kalevi 44.k. 6.12.1986

Korpela Kari Jussi Sakari 44.k. 6.12.1986

Korpela Risto Juhani 52.k. 6.12.1986

Kulmakko Väinö Erkki Sakari 53.k. 6.12.1986

Laine Eero Tapani 54.k. 6.12.1986

Lange Veikko Kaarle Adolf 52.k. 6.12.1986

Lapinleimu Eero Olavi 49.k. 6.12.1986

Mauno Erkki Esko Juhani 51.k. 6.12.1986

Mälkönen Antti Ilmari 50.k. 6.12.1986

Noopila Risto Ilmari 58.k. 6.12.1986

Puustinen Esko Juhani 54.k. 6.12.1986

Rautiainen Esko Juhani 54.k. 6.12.1986

Skön Kimmo Harry Tapio 50.k. 6.12.1986

Tiensuu Seppo Untamo 52.k. 6.12.1986

Vienonen Eero Tapani 52.k. 6.12.1986

Hansen-Haug Hannu Juhani 58.k. 1.2.1987

Harju Matti Kalervo 53.k. 1.2.1987

Hietanen Matti Juhani 58.k. 1.2.1987

Manninen Markku Olavi 58.k. 1.2.1987

Mäkipelto Ensio Ilmari 58.k. 1.2.1987

Orsila Hannu Matti 54.k. 1.2.1987

Rajala Olavi Kullervo 58.k. 1.2.1987

Saikkonen Erkki Juhani 54.k. 1.2.1987

Simola Heikki Tapani 58.k. 1.2.1987

Snicker Mikko Veli 58.k. 1.2.1987

Sovelius Mikko Veli 58.k. 1.2.1987

Myyryläinen Juha Kalervo 58.k. 1.3.1987

Oksanen Jaakko Taneli 58.k. 1.3.1987

Päivärinta Pertti Tapio 58.k. 1.3.1987

Eskola Jukka Pekka Kustaa 54.k. 1.4.1987

Pitkänen Kari Olavi 58.k. 1.4.1987

Ylennetty komentajakapteeniksi

Meilahti Juhani Elmer 37.mek. 6.12.1986

Puoskari Veli Matti 37.mek. 6.12.1986

Tiainen Risto Juhani 38.mek. 1.2.1987

Ylennetty kapteeniksi

Forselius Paavo Tapani 64.k. 6.12.1986

Hiitola Eero Antero 63.k. 6.12.1986

Järvinen Markku Juhani 63.k. 6.12.1986

Kivijärvi Ari Matti Kullervo 64.k. 6.12.1986

Kähärä Jari Kalervo 48.mek. 6.12.1986

Lappalainen Esa Ilmari 64.k. 6.12.1986

Ruotsala Aki Sauli Johannes 63.k. 6.12.1986

Salo Ari Tapani 64.k. 6.12.1986

Konttinen Arto Mikko Alfred 63.k. 1.1.1987

Kotimäki Jukka Martti 63.k. 1.1.1987

Reinikka Veikko Antti Akseli 63.k. 1.1.1987

Aikasalo Timo Ilmari 64.k. 1.2.1987

Arpiainen Antti Sakari 64.k. 1.2.1987

Isaksson Sören Ragnar 63.k. 1.2.1987

Kekkonen Jouni Ilmari 64.k. 1.2.1987

Komulainen Pekka Einari 63.k. 1.2.1987

Kullberg Rolf Christian 64.k. 1.2.1987

Lokka Pertti Mikael 63.k. 1.2.1987

Mäkelä Risto Matti Matias 63.k. 1.2.1987

Parkatti Veli-Pekka Juhani 64.k. 1.2.1987

Ramsi Juha Antero 63.k. 1.2.1987

Rantanen Lars Tapio 63.k. 1.2.1987

Selin Seppo Juhani 63.k. 1.2.1987

Valleala Lauri Mikael 64.k. 1.2.1987

Vienola Hannu Ilmari 63.k. 1.2.1987

Ylennetty kapteeniluutnantiksi

Kokko Kari Seppo Antero 47.mek. 6.12.1986

Enberg Pekka Juhani 47.mek. 1.2.1987

Fager-Pintilä Aaro Tapani 47.mek. 1.2.1987

Noroila Eero Ilmari 47.mek. 1.2.1987

Peltonen Jarmo Antero 47.mek. 1.2.1987

Myönnetty ero

Ev Paanila Teuvo Kalevi 42.k. 1.2.1987

Ev Aitero Pekka Akseli 31.k. 16.3.1987

Ev Heinaro Aimo Leo Edvard 30.k. 22.4.1987

Evl Kallionpää Juhani Artturi 49.k. 1.2.1987

Evl Lgerström Pehr-Börje 47.k. 1.3.1987

Evl Silvennoinen Ilmo Valdemar	47.k.	1.3.1987	Maj Usvaranta Kalevi Tarmo	46.k.	1.4.1987
Evl Skogström Leo Vilhelm	47.k.	1.4.1987	Maj Jouttijärvi Pentti Antero	46.k.	1.5.1987
Evl Torvinen Olli Pekka	47.k.	1.4.1987	Maj Kinnunen Heikki Juhani	47.ik.	1.5.1987
Evl Keltanen Jouko Pellervo	47.k.	1.5.1987	Maj Torri Seppo Tapio	46.k.	1.5.1987
Evl Kangasvaara Seppo Ilmari	42.k.	1.6.1987	Maj Melko Hannu Olavi Oskari	47.k.	1.6.1987
Kom Jyrämä Matti Ilmari	31.mek.	1.2.1987	Maj Larkka Eero Olavi	46.k.	1.7.1987
Maj Saksela Kari Yrjö	47.k.	1.1.1987	Maj Juusti Timo Armas	50.k.	1.8.1987
Maj von Schantz Jan Axel	50.k.	1.3.1987	Kapt Mustala Erkki Tapani	61.k.	1.12.1986
Maj Pulli Erkki Ilmari	45.k.	1.3.1987	Kapt Janka Aarno Esko Ilmari	58.k.	1.3.1987
Maj Skriko Veijo Auku Kalevi	47.k.	1.3.1987	Kapt Rossi Pertti Kalervo	63.k.	27.4.1987
Maj Jaakkola Rauno Kalervo	50.k.	8.3.1987	Kapt Vehmas Seppo Tapio	53.k.	1.6.1987
Maj Opas Jaakko Niilo	52.k.	1.4.1987	Kaptl Ahervo Arto Tauno	37.mek.	1.5.1987
Maj Sivilä Paul Kalevi	48.k.	24.3.1987	Ltn Piekkala Jyrki Johannes	69.k.	1.1.1987

”Burj qallawiahin kadettiipiiri

Tehtävänä ja tilanteen sallimissa puitteissa kokoontui kaaderi-iltaan Kadettikunan vuosipäivän tienoilla myös Etelä-Libanonissa ”toimiva” Burj Qallawiyahin kadettiipiiri.

YKSI 10:n riveissä palvelevista 15 kadettiupseerista oli 12 ehtinyt 20.01. yhteiseen saunatilaisuuteen. Valvontajoukon komentajan eversti Simo Mäkipään johdolla saunottiin ja nauhattiin pieni saunapala.

Burj Qallawiyahin Kadettiipiiri ei ole hankkinut Kadettikunan lupaa toiminnalleen, mutta tämän meidän kadettiipiirimme toimialueella tapahtuu paljon muutakin sellaista johon ei ole ylempien viranomaisten tai johtoportaiden lupaa. Tälle kadettiipiirille riitti komentajansa lupa. Yhdessäolo koettiin kaikinpuolin hyväksi ja kadettiveljeys toimii myös rauhanturvatoiminnassa.

Kadettiterveisin
Kadetti 5111

PALOHEIMO-RYHMÄ

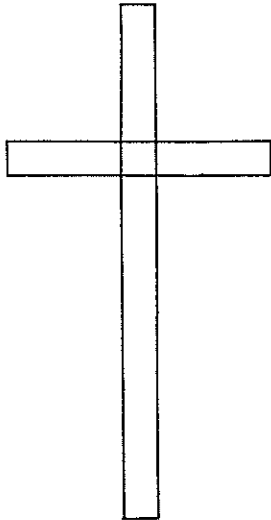
PL 188, 11101 Riihimäki, puh. 914-7171

TERÄSTYVÄÄ PALVELUA

HANKKIJA

IN MEMORIAM

**Kapteeni
Komonen
Urpo**
s. 17.8.1920
k. 6.11.1986
Kad N:o 2472
26. Kurssi

**Kapteeni
Muroma
Olavi Johannes**
s. 3.4.1907
k. 26.11.1986
Kad N:o 1119
16. Kurssi

**Majuri
Lammi
Tauno Hari**
s. 10.12.1913
k. 20.12.1986
Kad N:o 1238
18. Kurssi

**Lutnantti
Koivu
Pentti Tapio**
s. 15.7.1935
k. 6.1.1987
Kad N:o 3814
44. Kurssi

**Everstiluutnantti
Rautamäki
Mikko Veikko**
s. 4.10.1920
k. 13.6.1986
Kad N:o 2303
26. Kurssi

**Everstiluutnantti
Kuusela
Aarno Kalevi**
s. 2.5.1919
k. 10.11.1986
Kad N:o 1857
24. Kurssi

**Everstiluutnantti
Rytkönen
Raimo Juha**
s. 18.5.1933
k. 5.12.1986
Kad N:o 3390
38. Kurssi

**Everstiluutnantti
Catani
Pedro**
s. 2.3.1902
k. 22.12.1986
Kad N:o 325
6. Kurssi

**Majuri
Heinänen
Paavo Kullervo**
s. 15.11.1911
k. 9.1.1987
Kad N:o 946
15. Kurssi

**Everstiluutnantti
Yli-Ketelä
Reino Valdemar**
s. 13.4.1911
k. 1.11.1986
Kad N:o 1049
16. Kurssi

**Everstiluutnantti
Ahola
Arvo Emil**
s. 2.12.1904
k. 18.11.1986
Kad N:o 605
11. Kurssi

**Majuri
von Hertzen
Ernst**
s. 9.10.1903
k. 11.12.1986
Kad N:o 258
5. Kurssi

**Yliluutnantti
Huuskonen
Eino Emil**
s. 17.4.1907
k. 6.1.1987
Kad N:o 122
2. Rt-kurssi

**Everstiluutnantti
Salmenkaita
Martti Johannes**
s. 11.7.1918
k. 11.1.1987
Kad N:o 2893
27. Kurssi

KALLION SÄHKÖ OY

– A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA –
Korkeavuorenkatu 29 00130 HELSINKI
Puh. 90-626 192

RAKENNUSINSINÖÖRITOIMISTO

KONTIO JA ANTTILA

Teiskontie 24 F
33540 Tampere
Puh. 931-611 820

KIINTEISTÖTOIMISTO PASI VOLANEN LKV (A)

Töölönkatu 15 E, HELSINKI 10
Puh. 90-408811
Piispankatu 13 PORVOO 10
Puh. 915-131232

ARKKITEHTITOIMISTO ANTTI TÄHTINEN KY

Pyhäjärvenkatu 1. A.
33200 Tampere
Puh. 931-148 244

Tili ja Isännöinti Kiinteistömatti Oy

Teuvo Pakkalantie 12 F, 00400 Helsinki
Puh. 583 825

Sähköinsinööritoimisto MAURI KETOLA KY

Kaarretie 13-15 C 90500 Oulu 50
Puh. 981-342 911

Asianajotoimisto Risto Kärjä

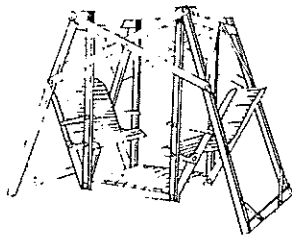
Sibeliuksenkatu 23 C 26 Järvenpää
Puh. 90-2911 922

Pohjatutkimuksia, Kunnallistekniikkaa, Kartoituksia Insinööritoimisto Pohjatekniikka Oy

Vattuniemenkatu 12, 00210 Hki 21
Puh. 90-672 227

KUNNON KEINU KESÄKSI

Jo 10.000:net tyytyväiset kesäihmiset istuvat ja nauttivat kestävästä valmistamisamme

KESTOPUISISSA VANHANAJAN PUUTARHAKEINUISSA

Kysy huonekaluliikkeestä Rintalan keinua

PSL. PAAVO RINTALA KY
64700 Teuva, puh. 962-71 011

Kaiken maailman liput ja viirit.

Lähtö- ja maalivaatteet.
Mainoskankaat ja
-streamerit.

HELMIPAINO OY
Lipputehdas – Tekstiilipaino
36720 AITOO • PUH. 936-87111

Mommolan Motelli

Huittinen Puh. 932-69451

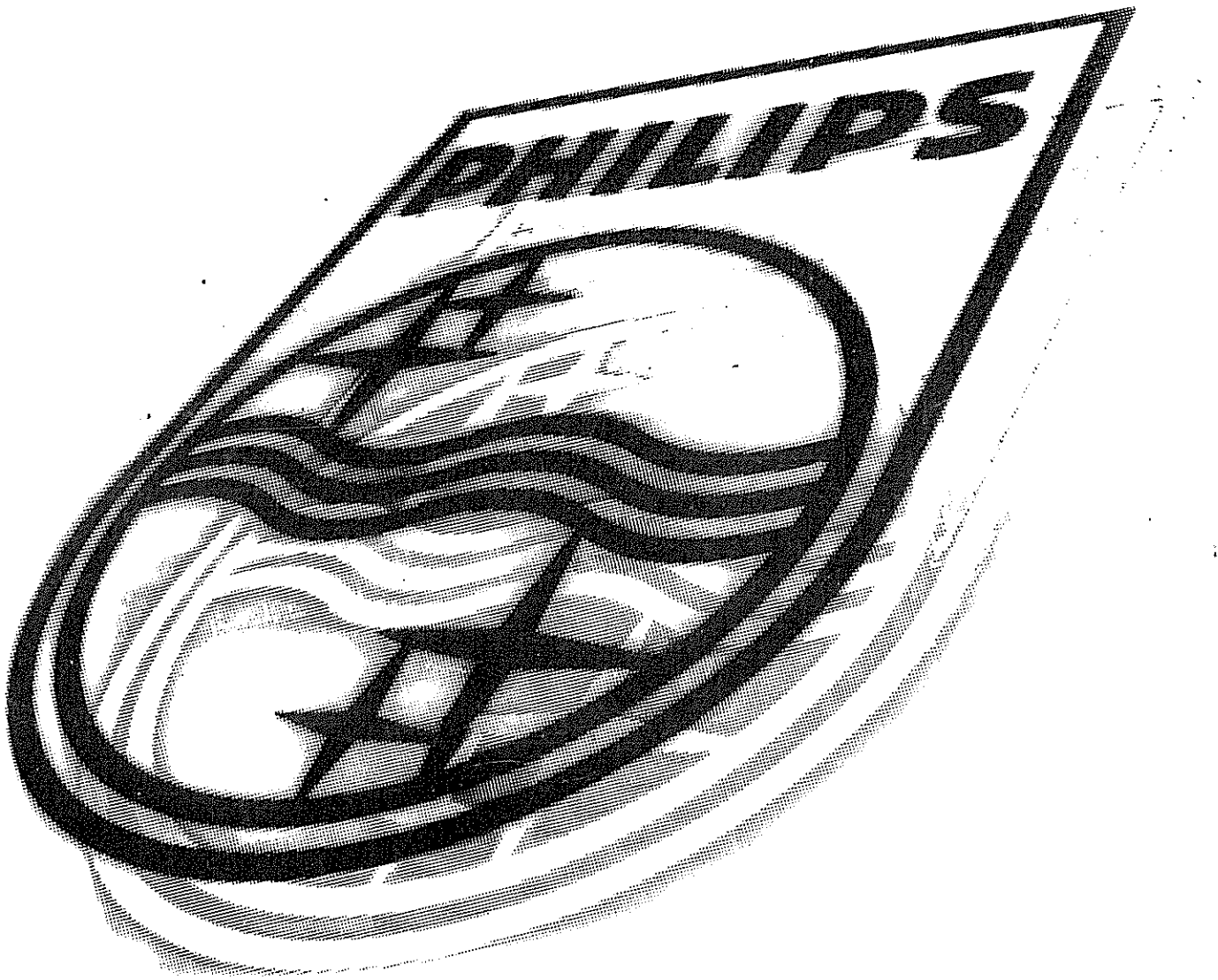
Vartuneen yleisön kohtauspaikka hyvän ruoan ja tanssimusiikin parissa

- KOKOUSTILOJA
- KURSSITILLOJA
- I-LUOKAN MAJOITUSTILOJA
- SAUNA UIMA-ALTAALLA

UUTUUTENA espanjalaistyylinen
drinkkibaari **JOSEPHINE**

– TERVETULOA –

VAHVA TULEVAISUUDESTA.

Puolustuselektronikka

PHILIPS